

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 57 (IV korral).

Telefon 463-29.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.

Jooksev arve Eesti Pangas nr. 543.

Nr. 6 (479) | 11. novembril 1936. a. | XV aasta

Tellimise hind:	Kuulutuste hinnad:				
	lhk.		Kaantel		
Aastas	Kr. 4.50	$\frac{1}{1}$ lhk.	Kr. 40.—	$\frac{1}{1}$ lhk.	Kr. 45.—
Poolaastas	2.25	$\frac{1}{2}$ "	20.—	$\frac{1}{2}$ "	22.50
Üksiknumber	—75	$\frac{1}{4}$ "	10.—	$\frac{1}{4}$ "	11.25
		$\frac{1}{8}$ "	5.—	$\frac{1}{8}$ "	5.65
		$\frac{1}{16}$ "	2.50	$\frac{1}{16}$ "	

Kinoseadus ja politsei.

Oskar Angelus

Kinoseadus (RT 17 — 1935) ei pane politseile ülesandeid küll otseselt, vaid ainult kaudselt, kuid vaatamata sellele tuleb selle seaduse, tema põhjal väljaantud määruste ja otsuste ning nende tegelikus elus rakendamise küsimuse juures veidi peatuda, kuna mõnd küsimust on mitmeti tõlgendatud, mis aga igakord pole kokkukõlas seadusega ja selle alusel Siseministeeriumi poolt maksmapandud põhimõtetega.

Kinode ja filmide küsimuse arutamisel Kinoseaduse seisukohalt tuleb peatuda järgmistel küsimustel: kino avamise, üleandmise ja sulgemise kord, filmide linastamiseks loa saamise kord, kodumaa kroonika küsimus ja veel mõned teised küsimused.

1. Kino avamise, üleandmise ja sulgemise kord. Kinoseaduse § 1 põhjal võivad kinosid avada ja pidada: 1) linna-, alevi- ja vallaomavalitsused ning valdade ühendused; 2) Eesti kodanikud ja 3) Eestis asuvad juriidilised isikud, kelle juhatuse liikmed on Eesti kodanikud. P. 2 ja 3 all tähendatud kodanikele ja juriidilistele isikutele annab kino avamise loa Siseminister, kuna p. 1 all tähendatud omavalitsused kino avamiseks luba ei vaja (Kinoseaduse § 2). Need nõudmised on selged ja neile ei ole õieti midagi lisandada. Kino avada soovijad peavad vastavas sooviavalduses Siseministrile muide tähendama: füüsilised isikud — kodakondsuse, juriidilised isikud — juhatuse liikmete perekonnanimed ja nimed ja kodakondsuse (Kinomääruse § 1, RT 39 — 1935). Kui Siseministeeriumil tekib kahtlus füüsilise isiku või juriidilise isiku juhatuse liikmete kodakondsuse kohta, pöörduv ta senise praktika järgi vastava politseikomissari poole andmete saamiseks isiku või isikute kodakondsuse kohta. Eriolukord tekib aga siis, kui kinopidaja

on kaotanud Eesti kodakondsuse või kui juriidilise isiku juhatuse koosseisu on sattunud välismaalasi. Sarnasel korral võib kino edasi pidada ainult Eesti kodakondsusest isiku vastutaval juhtimisel, kes vastab Kinoseaduse § 2 teise lõike nõudeile (Kinoseaduse § 6). Kinomääruse § 5 põhjal peab kinopidaja või pidamise õiguse pärija sarnasel korral esitama Siseministrile sooviavalduse kino vastutava juhataja kohta. Kuid kinopidaja võib seda nõuet mitte täita, ja ministeerium ise ei ole teadlik selles, kas mõni kinopidaja on kaotanud kodakondsuse või mitte, mis tegelikus elus võib kõige sagedamini juhtuda Eesti kodaniku surma puhul, kui kinopidamise õigus läheb päranduse teel välismaalasele. Sarnastest juhtudest peaks kohalik politsei ette kandma ministeeriumile, sest temal on olukorrad ja vahekorrad kohaliku võimuna teada.

Kuid Kinoseadus, mille tähtsaimaks eesmärgiks on saavutada ainult heade filmide näitamist, mis sisult ja kujutluselt on rahva elu ülesehitavad ja kasvatavad, ei piirdu kinopidaja isiku suhtes vaid Eesti kodakondsuse nõudmisega, vaid seab üles tingimuse, et loaandmisel peab kodaniku isik või juriidilise isiku põhikiri kindlustama kino küllaldase kultuurilise taseme (Kinoseaduse § 2 teine lõige). Juriidiliste isikute põhikirjad on Siseministeeriumis olemas ja nende põhikirjade alusel saab ministeerium ise otsustada, kas vastav juriidiline isik vastab eeltoodud nõudele või mitte. Pealegi kohustab Kinomääruse § 1 lisandama sooviavaldusele põhikirja või tähendama, missuguses RT Lisas põhikiri on avaldatud. Iseasi aga on füüsiliste isikutega, siin ei saa ministeerium politsei kaasabita tihti midagi otsustada. Õige küll: Kinomääruse § 1 kohustab kino avada soovijaid tähendama sellekohases sooviavalduses Siseministrile muide „haridust või missugustel kultuurilistel aladel sooviavaldaja teotseb või teotsenud“ (füüsiliste isikute suhtes) või „missugust kultuuri- või kunstiharu sooviavaldaja harrastab või toetab“ (juriidiliste isikute suhtes). Sellest aga on, nagu tõendab igapäevane elu, vähe. Kino avada soovija võib olla haritud isik, ta võib teotseda mitmesugustel kultuurilistel aladel ja siiski kinopidajaks mitte sobida. Mõne aja eest esitas keegi X. Siseministrile avalduse, lubada talle avada kino ühes provintsilinnas. Hariduse ja kultuurilistel aladel teotsemise mõttes oli asi korras. X. käis ise ministeeriumis ja nende ridade kirjutajal tekkis jutujutamisel X-ga mingi seletamatu kahtlus isiku korrapärasuse suhtes. Kohalikult politseikomissarilt järele pärides, kes see X. öieti on ja kas tema isik tagab kino küllaldase kultuurilise taseme, selgus, et X. on kohal õige „tuntud isik“, ta on nimelt õige mitmet korda karistatud pettuste eest! On selge, et säärasele elukutselele petistele ei saa usaldada kinopidamist. Sarnaseid üllatusi võib juhtuda ka teises suunas. Kõigi nende vältimiseks on maksima pandud kord, mille järgi tuleb enne kino avamiseks ja pida-

miseks loa andmist kohalikult politseikomissarilt pärida, kas kino avada soovija isik kindlustab kino küllaldase kultuurilise taseme. Muidugi — neid andmeid võiks pärida ka kodaniku alalise elukoha omavalitsuselt. Viimane tee on aga siiski veidi tülikas. Omavalitsus mõnikord soovib isikut seetõttu, et ta on kuidagi vajaline omavalitsusele, seisab omavalitsuse teenistuses (tegelikult leidis kord aset juhtum, kus tegemist oli ühe omavalitsuse valitsuseliikmega, keda omavalitsus soojalt soovitas) või midagi sellesarnast. Omavalitsus ei ole alati täitsa erapooletu, tal on teatud tingimustel raske seda olla, seetõttu võivad aga antavad andmed kujuneda ühekülgsed. Pealegi ei ole omavalitsusel alati kasutada kõiki neid andmeid, mis on käepärast politseil. Viimane peab alati olema täitsa erapooletu, viimasel on kodanike suhtes tihti hoopis täielikumad andmed kui omavalitsustel, ja see on põhjuseks, mis pärast Siseministeerium pöördub andmete saamiseks politsei poole. Kuna aga ministeeriumil tuleb niikuinii eeltoodu tõttu pöörduda politsei poole, siis nõutakse viimaselt ka sääraseid andmeid, mida võib sama hästi anda omavalitsus, nagu näiteks kodakondsuse küsimus, millest oli jutt eelpool.

Edasi nõuab Kinoseaduse § 2 teine lõige, et kodaniku isik või juriidilise isiku põhikiri peab kindlustama kino korrapärase pidamise. Selle üle ülevaate saamiseks peab kino avada soovija Siseministrile esitatavas sooviavalduses tähendama andmed ja sooviavaldusele lisandama tõendused oma majandusliku seisukorra üle (Kinomääruse § 1). Kuna siin on juba tegemist dokumentaalsete tõendistega, ei vaja ministeerium üldiselt selle küsimuse selgitamisel politsei kaasabi. Muidugi on mõeldav, et mõni dokument äratub kahtlust, kuid ka siis on tõeliste andmete saamine võimalik väljaspool politseid, kellele võib muutuda koormavaks andmete kogumine ühe või teise isiku, ühe või teise seltsi varalise seisukorra üle.

Omavalitsuste kohta maksab kino avamisel erandlik kord. Seadus eeldab muidugi, et omavalitsuste täidesaatvad organid kindlustavad kino küllaldase kultuurilise taseme, mis ongi põhjuseks selle erandliku korra kehtimapanemiseks, ja et omavalitsuste majanduslik seisukord kindlustab kino korrapärase pidamise. Kõige selle tõttu ei vaja linna-, alevi- ja vallaomavalitsused ning valdade ühendused kino avamiseks luba (Kinoseaduse § 2 kolmas lõige). Muide ajutisi maavalitsusi seadus ei loenda. Siiski maksavad ka omavalitsuste kohta mõningad kitsendused. Kinomääruse § 2 põhjal teatavad eelloendatud omavalitsused või valdade ühendused Siseministrile kino avamise kavatsusest hiljemalt 6 kuud enne kino avamist, kusjuures juhul, kui vastav omavalitsus või valdade ühendus ei ole selleks tähtajaks kino avanud, võib Siseminister anda teisele kino avamise loa. Muide seni ükski omavalitsus või valdade ühendus seda õigust tarvitanud pole, nii et vähemalt seni pole täitunud lootused, mis kinode pidamise suhtes mõnelt poolt pandi just omavalitsustele, lootes neist saada kinopidajaid, kes, olles kutsutud teostama haridus-

likke ning kultuurilisi ülesandeid, ei hakka ajama taga majanduslikku kasu ning arvestavad kino kasvatuslikku tähtsust erettevõtjast suuremal määral. Olgu aga veel tähendatud, et omavalitsuse administratiivpiires, kus avatud ning avada lubatud kinode arv juba vastab selle omavalitsuse jaoks määratud kinode arvu ülemmäärale, uut kino avada ei saa: selleks ei saa anda luba Siseminister (Kinoseaduse § 3), seda ei saa teha ka omavalitsus või valdade ühendus. Kinode arvu ülemmäär omavalitsuste administratiivpiires määrab Siseminister (Kinoseaduse § 3 kolmas lõige). Need ülemmäärad on kindlaks määratud Siseministri 21. juuni 1935. aasta otsusega kinode arvu ülemmäär määramiseks linnades (RT 57 — 1935) ja Siseministri otsusega kinode ülemmäär kohta (RT 61 — 1936).

Nagu toodust nähtub, on Siseminister uue kino avamiseks loa andmisel seotud tema enese poolt maksmapandud kinode arvu ülemmääraga vastava omavalitsuse administratiivpiires. Seetõttu peab ministeeriumi üldosakond, kellele on pandud Valitsemise korraldamise seaduse muutmise ja täiendamise seaduse (RT 96 — 1934) § 61¹ alusel kinode ja filmide asjade lahendamine, uue kino avamiseks loa saamise palve saabumisel teadma, kas vastava omavalitsuse administratiivpiires on kinode arvu ülemmäär täis või mitte. Osakonnal on küll teotsevate kinode nimestik, kuid mõned kinod sulgevad ukсед, sellest Siseministeeriumile ei teata, ja nimestik võib osutuda puudulikuks. Seepärast osakond enne asja otsustamist pöördub kohaliku politsei või politsei-komissari poole andmete saamiseks, kas ja kuipalju kinosid teotseb vastava omavalitsuse administratiivpiires.

Suure tähtsuse kinode juures omavad muidugi ruumid, kus kavatsetakse kinoetendusi korraldada. Nad peavad vastama nõudeile, mis nähtud ette Ehitusseaduses (VSK XII k. ühes hili-semate muudatustega), Avalikkude ehitiste püstitamise määruses (RT 55 — 1932) ja Määruses tulekaitse kohta avalikkudes ehitistes kui ka muudes kohtades, kus korraldatakse avalikke ettekandeid ja lõbustusi, loteriisid, näitemüüke ja näitusi (RT 78 — 1935). Kas need ruumid neile nõudeile vastavad, seda ministeerium ei tea ja vastavate andmete hankimiseks tuleb üldosakonnal jällegi pöörduda kohaliku politsei poole.

Harilikult pärib osakond kohalikult politseilt veel, kas on tarvidus kino järgi, eriti kui on tegemist mõne väikese alevi-kuga. Seda vajab ministeerium üldpildi saamiseks olukorrast ja otsustamiseks, kas avada-kavatsetava kino asukoht on vastuvõetav (Kinoseaduse § 3 esimene lõige). Kinopidamise alal teotsevad isikud, nagu näitavad mõned juhtumid, miskipärast sageli ei arvesta kohalikke olusid, vaid arvavad, et on vaja vaid kino avada, ja rahvast tuleb murruna etendustele. Nii on mitmel korral palutud kino avada säära-stes maakohtades, kus varem on kinod teotsenud ja pidanud mõne aja pärast ukсед sulgema publiku puudumise tõttu. Ministeerium ei saa aga jääda külmaks pealtvaatajaks, kui mõni ettevõtlik, kuid oludega mitte tuttav noor äri-mees läheb vastu kindlale pankrotile.

Kino avamise loa annab Siseminister (Kinoseaduse § 2 esimene lõige). Kinomääruse § 3 järgi tähendatakse selles loas loaasaaja perekonnanimi ja nimi või juriidilise isiku nimetus, kino nimetus, kino asukoht ja avamise tähtaeg. Kino avamise luba peab kinopidajal kinos alati politseile ette näidata olema. Siin peab märkima, et kõik kinopidajad ei oma säärast tunnistust. Kinoseaduse § 23 järgi kuni 1. jaanuarini 1935 avatud kinod ei vaja edasiteotsemiseks avamisluba, s. o. kinod, mis teotsesid juba enne 1. jaanuari 1935 ja ühtlasi ka Kinoseaduse maksmahakkamise ajal (1. aprillil 1935, Kinoseaduse § 24), jäid edasi teotsema erilise loaga. Selle eeskirja üksikud politseiametnikud on jätnud silmapaari vahele, nõudes ka kõnesolevalt kinopidajailt kinoavamise või kinopidamise luba. Tähendatud kinopidajatel on sääraسته kinode pidamise õigus seni, kui neilt kinopidamise luba pole võetud. Erikord maksab nende kinode suhtes, mis avati ajavahemikul 1. jaanuarist — 1. aprillini 1935; nende kinode pidajad olid Kinomääruse § 42 põhjal kohustatud hiljemalt 15. maiks 1935 esitama Siseministrile avalduse kino edasipidamise võimaldamiseks. Sääraستهle kinopidajatele anti kinopidamise luba.

Kinoseaduse § 5 põhjal võib kino anda üürile või võõrandada ainult Siseministri nõusolekul, nii et ei saa ette tulla juhtumeid, et kino avamiseks antakse luba isikule, kes vastab Kinoseaduse § 2 teise lõike nõudeile, ja et see isik annab siis kino edasi kellele ta tahab. Samasugune on lugu ka omavalitsuste ja valdade ühenduste poolt üleantavate kinode suhtes. Võõrandamine või üürimine toimub pärast loa andmist. Võõrandamise või üürile andmise loas tähendatakse kino võõrandaja või üürileandja ning ostja või üürilevõtja perekonnanimed ja nimed või juriidilise isiku nimetus, kino nimetus ja asukoht ning loamaksuse tähtaeg (Kinomääruse § 4 teine lõige). Senises osakonna praktikas on juba olnud mitu juhtumit, kus kinoomanik ise ei tea milliseil kaalutlusil kino annud üürile ilma sellekohase Siseministri nõusolekuta, ühel juhul suleti sarnane kino, kuna seal niisugune üürimine viis muutus järjekindlaks ja üürilevõtjad ei vastanud kuidagi sellele kultuurilise taseme nõudele, millise Kinoseadus üles seab. Kinode loata üleminekust käest kätte sai osakond teada juhuslikult, mitte politsei kaudu. Soovitav oleks kui politsei, kes kohalikke olukordi kõige paremini tunneb ja nende muudatustest kõige kiiremini teada saab, ministeeriumi viivitamatult informeeriks sündinud faktide protokollki koostamise ja teiste politseiliste sammude kõrval.

Kinoseaduse § 4 põhjal võib Siseminister kinopidamise loa võtta tagasi: 1) kui loaomanik ei ole loas määratud tähtajaks kino avanud ning kui kino avamine viibis loaomanikust olenevail põhjusil; 2) kui kinopidaja on korduvalt rikkunud kino kohta käivaid seadusi või määrusi; 3) kui kinos etendused katkestatud ning katkestamine kestnud mõjuva põhjuseta 2 kuud; 4) kui kinopidaja isik või juriidilise isiku põhikiri enam ei vasta Kino-

seaduse § 2 teise lõike nõudeile; 5) kui kino on viidud üle rajoonist, mille piires avamiseks luba anti, või kui kino üleviimisel uutesse ruumesse kinopidaja määratud tähtjaks ei teostanud neis ruumes ehitusmääruste kohaselt tarvilikke muudatusi.

Loa all ei tule siin mõista tunnistust, mis antud välja kinopidajale kinopidamiseks, sest nagu eelpool seletatud puudub vanematel kinopidajatel üldse säärane tunnistus, vaid kinopidamise õigust.

Olgu alla kriipsutatud, et loendatud põhjusil võib loa tagasi võtta ainult Siseminister, mitte aga näiteks politseiprefekt või politseikomissar, nagu sellest mõned ametnikud on võõriti aru saanud.

Eelpool p. 1—5 all toodud asjaolud on jällegi kohal hoopis paremini teada kui keskkohas. Ministeerium ei tea näiteks üldiselt, kas loomanik avab kino loas määratud tähtjaks või mitte. Muidugi on p. 1 all toodud asjaolu võtmist seadusse põhjustanud soov vältida sarnast olukorda, kus keegi on saanud kinoavamise loa ja seega võib olla viinud kinode arvu vastava omavalitsuse administratiivpiires ülemmääraneni, sealjuures aga ei mõtlegi kino avamisele, mistõttu temast olenevail põhjusil vastav rajoon või vastav omavalitsus jääb üldse kinost ilma. Mõnepäevane või isegi -nädalane tähtjast möödumine iseendast ei põhjusta veel loa äravõtmist, kui seda ei sunni tegema mõningad erilised asjaolud. See maksab samadel põhjustel ka p. 5 all toodud asjaolude kohta, kui tegemist on ruumide kordaseadmisega. Teistest eeltoodud asjaoludest tuleks politseil senisest rohkem rõhku panna p. 3 tähendatud asjaolule. Meil on sisemaal kinosid, mis katkestavad tegevuse ühel või teisel kaalutlusel juba aprilli lõpul ja alustavad tegevust uuesti septembri keskel, mõnel korral ka veel hiljemgi. Selle nähte põhjuseks on muide kinopidaja ajapuudus, kes suve- ja sügiskuul tegeleb muude asjadega ja kellele kino talvekuul on mingiks teise järgu tähtsusega ülalpidajaks. Sarnase olukorra tõttu aga jääb rahvas kinost ilma, sest sarnane seisukord tekib ainult seal, kus on olemas vaid üks kino. Politseil tuleks ministeeriumi informeerida kõigist neist juhtudest, kus kinos etendused mõjuva põhjuseta üle kahe kuu katkestatud. Edasi ei teata politsei ministeeriumile eeltoodud p. 2 all märgitud asjaoludest. Kui kinopidaja korduvalt rikub kino kohta käivaid seadusi või määrusi, ei kõlba ta hästi kinopidajaks, sest nagu teada paneb Kinoseadus erilise rõhu just ka kinopidaja isikule. Politsei näeb küll seaduse- või määruserikkumisi, koostab nende kohta ka protokollid ja annab protokollidele käigu, kuid ei teata sellest ministeeriumile, kellel puudub seetõttu ülevaade selle kohta, kui võrd korralik on üks või teine kinoomanik.

Kui kinoruumid enam ei vasta julgeoleku nõudeile või ähvardavad rahva tervishoidu, politseil tuleb astuda samme puuduste kõrvaldamiseks või kinoruumide kasutamise seismapanemiseks. Selleks tuleb politseil Ehitusseaduse § 210 ja 209 (RT 104 —

1931) põhjal lasta ehitusvalve-asutusi (sama seaduse § 7¹ — RT 104 — 1931) oma ehituseeriteadlaste kaudu koostada akt vastava kinohoone hädaohtliku seisukorra kindlakstegemiseks; akti koostamisel peab viibima politsei esindaja. Kui akt koostatud, võib politsei (ja ehitusvalve-asutus) juhtudel, mil ehitise korrashoiu puudalikkus ähvardab julgeolekut või rahva tervishoidu, keelata ehitise kasutamise. See on muidugi vaid kino ajutine sulgemine. Lõplikult lahendab sulgemise küsimuse kohus Kriminaalseadustiku § 25 põhjal, kelle poole politseil sarnasel korral tuleb pöörduda.

2. Filmide linastamiseks loa saamise kord. Kinoseaduse § 10 järgi filmide välja- ja sisseveo kontrolli teostab Siseministeerium filmiinspektori kaudu, kelle ülesandeid täidab üks filmikomisjoni liige Siseministri määramisel (Filmikomisjoni koosseis on avaldatud Riigi Teataja lisades nr. 45 — 1935, 26 ja 88 — 1936, filmikomisjoni esimehe määramine — Riigi Teataja lisan nr. 45 — 1935). Filmide välja- ja sisseveo load annab filmiinspektor (Kinomääruse § 7). See tähendab muide seda, et tollilt ei anta välja ühtki filmi ilma filmiinspektori sisseveoloata. Puhtteaduslikud ja puhtkunstilised filmid, mis määratud linastamiseks ülikoolis, koolides, teaduslikkudes või hariduslikkudes asutustes ja organisatsioonides, on vabastatud filmikontrollist (Kinoseaduse § 11). Tähendatud filmide avaliku linastamise korral kuuluvad nad filmiinspektori kontrolli alla (Kinomääruse § 14). Eestis valmistatud ja avalikule linastamisele tulevad filmid registreeritakse filmiinspektori juures. Neid on keelatud linastada ilma filmiinspektori poolt antud kontrolltunnistusega (Kinoseaduse § 12). Filmiinspektori poolt filmi sisseveoks antavas loas tähendatakse: 1) kellele luba antud; 2) filmi eestikeelne nimetus; 3) filmi nimetus algkeeles; 4) filmi päritolumaa nimetus; 5) filmi tootja — ettevõtte nimetus ja asukoht; 6) filmi pikkus meetrites; 7) vastavad tingimused, kui film sisse- või väljaveoks lubatud tingimustega (Kinomääruse § 11). Filmi registreerimisel (Eestis valmistatud ja avalikule linastamisele tulevad filmid) annab filmiinspektor kontrolltunnistuse, milles tähendatakse: 1) kellele kontrolltunnistus antud; 2) filmi nimetus; 3) filmi päritolumaa nimetus; 4) filmi tootja — ettevõtte nimetus ja asukoht; 5) filmi pikkus meetrites; 6) vastavad tingimused, kui kontrolltunnistus antud tingimusi; 7) et käesolev kontrolltunnistus on ühtlasi filmi välja- ja sisseveo loaks (Kinomääruse § 17). Sisseveo luba või kontrolltunnistus peab Kinomääruse § 19 põhjal hoitama filmi linastamisel kohal, nii et politsei seda alati nõuda ja näha võib. Eriliselt kriipsutaksin alla veel järgmisi seaduse ja määruse nõudeid, mille vastu on mõnel korral eksitud. Filme võib näidata ja reklaamida ainult sisseveoks lubatud nimetusega (Kinoseaduse § 8 teine lõige). Just reklaami nõudmise osas on eksimusi ette tulnud. Filmi reklaamiks väljapandavad pildid ning reklaamplakatid nende väljapanemisel avalikul kohal peavad olema varustatud filmiins-

pektori pitseriga (Kinomääruse § 15), sest Kinoseaduse § 13 põhjal filmiinspektor teostab reklaamiks määratud sisseveetud filmi osade, reklaampiltide ja tekstide kontrolli. Seetõttu ka kinodes filmide näitamise vahelajal ettekantavate ja tulevikus linastamisele tulevate filmide reklaamosad peavad filmiinspektori saama vastava loa. Kui filmi linastamisel on jäetud tähele panemata filmiinspektori korraldused, s. o. ettekande tingimused, kui filmi lubatakse linastada teatud tingimustel, näiteks ei ole filmist kõrvaldatud osi, mille kõrvaldamist filmiinspektor nõudnud, siis tuleb politseil sellest teatada ka Siseministeeriumile, kuna filmiinspektor võib Kinoseaduse § 14 põhjal võtta loa tagasi, kui filmi linastamisel või filmi linastamiseks ettevalmistamisel on jäetud tähele panemata filmiinspektori korraldused. Antud loa võib tühistada Siseminister ja nimelt siis, kui filmi kahjulik mõju ilmneb avalikul linastamisel (Kinoseaduse § 16); siin peab politsei, kui sarnane olukord peaks tekkima, sellest viivitamata ette kandma ministeeriumile.

3. K o d u m a a k r o o n i k a. Selle kroonika linastamise lubade kohta maksab üldine, eeltoodud kord. Kodumaa kroonikana mõtleb seadus filmi, mis kujutleb eesti tähtsamaid päevasündmusi või üldhuvilisi nähteid poliitilisest, majanduslikust ja kultuurilisest elust või pilte eesti rahvast, tööst ja loodusest (Kinoseaduse § 18 esimene lõige). Kroonika osas seisab politsei tähtis osa selle järele valvamises, kas kinod näitavad seda kroonikat vähemalt sellel määral, nagu maksev kord seda nõuab. Kinomääruse muutmise määruse (RT 58 — 1936) § 33 järgi: 1) ei või kodumaa kroonika filmi pikkus olla alla 200 meetri, vahikirjad hulka arvamata, ja 2) on kinod kohustatud linastama nõndalas vähemalt ühe kodumaa kroonika.

Sellest üldreeglit teeb Kinomäärus (§ 35 — 37) järgmised erandid: Juhtudel, kui asutus või ettevõtte, kellele usaldatud kodumaa kroonikaga kinode varustamine (selleks on praegu sihtasutus „Eesti Kulturfilm“, RT 41 — 1935), ei suuda rahuldada kinode nõudeid kodumaa kroonika suhtes, võidakse asendada kodumaa kroonikat teiste eesti filmidega, misjuures asendava filmi pikkus peab vastama vähemalt kodumaa kroonika pikkuse alammäärale (§ 35). Filmiiinspektori loal võidakse asendada kodumaa kroonikat sihtasutuse „Eesti Kulturfilm“ poolt eesti filmide vastu vahetamise teel saadud välismaa kroonikaga (§ 36). Kinod on vabastatud kohusliku kodumaa kroonika näitamisest juuni-, juuli- ja augustikuul. Kui kinod selle aja jooksul uusi kohuslikke kodumaa kroonikaid linastanud, siis on nad kalendriaasta ülejäänud osas vastavalt vabastatud kohusliku kodumaa kroonika näitamisest.

Kinomääruse § 44 teise lõike järgi on ajavahemikul, mil sihtasutus „Eesti Kulturfilm“ ei suuda veel varustada kõiki kinosid kohusliku kodumaa kroonikaga, varustamata jäänud kinod vabastatud kohusliku kodumaa kroonika linastamise kohus- tusest tähendatud sihtasutuse poolt antud tõendiste esitamisel.

See on erandkord, mille järgi oli vajadus uuele korrale üleminekul, kuna „Eesti Kulturfilm“ ei suutnud niivõrd kiiresti uute olude kohaselt ümber korralduda, et oleks suudetud tarvilisel määral valmistada filme-kroonikaid. Neist raskustest on üle saadud ja ainult erilistel asjaoludel võiks kuidagi tulla tarvidus selle erandkorra järele.

4. Mõned eriküsimused. Kinoseaduse § 21 järgi äride ja ettevõtete reklaam-udupiltide või -filmide näitamine ei tohi kesta üle 5 minuti ühel seansil, millele politsei peaks tähelepanu pöörama, kuna sarnaste reklaamide demonstreerimine on kinopidajatele kõrvalsissetulekuks, mistõttu seda katsutakse kasutada niipalju, kui vähegi saab. Nende reklaamidega pole filmiinspektoril tegemist, nende sisu eest on vastutav kinopidaja.

Kehtiv Kinoseadus ei tunne rändkino, mispärast Siseminister ei saa ka luba anda rändkinode pidamiseks. Muidugi võib filme näidata näiteks kõiksugustel ettekannetel jne., siin reguleerib küsimust juba avalike ettekannete kohta maksmapandud kord.

Gaasimaskide tarvitamisest.

J. Oras

Kõik riigid valmistuvad teatavasti praegu ette gaasisõjale — üks väiksemas, teine suuremas ulatuses olenevalt arvatava hädaohu suurusest ja rahalistest ressurssidest. Kui suurt rõhku pannakse Suur-Britis elanike varustamisele gaasimaskidega ja nende ettevalmistamisele võimaliku õhurünnaku vastu, näitab hiljuti ajalehes „Daily Telegraf“ ilmunud sõnum, mille järgi alustati suure kiirusega 47 miljoni gaasimaski valmistamist, mis on määratud nii täiskasvanuile kui lastele ja imikuile. Ühes gaasimaskide valmistamisega algasid üle riigi ka kursused kodanikele, kus õpetatakse ennast kaitsma õhusõja hädaohtude vastu üldse ja eriti tarvitama otstarbekohaselt gaasimaski. Samast sõnumist selgub muide veel, et valmistatavad gaasimaskid on parimad maailmas ja — nagu näitavad teatud katsed — peavad vastu kõige mürgisemale gaasile vähemalt veerandtundi, harilikule gaasile aga vähemalt neli kuni viis tundi. Seejuures olevat konstrueerimisel erilised maskid isikuile, kes neile pandud ülesannete tõttu (politseinikud, tuletõrjujad, arstid, sanitarid, halastajaõed jne.) peavad mürgitatud õhus tegema füüsilist tööd (tuld kustutama, mürgitatuid toimetama haiglasse jne.). Gaasimaskid asetatakse valmimisel riigi üksikuisse osisse nii, et nad alati kiiresti ja kergesti on kättesaadavad. Pearõhk on siin muidugi pandud linnadele, kuna arvatav õhurünnak sõja puhul on eeskätt loomulikult sihitud linnade vastu, kuid hoolitsetud on ka maarahva eest eeldusega, et hädaohu puhul maal asuvad inimesed saavad aegsasti teada neid varitsevast hädaohust. Tulevikus kavat-

setakse korraldada harjutusi eesmärgiga õpetada kodanikke kiiresti töttama kohtadele, kus asuvad gaasimaskide laod.

See lühike sõnum näitab, kui tõsiselt võetakse Suur-Britis gaasi-sõja hädaohtu ja kui üksikasjaliselt töötatakse välja kava selle sõja ohtude vältimiseks. Hea, kuni väiksemate pisiasjadeni läbimõeldud organisatsioon ja järjekindel ning püsiv ettevalmistus tagab pool võitu tuleviku gaasisõjas!

Eriti tähtis on sarnastele ohtudele ettevalmistumine muidugi poliitseile teiste ametiasutuste ja -isikute kõrval, kes esimestena peavad tegevusse astuma õhurünnaku puhul. Politsei ei saa nagu harilikud kodanikud mõelda ainult enda kaitsele, politseinik peab korraga hoolitsema nii enese isiku kui ka kodanike kaitsmise ja mürgitatud või haavatud kodanike elu ja tervise päästmise eest. See ülesanne nõuab kõigepealt, et politseinik peab igal antud siln.apilgul oskama käsitada gaasimaski ja peab suutma seda käsitamist õpetada ka teistele kaaskodanikele.

Kui maskikandja peab hädaohu korral olema avitajaks, on esimeseks edu aluspandiks oskus gaasimaski nii kanda, et see annaks täit kaitset. On ilmselt selge — ka neile, kes kunagi seda maski pole kannud — et maski kandmine, maski all olemine pole kuigi mugav asi. Maskiga liikumine ja eriti teotsemine on ikkagi ebamugav, isegi siis kui isik on juba harjunud maski kandmisega, on selleks ette valmistatud ja sellega kogunud. Eriti ebamugav on see kandmine muidugi algajale: tema juures võib ebamugavuse tunne kasvada isegi hirmuni, ta arvab, et saab liig vähe õhku, ta kardab tihti lämbuda. Harjutuste juures sarnane kartlik inimene kergitab harilikult veidi maski, et „õhku hingata.“ Sääraseile katseile tuleb õppusil ja harjutusil algusest peale lõpp teha, sest tõsise juhtumi korral tähendab sarnane teguviis kindlasti tervise rikkumist, halvemat korral isegi surma. Õpetajaile tuleb halastamatult maha suruda kõik „õhunalja“ avaldused: õpilased peavad alati teadlikud olema, et — tõmmates pähe maski — sellest vabaneb ainult ja alles siis, kui selleks järgneb korraldus.

Õppusil ja harjutusil tuleb kodanikele algusest peale seletada, et õieti pähe pandud paraja suurusega gaasimask on täitsa mürgikindel. See tõde peab kõigile minema lihasse ja luusse, kõigil peab olema surmkindel usk maski headusse ja tarvilikkusse, see annab inimestele sisemist jõudu ja püüet üle saada ebameeldivatest ebamugavustest. See psühholoogiline moraal võib paista kõrvalise tähtsusega, ta ei ole aga seda mitte. Rindesõdurid, kes on võtnud osa maailmasõja gaasilahinguist, teavad väga hästi, kui palju jõudu andis kindel teadmine: seni kui mask on peas, ei tee mürk midagi. Nõrgema iseloomuga sõdurid ei kannatanud välja maski all olemist, rebisid maskid maha ja — surid mürgitusse. Kuigi mask alul kahtlemata tundub väga segavana, kuigi ta pigistab nägu ja näiliselt takistab hingamist, on see vaid väike viga, pealegi kaob see ebamugavuse tunne, kui maskikandja on harjunud maski kandmisega. Tähtis on, et kodanik algusest peale pööraks oma tähelepanu

hingamisele ja ise alati kontrolliks seda hingamist. Tuleb alati rahulikult, pikkamööda ja ühetaoliselt sisse hingata ja sügavalt välja hingata. Pearõhk tuleb panna just ühetaolisele hingamisele, mis on väga tähtis politseiametnikele ja üldse isikuile, kellel tuleb maskiga liikuda ja teotseda, sest selle teotsemise tagajärjel muutub hingamine kergesti ebaühtlaseks. Kui hingamisele maski all pööratakse tarvilist tähelepanu, paraneb tunduvalt maskikandja enesetunne.

Õeldust järeldub, et maski kandmisel ei ole soovitav järsult teotseda, kiiresti liikuda jne., eriti liikumisel tuleb katsuda edasi jõuda pikkade, kuid võrdlemisi aeglaste sammudega. Muidugi ei tohi seejuures flegmaatiliseks muutuda, sest üldiselt on ikkagi maksev võimalikult kiire teotsemise nõue, kuid selle kiiruse saavutamine peab sündima mõistlikult ja alati nii, et maskikandja ei hakkaks hingeldama, sest selle tagajärjeks on maski mahakiskumine ja seetõttu terviserike või surm. Võib olla iseloomustab siin ülesseatud nõuet kõige paremini tunnuslause: „Tõtta aeglaselt!”

Edasi tuleb politseijõudude rakendamisel pääste- ja teistesse töödessa mürgitatud õhus silmas pidada seda, et inimeste füüsiline jõud ja vastupanu suurus pole kaugeltki ühesugune. Seepärast ei saa nõuda ühesugust tööd kõigilt, kes antud silmapilgul teotsevad maski all. Töö suurus, mida maskikandja võib saavutada, oleneb vastava isiku kopsude omadusist (kõigepealt kopsude mahust), siis südame tegevuse, hingamisorganite ehituse ja mitmesuguste teiste organite omadusist. Nii näiteks võib juhtuda, et kahest isikust, kes kandraamil kannavad vigastada saanud kaaskodanikku, üks varem ära väsis, hingeldama hakkab: säärasel juhul tuleb mõlemal kandraami kandjal pisut seisatada ja puhata, kuigi see on halb ja võib olla isegi hähaohtlik haigele. Seejuures peab alla kriipsutama — ja seda unustati maailmasõja ajal väga tihti, sageli ka olude sunnil — et isikud, kes kannatavad kõha või nohu all, peavad maski all võrdlemisi vähe vastu, neid igatahes ei tohi rakendada töösse õhurünnaku ajal mürgitatud õhus.

Kursuste korraldajad ja üldse õpetajad gaasikaitse alal ei tohi harjutusil õpilasilt-algajailt liig palju nõuda. Algajaid tuleb kõigepealt uskuma panna maski kaitse headusse. Alul liig suurte nõudmistega ülesseadmiselega võidakse saavutada vastupidist. Algajal, keda kohe sunnitakse pikemat aega viibima maski all ja sealjuures isegi veel teotsema, võib kergesti kaduda usaldus maski vastu: talle paistab, et ta üldse ei suuda olla maski all, kuna ta tegelikult ainult harjumatus tõttu alul ei suuda kaua teotseda maskiga. Võiks veel märkida — ja seda peab õpetaja kohe alul oma õpilasile seletama, et põhjuste hulka, mis suurendavad ebamugavuse tunnet, kuulub: esialgne näilik raskus hingata, siis nn. surunud ruum (vahe näo ja maski vahel) ja soojuse kogumine maski all. Kui algajaile seda ära seletada, harjuvad nad kiiresti ebamugavusega, selle tagajärjeks on esmajoones töövõime suurenemine maskiga teotsetes, mis on äärmiselt tähtis politseinikele.

Tekib küsimus: millal võib õhurünnaku või üldse gaasi hädaohu

möödumisel maski maha võtta? Enne mahavõtmist tuleb teha nn. nägemise ja haistmise katse. Tuleb kõigepealt vaadata tähelepanelikult, kas on veel näha liikumas gaasipilvi — kui gaasi üldse võib näha, sest ei tohi unustada, et mürkgaasi näeb üldse halvasti, kusjuures mõnda gaasiliiki üldse ei näe silmaga. Kui ilm on pime, tuleb elektrilambi abil ümbrust valgustada ja uurida gaasipilvede olemasolu. Seni kui on veel näha gaasipilvi, ei tohi mingil tingimisel maski maha võtta. Kui gaasi pole enam märgata ja arvata võib, et vähemalt õhk sellest on puhas, võib hetkeks pista sõrme maskiserva ja palge vahele ja kergesti hingata, nuusutada. Sisse- ja väljahingamine peab sündima päris pealiskaudselt, kusjuures ei tohi hingata läbi suu, viimane peab kinni olema. Kui gaasilõhna pole enam tunda, võib ettevaatlikult maski maha võtta. Niipea kui gaas annab ennast tunda, tuleb mask otsekohe pähe panna. Sarnasel juhul tuleb katsed korrata.

Kokkuvõetult peab tähendama: gaasimask peab vastama pea ehitusele, ta ei tohi olla liig suur või liig väike, maskikandjal peab olema täielik usaldus maski vastu, sisse hingata tuleb rahulikult ja ühetasaselt, välja hingata tuleb sügavalt, liikuda tuleb pikkade, mitte kiirete sammudega — ja mis peaasi: igasugune kartus tuleb üle parda heita! Muidugi peab kannatama ebamugavusi, peab veidi higistama, kuid sarnase mõistliku ja rahuliku ülalpidamise tagajärjeks on *enda ja teiste elu päästmine — säärase hinna eest* peaks juba igaüks suutma kannatada ja hoopis rohkem kannatada, kui seda sunnib gaasimask.

Ühenduses eeltooduga olgu puudutatud veel üks tähtis küsimus gaasikaitse alalt: esimese abi andmise küsimus mürgitatutele hädaohu tsoonis. Selle abi andmisega tuleb tõsistel silmapilkudel tegeleda ka politseil, kuigi selleks on teised ametnikud ja avitajad ja kuigi see ei kuulu politsei esimeste ülesannete sekka.

Harilikult jaotatakse meeskonnad, kelle ülesandeks on haavatute ja vigastatute eemaldamine mürgitatud kohtadest ja haiglatesse toimetamine, kahte gruppi: otsija-meeskond ja päästemeeskond. Otsija-meeskonna ülesanne seisab haavatute ja vigastatute leidmises mürgitatud kohtades. Peamiselt tuleb tungida hooneisse ja seal otsida vigastatuid. Hoonete, korterite jne. ustele, kust on leitud vigastatuid, pannakse väike lipp, mis on märgiks päästemeeskonnale tegevusse astumiseks. Otsija-meeskond peab eriti varustatud olema lipukestega, elektri taskulampidega, mis võimaldavad otsimist pimedal ajal ja pimedates kohtades ja mida on kerge kinnitada riiete külge, ja sidemetega tuiksoonte kinnipigistamiseks. Päästemeeskonna ülesanne seisab vigastatute transporteerimises mürgitatud kohtadest haiglatesse. Otsija-meeskonna poolt väljapandud märgikesed kergendavad päästemeeskonna tööd, kellel pole enam vaja aega ja jõudu raisata otsimistega. Päästemeeskond peab eriti varustatud olema: kandraamidega ühes villaste tekkidega, veega täidetud ämbritega (veel parem on võtta kaasa kannud, neis püsib vesi kindlamini), rätikutega, reservfiltritega, taskulampidega, mis samuti kinnitatakse riiete külge, ja

elastiliste sidemetega esimese abi andmiseks tuiksoonte vigastamisel.

Peareeglid esimese abi andmisel on mõlemale meeskonnale ja üldse kõigile avitajaile järgmised. Kõik gaasiga mürgitatud, ka need, kelle mürgitus näib olevat kergemat laadi, on raskelt haiged, nendega tuleb käituda kui raskelt haigetega, neid tuleb kanda. Nende juures ei tule ette võtta mingeid kehaliisi liigutusi. Rääkimine on mürgitatuile kõvasti keelatud, seetõttu ei tohi nendega rääkida ja neile tuleb rääkimine ära keelata. Kui tuleb puudus kanderuumest — ja see puudus võib alati kergesti tulla — peab kasutama käepärast olevaid abiesemeid nagu laudu, reदेleid, toole jne. Keha ülemine osa tuleb kõrgemale tõsta, pea peab veidi madalamal olema. Näole tuleb panna märgi rätikuid. Ka rätikute suhtes võib kergesti juhtuda, et nende tagavara võib lõppeda. Säärasel korral tuleb kasutada käepärast olevaid esemeid nagu pesu, riideid, kardinaid, laudlinu jne. Need esemed tuleb tükkideks käristada ja tükid vette kasta. Vigastatule tuleb suhu panna reservfilter ja nina kinni pigistada — esialgse abina on see tähtis ja võib anda häid tulemusi. Liikuda tuleb haigega vastu tuult, igal juhul aga seda teed mööda, mis kõige kiiremini viib välja gaasitatud kohtadest. Siin olgu veel kord alla kriipsutatud, et haigeid tuleb kanda pikkade sammudega liikudes ja hoidudes hinge kinnijäämisest.

Tingimata tuleb meeles pidada, et mürgitatuile ei tohi kunstlikku hingamist teha, sest tarvitusele tulevad tulevikusõjas kahtlemata lämmatavad gaasid; sarnasel juhtumil sünnitatakse kunstliku hingamise tegemisega vigastatule, eriti tema kopsudele suurt kahju. Ainult vere- või närvimürkide juures on kunstlikku hingamist mõtet. Selle üle otsustamine, kas tuleb teha kunstlikku hingamist või mitte, ei kuulu esimese abi andjate kompetentsi, seda otsustab ainult arst. Suurimaks avitajaks mürgitatuile on hapnik, selle sissehingamise korraldamine kuulub samuti ainult arsti ülesandesse ja ei tule küsimuse alla gaasitatud tsoonis, vaid ikkagi väljaspool seda tsooni.

Mis veel puutub vigastatute edasitoimetamisse, siis on need otstarbekohane transporteerida lahtiste edasitoimetamise abinõude abil. Kui vähegi võimalik tuleb kannatanul maha kiskuda riided ja teda asetada villaste tekkide vahele, sest mürgitatul on suur tungsoojuse järgi. Kui edasitoimetamine peab sündima mõnes kinnises sõidukis, tuleb tingimata avada sõidukiaknad.

Eriti ohtlikud on kollase risti mürgid (nagu levisiit, lost jne.), nende kasutamisele võtmise juures peavad ka päästemeeskonnad eriti ettevaatlikud olema, sest esmalt võivad nad riietega kergesti mürkgaasi edasi kanda ja teiseks võivad nad ise kergesti langeda mürgituse ohvriks. Sarnasel korral tuleb töötada ka näiliselt hädaohututes kohtades gaasimaskiga ja alati käed hoida eriti tihedates kinnastes.

Öhurünnaku ajal saab inimesi vigastada mitte ainult gaaside mõju tõttu, vaid samuti lõhkepommide tagajärjel. Seepärast olgu üldiseks juhtnõu: kõigepealt tulevad päästmisele mürgitatud,

sest nad vajavad kiiremini abi ja nemad võivad tervise tagasi saada ainult siis, kui teotsetakse võimalikult kiiresti. Iseasi on muidugi nende haavatutega, kellel on näiteks tuiksoon vigastatud (helepunane veri jookseb pursates haavast, mis alati on tundemärgiks, et isiku elu on hädaohus), neile tuleb verejooks elastilise sideme abil sulgeda ja kohe toimetada arsti juurde.

Korralik arstlik abiandmine võib aset leida ainult kohtades väljaspool hädaohutsooni. Kui esimesed abiandjad teotsesid õieti, kohal on küllaldasel määral arste ja sanitarpersonaali, võib päästa nii mõnegi õnnetu ohvri elu ja tervise. Selleks peavad aga esimeses järjekorras taiplikult ja hästi teotsema need isikud, kes ise liiguvad hädaohutsoonis ja kes ise annavad esimest abi või korraldavad selle abi andmist.

Ühendusist välisriikide politseides ja viimaste tegevusest.

L. Puusild

Kõigi suuremate linnadega riikide politseiasutuste valulap-
seks on meie päevil liiklemine ja selle reguleerimine, mille peasi-
hiks on vältida või vähemalt võimaluste piires vähendada õnnetusjuhtumite arvu liiklemise tagajärjel. Suur-Briti ühes Ühendriikidega oli esimeseks maaks, kus liiklemise korraldamisele politsei abil ja politseiliste abinõudega pöörati tõsist tähelepanu, kus aru saadi, et ainult eripolitsei loomisega ja väljaõpetamisega suudetakse piir panna õnnetuste arvule, mis on tingitud üha suurenevast liiklemisest. Kuid vaatamata kõigile, mõnikord väga karmidena tunduvaile abinõudele ei suudeta ka seal palju vähendada õnnetusjuhtumite arvu, praegu ollakse päris rahul, kui see arv ei suurene. Viimaste aastate statistilised andmed näitavad, et Suur-Britis on siiski märgata õnnetusjuhtumite arvu tagasiminekut. Nii sai 1931. aastal Suur-Britis liiklemisõnnetuste tagajärjel surma 7343 inimest, samal aastal sai samal põhjusel vigastada 231.603 isikut; 1933. aastal oli surmasaanute arv juba langenud 6.502 peale, s. o. umbes 11% võrra, kuna vigastatute arv langes 221.726 peale ehk 4,5% võrra. Kõige õnnetumaks kuuks kujunes 1933. aastal (viimane aasta, mille kohta on ilmunud trükitud statistilised andmed) novembrikuu 622 surmasaanuga, sellele järgnesid augusti- ja septembrikuu 609 (600) surmasaanuga; kõige õnnelikumaks kuuks liiklemise mõttes oli märtsikuu, kus surma sai vaid 405 inimest. Huvitav on neile arvudele kõrvuti seada arvusid Põhja-Iirist, Ulsterist. Need arvud on pealegi värskemad ja näitavad veidi teist pilti. Ka Ulsteris on liiklemine viimase kümne aasta jooksul tähelepandavalt tõusnud ja ühes sellega liiklemise ohvrite arv. Käesoleva aasta kolme esimese kuu jooksul regist-

reeriti seal 430 liiklemisõnnetust 381 vastu 1935. aasta samade kuude jooksul. Vigastatute arv 1936. aasta esimese kolme kuu kestel oli 474 ja seega 20% suurem kui sama aja jooksul läinud aastal, kus vigastada sai 394 inimest. Ainult surmasaanute arv ei näidanud kõikumist: läinud aasta esimese kolme kuu jooksul sai surma 26 inimest, käesoleva aasta samal ajavahemikul — 26 isikut. Muu seas näitab liiklemise suurenemist Ulsteris viimasel ajal kõige paremini bensiini tarvitamise suurenemine. Kuna 1924. aastal tarvitati Ulsteris kokku 7 miljonit gallooni bensiini (1 galloon võrdub $4\frac{1}{2}$ liitrile), tõusis see arv 1935. aastal 24 miljonile galloonile, s. o. ligemale kolmekordseks. Sarnaste arvude ja asjaolude juures pole imeks panna, et inglasi häirivad need õnnetusjuhtumid, et uuritakse igakülgset nende tekkimise põhjusti ja vältimise võimalusi. Muu seas on inglased tõstnud siin huvitava küsimuse: kumb juhib paremini mootorsõidukit, kas mees või naine, või kelle juhtimisel leiab aset vähem õnnetusi. Selle küsimuse ümber keerlevad vaidlused praegugi inglise ajalehis. Inglise autoühing, kes peaks olema kompetentne selle küsimuse lahendamisel, asub seisukohal, et naised juhivad üldiselt mootorsõidukeid paremini kui mehed, see olevat tingitud naise suuremast tundelikkusest, mis neid sundivat tähelepanelikumalt sõitma. Nimetatud ühing olevat isegi katseid korraldanud ja viimased olevat kinnitanud ühingu teoreetilist arvamust. Otse vastupidisel seisukohal asub inglise kindlustusseltside keskuühing, kes aastate vältel kogutud andmete põhjal tõendab, et mootorsõidukite naisjuhtidega juhtub rohkem liiklemisõnnetusi kui meesjuhtidega, kuigi raskeid õnnetusi juhtub meesjuhtidega suuremal arvul kui naisjuhtidega. Muu seas on küsitud ka mootorsõidukite juhtimist õpetavate isikute arvamusi, kes kõik asuvad seisukohal, et naised tarvitavad juhtimise äraõppimiseks rohkem aega kui mehed ja et üldreeglina naised üle 30 aasta pea üldse enam juhtimist korraldada ära ei õpi või aga väga suure vaevaga. Nii lähevad arvamused lahku. Nagu kuulda, kavatakse ka Saksamaal, kus mootorsõidukite liiklemine viimaste aastate jooksul on silmnähtavalt tõusnud eriti autode arvu suurenemise tõttu, alustada samasuguseid uurimusi nagu Suur-Britis.

Nagu teada, pannakse Suur-Britis viimasel ajal erilist rõhku nii aktiivsele kui passiivsele õhukaitsele, olles põhjendatud arvamusel, et Suur-Briti ei tohi selles osas maha jääda ühestki Euroopa riigist. See Suur-Briti mure peegeldub väga kujukalt riigi eelarves. 1936/37. aasta eelarves näiteks on nähtud ette siseministeeriumi osas 501.250 inglise naela (umbes 9 milj. krooni) passiivse õhukaitse korraldamiseks. See summa kasutatakse kursuste korraldamiseks gaasikaitse instruktoreile ja lektoreile, samuti kodanikele, siis kõik-suguste gaasikaitse abinõude ja materjalide soetamiseks ja lõpuks mitmesuguseiks uurimusi ja katseiks gaasikaitse alal. Mis puutub eriti kursusesse, siis korraldatakse praegu Londonis siseministeeriumi algatusel ja kontrollil jooksvad gaasikaitse kursused kest-

vusega á 10 tundi. Neist kursusist võtavad osa politseiametnikud, tuletõrjujad ja mitmesugune sanitarpersonaal. Kursustest võtavad osa eriti selleks valitud ametnikud, kelle ülesandeks on pärast kursuste lõpetamist ise korraldada loenguid ja õpetada teisi kas oma teenistuskohas või ka väljaspool seda. Kursuste korraldamise kulud kannab riik siseministeeriumi eelarve kaudu. Osalt võtavad kulude kandmisest osa ka need organisatsioonid, kes saavad oma liikmeid õppima: need organisatsioonid kannavad need kulud, mis on ühenduses nende liikmete sõitmisega kursustele, elamisega Londonis jne., nii et kursusist osavõtjail on sel viisil osavõtt täiesti tasuta.

Politsei Suur-Britis on võrdlemisi kulukas asutus, võrreldes vähemalt meie oludega ja meie väljaminekutega politsei ülalpidamiseks. Käepärast on andmed Glasgow' linna (Šoti pealinn) kohta. Glasgow tegelik politseiametnike koosseis on 2232 ametnikku. Üldse kulutati selle aparaadi ülalpidamiseks 1935. aastal 783.186 ingl. naela või ümmarguselt 15 miljonit krooni (võrdluseks olgu tähendatud, et meie riigi terve 1936./37. a. eelarve on tasakaalus ümmarguselt 78 miljoni krooni suuruses, ühes arvatud operatsioonifondid ja erakorralised kulud, ja et meie terve politsei kulud — nii korralised kui erakorralised — on 1936./37. a. eelarves ette nähtud ümmarguselt 4,3 miljoni krooni suuruses). See summa koosneb järgmisest väljaminekuist: *palgad ja teenistustasud* — 494.144 ingl. naela, pensionid endisile politseiametnikele — 123.965 naela, hoonete remont — 88505 inglise naela, sõjariistadega ja riietega varustamine — 16.040 naela, söidu- ja päevarahad — 14.789 naela, pensionid leskedele ja lastele — 7.230 naela, posti-, telegraafi- ja telefonikulud — 5.698 naela, trükitööd — 3.418 naela, sõidukulud — 2.615 naela ja mitmesugused kulud — 23.787 naela.

Ülal olid juba toodud mõningad andmed Ulsteri liiklemise oludest. Neid võime täiendada andmetega teistelt aladelt. Ulsteri parlamendis päriti hiljuti, kui suur õieti on Ulsteris teotsevate politseijõudude koosseis. Sellele küsimusele vastas siseminister, kes teatas, et selle politsei koosseisus (nn. Royal Ulster Constabulary) on praegu 2.462 meest. Üksikutes krahvkondades teotseb politseijõude järgmiselt: Antrimis — 236, Armaghis — 238, Downis — 267, Fermanaghis — 191, Derrys — 264, Tyroneis — 251 ja Belfastis — 1015 meest. Ohvitsere ja kõrgemaid ametnikke on kokku 97. Ulsteris sünnitab politseile erilist muret alaealiste poolt toimepandavate kuritegude arvu tõus, mis eriti paistab silma pealinnas, Belfastis. 1931. aastal oli kohtulikul arutusel kokku 143 alaealise poolt toimitud kuritegude ja üleastumiste asja. 1932. aastal tõusis see arv 163 peale. 1933. aastal näitas see väikest tagasiminekut, nii et arv langes 142 peale. 1934. aastal aga tõusis see arv korraga peaaegu kahekordseks, nimelt 281 peale ja 1935. aastal saavutati sellel mõttes rekordiline arv 320. Viimasest arvust toimetasid 50 alaealist kaks kuritegu või üleastumist, mis neid viis kohtulaua ette.

Ulsterist lõunapoolle asub Iiri vabariik, kus viimaseil aastail on

hakatud rohkem tegelema naispolitsei sisseseadmise ja organiseerimise küsimusega, kahtlemata inglise eeskujul. Mõne aasta eest kutsuti Iiri pealinnas Dublinis ellu väike naispolitsei üksus (4 ametnikku), kes ei kannu mundrit ja kelle ülesanded piirduvad peaaesjalikult hoolekandmise iseloomuga küsimuste lahendamise ja naiste ning laste järele valvamisega. Teistes Iiri vabariigi osades seni naispolitsei ei teotse. Kuid kohtadel tuntakse tarvidust erilise naispolitsei järele, sellest on kirjutatud ajalehtedes ja kõneldud avalikel koosolekui. Hiljuti esitasid silmapaistvad seltskonnategelased Iiri kohtuministrile märgukirja, milles juhitakse tähelepanu tarvidusele ellu kutsuda ka provintsis naispolitsei üksusi ja tunduvalt suurendada pealinna naispolitsei koosseisu. Märgukiri avaldati muu seas ajakirjanduses, kus üksmeelselt pooldati temas avaldatud mõtteid ja tehtud ettepanekuid. Politsei juhtivad jõud ise näivad samuti pooldavat naispolitsei organiseerimist ja suurendamist, nii et arvata võib, et Iiris viiakse võib olla juba lähemas tulevikus läbi naispolitsei reform ja selle politsei suurendamine.

Suur-Briti Lõuna-Aafrika asumaades teotseb võrdlemisi suurearvuline ratsapolitsei, kes on väga kohane sealseile oludele. Seal on tehtud mitu aastat katseid hobuste rautamisega. Asi seisab selles, et nende asumaade linnade tänavad on kõik asfalteeritud ja et suurte sadade tagajärjel muutuvad tänavad libedaks, mis eriti ohtlikuks on osutunud hobuseile. Metallist hobuserauad pole praktilised, mistõttu tehti katseid kõikisuguste teiste rautamisviisidega. Katsete tagajärjel selgus, et kõige otstarbekohasem on varustada hobuseid kummist esemetega. Need kummist valmistatud hobuserauad olevat pealegi odavamad ja vastupidavamad kui seni tarvitusel olnud metallist hobuserauad ja võimaldavad hobustele kindlamalt liikuda libedail tänavail.

Politsei ja asjaomastes ringides on juba ammu teada, et Egiptus kuulub nende maade hulka, kus tarvitatakse kõige enam uimastavaid mürke oopiumi, kokaiini, heroïini jne. näol. Inglased seadsid omal ajal kokku vastavad statistilised tabelid ja tulid näiteks 1929. a. otsusele, et Egiptuses asub ümmarguselt 500.000 inimest, kes alaliselt tarvitavad uimastavaid mürke ja nendeta enam ei saa elada. (Egiptuses oli tol ajal ümmarguselt 14 miljonit elanikku). On selge, et sarnase suure haigete arvu juures õitses ja õitseb uimastavate mürkidega salakaubitsejate ja salavedajate äri. Omal ajal asusid mürkide suurkaupmehed ise Šveitsis ja Prantsusmaal, kust nad lõpuks pidid lahkuma vastava kontrolli kõvendamise tagajärjel; sealt asusid nad Türgimaale ja Lõuna-Hiina. Rahvasteliidult ettevõetud sammud ja abinõud uimastavate mürkidega kaubitsejate vastu sundisid suurkauplejad viimaks ka Hiinast lahkuma, kuna — vähemalt Lõuna-Hiinas — tuli äriaajamine sel alal lõpetada. Muidugi ei ole mürkide salavedu Egiptusse seepärast veel katkestatud, selleks on kasu võimaluse protsent liig suur, kuid see on tunduvalt vähenenud. Asjatundjate arvates sünnib kõnesolevate mürkide sissevedu praegu peaaesjalikult Põhja-Hiinast ja võib olla ka

Mandžuriast. Politseiline võitlus selle salamüümise ja -tarvitamise vastu on muidugi äärmiselt raske, seda enam, et tarvitaajate seas leidub väga mõjuvaid ja suure seltskondliku positsiooniga isikuid, kuid vaatamata sellele on see võitlus täies hoos ja on viimaste aastate jooksul annud tähelepandavaid tulemusi. Nii viibis 1. oktoobril 1929 riiklikes vanglates 7245 isikut, kes olid kinni mõistetud mitmesuguste eksimuste eest uimastavate mürkidega kaubitsemise või nende tarvitamise alal; neist istus kinni 1564 isikut keelatud kaubitsemise ja 5681 keelatud tarvitamise pärast. 1. oktoobril 1935 oli see arv tublisti kahanenud, tänu politsei energilisele ja väsimatule võitlusele: kinniistujate arv oli langenud 3.292 peale, neist istus kinni salakaubitsemise eest 2.720 inimest ja mürkide tarvitamise eest — 572 isikut. Kuigi praegu veel puuduvad arvud 1936. aasta kohta, arvatakse Egiptuses üldiselt, et loetletud arvud on veelgi vähenenud.

Prantsusmaal on hakatud viimasel ajal suurendama politsei koosseise, eeskätt riikliku politsei omasid. Nii on osalt juba suurendatud politsei koosseisud Pariisis, Metzis, Strassburgis, Mülhausenis, Marseilles, Lyonis, Toulonis ja Nizzas; tähendatud linnades kavatakse siseministri ettepanekul veelgi kõvendada koosseisu. Valitsuse soovil tulevad paljudes omavalitsustes samuti politsei koosseisud suurendamisele. Eeltähendatud linnades tahetakse politseid senisest suuremal määral varustada tehniliste abinõudega, esmajoones mootorsõidukite ja kuulipildujatega. Ühes teiste politseiosadega tuleb suurendamisele ka naispolitsei koosseis, kes on olnud pikemaid aastaid politsei valulapseks ja kelle ellukutumise ja arvu suurendamise ümber on aastaid löödud lahinguid nii ajakirjanduses kui politseiperes eneses. Seni seisis Pariisi politsei teenistuses kaks naisametnikku, kelle tööga ja töötulemustega ollakse niivõrd rahul, et seda arvu tõsta tahetakse, seda enam, et need ametnikud on muutunud sõna tõsisest mõttes asendamatuiks. Samuti kavatakse Lyoni ja Grenoble'i politseivalitsused Pariisi eeskujul ellu kutsuda naispolitsei esialgu väikeses ulatuses, kindla kavatsusega selle arvu nii pea tõsta, kui seda lubavad vastavad krediidid. Prantsuse naispolitsei ülesanded on teissugused kui näiteks inglise naispolitsei omad, kuigi Prantsusmaa eeskujuks sel alal oli kahtlemata Suur-Briti. Prantsusmaal täidavad naispolitseinikud kahesuguseid ülesandeid: nad on kriminaalametnikeks üleastumiste asjades, kus süüalustena figureerivad naised ja eriti lapsed; nende ülesandeks on peale selle veel laste kaitse kõiksuguste kiusatuste, halvasti kohtlemise, moraalselt langemise jne vastu. Ühenduses Pariisi politsei koosseisu suurendamisega kavatakse üldse ümber korraldada pealinna politsei ja temale allutada ka Pariisi lähema ümbruskonna politsei. On nimelt kavatsusel luua departemangudes Seine-et-Oise ja Seine-et-Marne riiklik politsei kas senise kriminaalpolitsei asemele või viimase kõrval. Omavalitsused, kus luuakse riiklik politsei, alutatakse pärast selle politsei ellukutumist Pariisi politseiprefektile politseilises mõttes, kellele antakse eriline abi ühe kindralsekretäri näol, missugune koht tuleb samuti loomisele.

Nagu näitavad prantsuse politsei tegevuse kohta käivad statistilised andmed, on prantsuse sandarmiväe töörohkus viimasel aruandeaastal (1935) kuritegude ja üleastumiste vastu võitlemisel osalt langenud, võrreldes eelmiste aastatega. 1931. aastal juurdles sandarmivägi kokku 3.355 kuriteo juhtu ja 173.608 üleastumise juhtu; 1932. aastal olid need arvud: 3.557, resp. 182.505, 1933. aastal — 4.086, resp. 195.721, 1934. aastal — 4205, resp. 177.177 ja 1935. aastal — 4.015, resp. 167.473. Selle vastu aga on sandarmiväe poolt toimetatud kinnivõtmiste arv sama aja jooksul vahetpidamata tõusnud; need arvud olid: 1931. aastal — 118.608, 1932. aastal — 123.480, 1933. aastal — 144.084, 1934. aastal — 161.569 ja 1935. aastal — 181.925, mis on seletatav rahutuste laine tõusuga tähendatud aastate kestel. Sandarmivägi on viimase aruandeaasta jooksul kaotanud surnutena ja haavatutena võrdlemisi palju inimesi, need kaotused on pea kõik leidnud aset kokkupõrgete ajal demonstrantidega. 1935. aastal sai ametikohuste täitmisel surma 15 sandarmit (1934. aastal — 11), samal aastal sai teenistuse ülesandeid täites haavata 502 sandarmit (1934. aastal — 1.049). Mis puutub surmasaanud ametnikesse, siis langes üks ametnik hullumeelse käe läbi ja kaks sai surma teiste elu päästmisel. Haavata sai 40 ametnikku kurjategijate areteerimisel ja 32 ametnikku liiklemisõnnetuste tagajärjel.

Liiklemise reguleerimine nõuab üldse prantsuse politseilt väga palju tööd ja hoolet, nagu kujukalt tõendavad alljärgnevad andmed. Liiklemise korraldamiseks, järelevalveks ja liiklemisõnnetuste ärahoidmiseks sõidavad liiklemise politsei eripatrullid linnades ja maal ringi. Sääraseid kontrollsõite võeti jõuvankrites ette: 1931. aastal — 70.000, 1932. aastal — 86.225, 1933. aastal — 104.423, 1934. aastal — 93.102 ja 1935. aastal 99.362 korral. Üldse karistati isikuid liiklemise määruste vastu eksimiste eest: 1932. aastal — 283.647, 1933. aastal — 268.665, 1934. aastal — 252.501 ja 1935. aastal — 360.922 korral. Neist karistati hulk isikuid rahatrahviga, kusjuures kohe tasuti: 1933. aastal — 7.368, 1934. aastal — 15.625 ja 1935. aastal 21.100 korral. Politsei poolt säärestel kontrollsõitudele mahasõidetud maapikkus oli: 1934. a. — 4.071.430 kilomeetrit, 1935. aastaga aga juba — 10.949.492 km, kuna seesugused kontrollsõidud olevat osutunud väga tarvilikuks ja olevat annud häid tulemusi liiklemise korrapärastamise mõttes.

Põhja-Ameerika Ühendriigid on praegu klassiliseks daktyloskopeerimise maaks, mis on seletatav ühelt poolt suure kuritegevusega selles riigis ja teiselt poolt suurte krediitidega, mis on ametiasutuste kasutada kõiksuguste tehniliste abinõude muretsemiseks, täiendamiseks ja parandamiseks. Kord tõsteti Ühendriigis isegi küsimus üles: teha daktyloskopeerimine sunduslikuks kõigile elanikele — sellega taheti ja loodeti piir panna kuritegevusele. See väga laiaulatuslik ja muidugi ka kallis kavatsus ei leidnud üldist poolehoidu ja tuli maha matta. Nagu näitavad statistilised andmed, võetakse Ühendriigis siiski igal aastal hulk näpujälgi, muu seas ka

naistelt. Nii võeti läinud aasta jaanuarist septembrini kokku 292.530 jälge areteeritud isikuilt (1934. aastal sama aja kestel — 260.506 ja 1933. aastal — 240.871). Naistelt võeti 20.257 näpujälge või ümarguselt 6,9% (1934. aastal oli see protsent 7 ja 1933. aastal — 7,2. tähendab pea ühesugune kolme aasta kestel). Mis puutub naiste daktyloskopeerimise põhjusisse, siis sündis see 1935. aasta tähendatud 9 kuu kestel järgmisil põhjusil: 3.191 korral areteerimise tagajärjel varguse eest, 2294 korral prostitutsioonile andumise tõttu, 1591 korral halbade elukommete ja neile järgnenud erilise registreeerimise tõttu, 1557 juhtumil kallaletungimise pärast teistele, mis viis vastavaid naisi kohtulaua ette, 1545 korral hulkuri elu elamise tagajärjel, 496 juhtumil kahtlustuse puhul tapmise toimetamises ja 464 korral röövimise toimepanemise tagajärjel.

Ühendriiges võideldakse suurema innuga kui varem kuritegevuse vastu ja võib juba öelda ka suuremate tagajärgedega, tahetakse kuidagi pääseda halvast kuulsusest, olla kurjategijate paradiisiks ja kuritegevuselt ületamatuks riigiks. Linnade hulka, kus kuritegevus näitab järjekindlat tagasiminekut, kuulub muide Toledo, Ohio osariigis. 1935. aastal võidi konstateerida kuritegevuse tagasiminekut 3,54% võrra, võrreldes 1934. aastaga, ja isegi 36,1% võrra, võrreldes seni kõige halvema, 1930. aastaga (aluseks on võetud kohtute poolt karistatud isikute arv). Selle tagasimineku olevat peamiselt põhjustanud politseiraadio, mille abil on võimalik olnud alati kiiresti teotseda. Teiste abinõude seas, mille tarvituselevõtmisest loodetakse saada kasu kuritegude arvu vähendamise mõttes, tuleb mainida retsidivistide ja raskeid kuritegusid toimepannud isikute üle suurema järelevalve pidamine. Seejuures talitatakse mitmet moodi (Ühendriiges puudub seni tsentraliseeritud ja ühtlane riiklik kriminaalpolitsei, mis arvatavasti ongi põhjuseks kurjategijate ülekätteminekule). Nii andis St. Pauli linna politseiüleml hiljuti korralduse, mille põhjal pidid kahe öö-päeva jooksul ilmuma politseisse registreerimiseks ja n. öelda enese näitamiseks kõik need linnas elutsevad isikud, kes olid viimase kümne aasta jooksul kohtulikult karistatud raskete kuritegude toimepanemise eest. Selle korralduse mittetäitjaid ähvardati karistusega kuni 100 dollarini või 90-päevase kinniistumisega politsei arestimajas. Selle korralduse abil taheti kõigepealt selgusele jõuda linnas asuvate kurjategijate arvu või isikute suhtes. New Yorgis on juba varem pandud maksuma umbes samasugune kord ja praegu registreeritakse politseis kõik vanglatest vabanenud ohtlikud kurjategijad, samuti püütakse registreerida väljastpoolt tulnud roimareid. New Yorgis on mindud kaugemale ja on hakatud tegelikult kasutama registreerimise teel saadud andmeid. Nimelt loodi hiljuti erilised kriminaalametnike grupid koosseisuga 9 kuni 15 meest, kelle ülesandeks on valvata vabanenud kurjategijate tegevuse ja eraelu üle. Need kriminaalametnikud töötavad suure saladuse katte all ja nende peasihiks on välja uurida, mida kavatsevad ette võtta need kurjategijad. Kui viimased katsuvad asuda uute kuritegude toimepanemisele, püüavad ametnikud aeg-

sasti teada saada nende kavatsusist ja lähemaist septsusist. Politsei eesmärk sarnaselt teotsemisel olevat kahesugune: püütakse võimaluse piires vältida kuritegude toimepanemist ja — lahti saada New Yorgis ohtlikemaist kurjategijaist, kellel sarnane alaline valvealolemine ei meeldi ja kes siis kas või teise linna kolimisega püüavad vabaneda oma jälitajaist. Kuid mis kasu on neist sammudest, kui riik ise varustab — olgugi kaudsel teel — kurjategijaid relvadega! Kui selgus, et Lõuna-Ameerika riiges toimepandud revolutsioonidel revolutsionäärid sageli kasutasid riigi relvi, mis harilikult saadi varguse teel, hakati Ühendriiges uurima, kas sealgi pole sattunud riigi relvi kurjategijate kätte, või kas on võimalik, et need relvad võiksid ühel või teisel teel sattuda nende kätte. Uurimistel, mis viidi läbi väga laial alusel ja sõjaväelaste kaasabil ning osavõtul, selgus kõigepealt, et sõjaväele kõlbmatuks tunnustatud relvade suhtes (kuulipildujad, püstolid, karabiinid jne.) maksab kindel kord, et neid ei saa varastada ega n. ö. altkäe müüa. Tagavarad, mis raamatute ja aruannete järgi pidid ladudes olema, olid kõik alles. Iseasi on nn. rahvakaardiväega, meie kaitseliidule sarnaneva organisatsiooniga. Mis seal leiti, pole õieti teada, vähemalt ajakirjanduses pole sellest lähemalt juttu olnud, ametlikult teatati vaid, et seal „ses mõttes ei valitse nii kindel kord kui sõjaväes“ ja et seal ei ole uurimisele võetud mõttes kõik korras.

Muidugi maksab kuritegevuse ja kurjategijate vastu võitlemine Ühendriikides palju raha, ka suhteliselt hoopis rohkem kui üheski teises riigis. Näitena võiks ainult tuua maailmakuulsat Hauptmanni protsessi kuulsa lenduri Lindberghi lapse röövimise pärast. Asjatundjad on välja arvutanud, kui palju see protsess ja kõik, mis sellega oli ühenduses, läks maksma, ja on otsusele jõudnud, et need kulud — ettevaatlikult kalkuleeritult — teevad välja 650.000 dollarit, mis on ka Ühendriiges vägagi aukartustäratav summa. Sellest summast anti asjatundjate arvates vähemalt 584.000 dollarit politsei ametnikele, eraisikuile ja eradetektiividele uurimiste ja otsimiste eest, kusjuures selles summas muidugi ei ole ametnike palgad ja teised sarnased kulud, vaid ainult eriliste kulude raha, sõidukulud, preemiad jne. Eksperdid said kokku tasu 60.000 dollari suuruses summas, kuna kohtuprotokollide jne. valmistamine ja kantseleimaterjal ühes postikuludega läks maksma 8.000 dollari ümber. — Kuna vangide üldarv Ühendriiges 1910. aastal oli 70.000, kasvas see arv 1924. a. juba 79.000 peale ja kahekordistus kümne aasta jooksul, nii et 1934. aastal asus vanglates tervelt 158.000 isikut. 1935. aastal tõusis see arv veelgi ja ulatus ümmarguselt 160.000 peale. On ilmselt selge, et säärane kurjategijate arv nõuab riigilt hiiglasummasid kuritegevuse vastu võitlemisel. Kui palju riik ühes osariikidega kulutab aastas kuritegevuse vastu võitlemise alal, pole teada, arvatakse (Osborne Association sekretäri Villiam B. Coxi arvamus), et aastane kulu praegu kõigub 2,8 miljardi dollari ümber, mis meie rahas on umbes 10 miljardit krooni või 1000 miljardit senti! Sellesse summasse on võetud kulud politsei ülalpidamiseks, kriminaalkohtute, vanglate jne. ülalpidamiseks, samuti kulud, mis aastas antakse välja

kuritegude ärahoidmiseks. Neid kulusid tõstab muu seas — kuigi mitte tunduval määral — asjaolu, et Ühendriiges on hulk vanu, ajast ja arust mahajäänud vanglaid, mida sihikindlalt likvideeritakse uute moodsate hoonete püstitamiseega. Nii likvideeriti alles hiljuti tuntud Velfare Islandi vangla (endise nimetusega „Blackvells“), mis kuulus vanimate hulka Ühendriiges ja teotse ümmarguselt 110 aastat, kusjuures selle pika aja kestel vangla ehituse ja sisseseades ei viidud läbi ühtki uuendust, nii et see vangla oli elavaks tõenduseks sellele, kuidas ehitati ja elati 100 aastat tagasi. Nii näiteks puudus vanglas igasugune ventilatsioon, valgustusseadeldised olid äärmiselt primitiivsed, rääkimata muust. Vangid viidi üle vastehitatud Rikers Islandi vanglasse, mille püstitamine läks maksma 12 miljonit dollarit. Endisest vanglast kavatakse teha hospital!

Et edukamalt võidelda kuritegevuse vastu, tahetakse suurendada kriminaalametnike arvu. Nii tegi nn. Fédéral Bureau of Investigation hiljuti Ühendriikide justiitsdepartemangule ettepaneku, kõrgendada kriminaalametnike arvu 822, s. o. suurendada seda kriminaalpolitsei eriosa 114 mehe võrra. Selle eriosa ülesandeks on aidata üleriiklikus ulatuses raskemaid ja tähtsamaid kuritegusid selgitada. Peale selle nõutakse ka hariliku riikliku kriminaalpolitsei koosseisu tunduvat suurendamist. — Teiste kavatsetavate uuenduste seas, mille sihiks on samuti edukas võitlus kuritegevuse vastu, võib märkida keskuse loomist varastatud ja tagasisaadud varandustele. Eelnimetatud Fédéral Bureau of Investigation, mille juhiks on Edgar Hoover, kavatseb Washingtonis endale soetada erilise ruumi, kuhu paigutada varastatud ja tagasisaadud esemed, mille omanikud on teadmata. Isikud, kellelt on midagi varastatud, saaksid neis ruumes vaadata esemeid ja kindlaks teha, kas vastav ese kuulub neile või mitte. Muidugi tuleb omandusõigus vastavalt tõendada. — Teistest eel tähendatud sihi kättesaamiseks tähtsamaist abinõudest võiks veel mainida Ühendriikide kõrgema kohtu otsust, mis alles hiljuti tehti ja millega tunnustati politseiniku röövimine, kes juurdleb või selgitab kuritegu, inimese röövimiseks (nn. Kidnapping), mis on karistatav surmanuhtlusega. Asi seisab selles, et viimasel ajal hakkasid kurjategijate salgad tarvitusele võtma omapärase abinõu nende tegevuse paljastamise tõkestamiseks: nad röõvisid politsei ametnikke, kes nende asja uurisid, see oli vähem hädaohtlik kui politseiniku tapmine, sest viimast karistab seadus surmanuhtlusega.

Peale kuritegevuse kasvamise sünnitab Ühendriikide politseinikudele tõsist muret liiklemise reguleerimine ja õnnetusjuhtude arvu kasvamine ühenduses tänavliiklemisega. Liiklemisõnnetuste vältimiseks ja vähendamiseks etteõetud sammudest ja tarvitusele võetud abinõudest võiks märkida alljärgnevat. Liiklemise asjatundjate konverentsil, mis hiljuti peeti New Yorgis, tehti ettepanek ja see ettepanek on vahepeal osalt ka juba ellu viidud — nende jõuvankrijuhtide sõiduloa tunnistused ümbritseda punase joonega, kes on karistatud kergemeelse ja määruste-vastase sõidu eest, kuigi sarnase sõidu tagajärjel ei juhtunud õnnetust. Säärane märk seisab tunnis-

tusel 60 päeva ja on hoiatuseks juhile endale ning teistele sõitjaile ja juhiga ühes jõuvankris sõitjaile. — Ühendriikide 25 osariigis — nende seas ka New Yorgis — peab uusi takso- ja erasõidukeid varustatama eriklaasiga, mis on väga vastupidav ja kergesti ei purune. Selleks on vastavate võimude poolt pandud maksa sundkorraldused. Esimene osariik, kus see uuendus läbi viidi, oli Michigan, temale järgnesid Colorado ja teised. Tegelik elu olevat näidanud, et sarnasest klaasist on õnnetusjuhtumil palju kasu: klaas ei killune kokkupõrkel ja ei tekita kellelegi haavu. Politseijuhtide ühingu (nn. International Association of Chiefs of Police) algatusel astusid kokku asjast huvitatud asutuste ja organisatsioonide esindajad, et koos välja töötada kindel ja kaugeleulatuv kava õnnetusjuhtumite ärahoidmiseks liiklemisel. Sellest konverentsist võtsid muu seas osa järgmiste suurte asutuste ja organisatsioonide esindajad: United States Office of Education, National Safety Council, United States Bureau of Public Roads, United States Department of Commerce, American Association of Motor Vehicle Administration, American Automobile Association, National Congress of Parents and Teachers jne. Muu seas otsustati hakata tegema senistest suuremat propagandat ja selgitustööd elanike seas, kasutades selleks raadiot, filmi ja näitusi, pidades loenguid ja kursusi, üles seades selgitavaid pilte ja hoiatusmärke (trammides, maa-aluste raudteede vagnesis, suurtes ärides). See konverents pole oma tööd veel kaugeleki lõpetanud, need on vaid esimesed töötulemused.

Kui tähtsad kõik need ja sarnased sammud on, mille sihiks on liiklemisõnnetuste vähendamine, näitavad Ühendriikide arvud liiklemise alal. National Safety Council andmeil, kelle ülesandeks ongi võidelda kõnesolevate õnnetusjuhtumite vastu, juhtus 1935 Ühendriigis umbes 99.000 liiklemisõnnetust, mille tagajärjeks oli inimese või inimeste surm! See arv on väga suur ja suurimaid Ühendriigis üldse, arvatud välja 1930 ja 1934, mis olid eriti õnnetusrikkad aastad. Nende õnnetusjuhtumite peatekitajaks olid muidugi jõuvankrid, kelle süü läbi sai surma 36.400 inimest, või kaks korda rohkem kui 1923. aastal, 50% rohkem kui 1927. aastal ja 1% rohkem kui 1934. aastal. Kaks kolmandikku neist õnnetusjuhtumist leidis aset väikestes linnades (alla 10.000 elaniku) ja maal, s. o. seal, kus elanikud pole harjunud olema eriti ettevaatlikud. Eriti maal on tähele pandud õnnetusjuhtumite arvu suurenemist: nimelt on alates 1924. aastast kõnesolevate juhtumite arv maal suurenenud 44% võrra, linnades seevastu aga — 27% võrra. 1935. aastal oli 40% surmasaanuist jalakäijad. Kõige õnnetum kuu õnnetusjuhtumite mõttes, mille tagajärjeks oli inimeste surm, oli oktoober 3.580 surmajuhtumiga, temale järgnesid november ja detsember. Võrdlemisi palju on neil juhtudel lapsi surma saanud: alla 15-aastaste laste arv oli 1934. aastal 15.400 ja 1935. aastal — 14.300, see arv on vähemalt õnneks langenud, tervelt 7%. Head mõju liiklemise korramisele olevat muu seas avaldanud keeld anda signaale siis, kui see pole hädatarvilik. Nagu teatas hiljuti New Yorgi politseiülem Levis J. Valentine, on liiklemisega seoses olevate õnnetusjuhtumite

arv tunduvalt kahanenud alates 1. oktoobrist 1935, mil pandi maksuma asjatu signaaliseerimise keeld. 1. oktoobrist 1935 kuni 20. jaanuarini 1936 vähenes surmajuhude arv, mis on tingitud liiklemisest, 10,5% võrra võrreldes eelmise aasta sama ajavahemikuga.

New Yorgis on kavatsusel ellu kutsuda eriline politseireserv. Politseiülem Levis J. Valentine tegi mõne aja eest ettepaneku luua pensionile lastud politseiametnikest politseireservkorpust, kelle ülesandeks on tõsisemate juhtude korral abistada harilikku politseid. Tuntud politseitegelane Philip Munter on seevastu ajakirjas „The Police Journal“ asunud seisukohale, et sarnase korpuse moodustamine pole mitmesuguseil põhjusil soovitatav, et sootuks otstarbekohasem on kutsuda ellu eriline „kodanlik kaitse“ näiteks Londoni eeskujul, kus teotseb sarnane 10.000 mehe suurune kaitsereserv. Kuidas kord reservi loomine teostatakse, pole praegu veel ette näha, kindel näib olevat, et mingi reserv kutsutakse ellu, kes ei teotse alaliselt, vaid ainult hädaohu momentidel.

Ühendriikidele väga tähtsa uuendusena tuleb lõpuks märkida politseiülema valimise kord, nagu see hiljuti pandi maksuma Seattle linnas. Politseiülem valitakse seal tulevikus linnapea ettepanekul volikogu poolt vähemalt 5 aastaks (Ühendriiges teotseb eranditult kommunaalpolitsei); teda võidakse vallandada enne seda tähtaega ainult siis, kui selle poolt on vähemalt kaks kolmandikku volikogust. See uuendus on Ühendriiges seetõttu eriti tähtis, et seni üldiselt maksva korra järgi võidi politseiülemat hoopis kergemini ametist vabastada, pealegi ei valitud teda kunagi nii pikaks ajaks. Näiteks on New Yorgil kahe aasta jooksul olnud mitu politseijuhti. On selge, et säärane kord paneb politseijuhte valitseva poliitilise partei meelevalle alla ja kuidagi ei tule kasuks politsei tööle.

A u s t r i a s ilmus hiljuti statistika kuritegevusest 1934. aastal. Statistilised andmed näitavad, et 1933. aastal mõisteti Austria kohute poolt süüdi 117.374 inimest, 1934. aastal aga ainult 106.826 inimest, mis näitab üldist kuritegevuse langust. Neist 1934. aastal süüdimõistetuist langes muu seas karistuse alla 19.408 inimest kuritegude toimepanemise eest, 2.932 — kergete süütegude toimetamise eest ja 84.486 — mitmesuguste üleastumiste eest. 14% kõigist süüaluseist sai karistada poliitiliste tegude pärast, mis on seletatav pineva sisepoliitilise olukorraga, mis valitses Austrias 1934. aastal. Naiste osavõtt kuritegudest ja üleastumistest on võrdlemisi väike, nimelt 15%, see suhe püsib Austrias juba mitu aastat ja näib n. öelda normaalne olevat. Alaealiste karistuste arv langeb järjekindlalt iga aastaga. 1934. a. oli see arv 3.123 (s. o. 3,1% üldarvust). 1933. aastal — 3.533 ja 1932. aastal — isegi 4.035. Selgub, et 6% karistatud alaealisist on eelkaristatud. Ka see suhe näib Austrias pikeemat aega püsivat. Muidugi ei karistatud kõiki alaealisi kurjategijaid ja üleastujaid, kus see osutus võimalikuks ja otstarbekohaseks võeti tarvitusele teised, pehmemad abinõud nagu vanemate valve alla andmine jne. Sarnaste kõrvalabinõude tarvitusele võtmiste arv näitab 1934. aastal tõusu, samuti ka tingimusi karistuste arv. Surma

mõisteti kurjategijaid 1934. aastal 57 juhtumil, kusjuures 27 korral viidi surmaotsus täide; ülejäänud arv muudeti armuandmise teel pikaajaliseks vangistuseks, 11 korral — eluaegseks vangistuseks. Rahaliste karistuste arv näitab 1934. aastal tugevat langust, see moodustab 27% kõigist karistustest, 30% vastu 1933. aastal; kõrgeim kohtu poolt määratud rahatrahv oli 1500 šillingit. Mis puutub eriti Viini ja selle kriminaalpolitsei tegevusse, siis on selle kohta olemas värskemaid andmeid. Viini kriminaalpolitsei areteeris märtsis 1936 7.005 isikut (veebruaries — 6886). Kuritegevuse tagajärjel tähendatud kuu kestel tekitatud kahju ulatus — 681.499 (918.978) šillingini, kusjuures politseil läks korda kurjategijailt ära võtta ja tagasi saada varandusi 213.312 (302.160) šillingi väärtuses, nii siis ümmarguselt 31% (33%). Sama 1936. aasta märtsikuus alustas Viini kriminaalpolitsei kokku 79.122 asja (veebruaries 75.197 asja). Nende seas oli puhtkriminaalkuritegusid 15.245 (14.302), liiklemisreeglite vastu eksimisi — 8.812 (8.696), kerjaste ja hulkurite asju — 3.701 (3.585), jäljetult kadumaläinud kodanike asju — 1.095 (1161), möllimise asju — 8.334 (7.806) jne. Politseiliselt karistati isikuid rahatrahviga 11.622 (11.985) šillingi ulatuses.

Eriti energiliselt on Austria politsei viimasel ajal teotsema hakanud kerjaste ja hulkurite vastu. Läänud aastal pandi maksuma eriseadused kerjamise vastu võitlemiseks, mille põhjal muu seas kõik ümberrändavad töötajad isikud peavad kaasas kandma erilise toetustunnistuse, kuhu kantakse kõik vastavale isikule antud toetused andmise aja ja toetuse suuruse ja viisi äramärgimisega. Sularahas ei tohi üldse enam rändavaile töötajatele isikule toetust anda. Ühele ja samale isikule võib anda öömaja ja ülespidamist ainult ühe päeva jooksul kolme kuu kestel. Antud toetuste eest on toetajail õigus nõuda, et abisaaja teeks tööd antud toetuse ulatuses. Kui politsei tabab kerjuseid ja hulkureid, võib ta nendega talitada kaht viisi: ta võib neid toimetada jaoskonnakohtusse vastutusele võtmiseks kerjamise või hulkumise eest või aga neid sundkorras toimetada alalise elukoha omavalitsusse tööle rakendamiseks. Muidugi on viimane abinõu tulusam, otstarbekohasem ja tagajärjerikkam. Tegelikult ei olevat aga võimalik viimast abinõu laialdaselt kasutada, kuna Austrias valitseb võrdlemisi terav tööpuudus ja omavalitsustel pole tööd anda korralikkudelegi inimestele, rääkimata kerjustest ja hulkuritest.

Austrias on alati suurt rõhku pandud kriminaalametnike ettevalmistamisele ja nende teadmiste täiendamisele. Käesoleva aasta kevadel antud korralduse põhjal võib kriminaalpolitseis juhtivale kohale edaspidi vaid pääseda ametnik, kes on käinud „kõrgematel kriminaalteenistuse erikursustel“ ja sooritanud vastavad eksamid. Neile kursustele pääsevad ainult isikud, kes on lõpetanud vähemalt keskkooli. Kursustele pääseb eriliste katsete kaudu, mis on nii suulised kui kirjalikud. Kursused kestavad üks aasta ja neid peetakse kõigile Austria kriminaalametnikele pealinnas Viinis politseidireksiooni juures. Suurimat rõhku pannakse kriminaalteenistuse praktilisele tundma- ja äraõppimisele; selle kõrval peetakse ka loenguid

teoreetilistel aladel, kusjuures viimased on nii seatud, et neist on kasu tegelikus igapäevases kriminaalteenistuses. Näiteks peetakse loenguid järgmiste ainete aladelt: jälgede õpetus, päevapildistamine, isikute ja ruumide läbiotsimised, juurdlemise tehnika, käekirja õpetus, kohtuliku arstiteaduse põhialuseid, sõjariistade õpetus ja muud sarnast. Kursuste lõpetamisel peavad kõik kursust osavõtjad sooritama katsed: esimesed katsed korraldatakse kursustel vastavate lektorite poolt ja need, kes katsed edukalt on sooritanud, võivad teha peakatseid, mis korraldatakse peaministri kantseleis komisjoni ees. Ainult need kursust osavõtjad, kes on viimased katsed sooritanud vähemalt tulemusega „hea“ (üldse võib olla: mitterahuldav, rahuldav, hea ja väga hea), võivad pääseda kriminaalpolitsei teenistusse, kui on tegemist väljastpoolt tulnud isikuga, või saada kriminaalpolitsei juhtivatele kohtadele, kui on tegemist kandidaatidega kriminaalpolitsei enese ridadest.

Hollandis pannakse viimasel ajal erilist rõhku politseikoorte tegevusele. Hiljutises kohtuministri ringkirjas (Hollandis allub politsei nimelt kohtuministrile) teatati kõigile kohtutele ja ametiasutusele kus asuvad politsei- või sandarmiväe postid, kes on varustatud politseikoortega. Vastavad politseiametnikud ja sandarmid on paigutatud laiali üle riigi, nii et nad kõigile on võrdlemisi *kergesti kättesaadavad, seda enam, et kõigil neil ametnikel on olemas ametitelefon*. Kõik koerad on hästi välja õpetatud, kusjuures dresseerimine on kestnud pikemat aega ja on viidud läbi ühtlase kindla kava järgi. Senised kogemused olevat näidanud, et neist koertest on suur kasu ja et nad jälgede otsimisel ja leidmisel on asendamatuks politseiniku abiliseks. Ringkirjas tähendatud ametnikud peavad kohtuasutuste ja politseivõimude esimesel nõudmisel ilmuma teopaigale ühes koeraga. Samas Hollandis asutakse nähtavasti lähemal ajal tähtsama politsei ümberkorraldamisele. Nimelt moodustati hiljuti komisjon, kelle esimeseks ülesandeks on kindlaks teha need puudused ja kulude suurenemised, mis on tingitud asjaolust, et Hollandis teotseb kommunaalpolitsei, kelle tegevuses puudub ühtlus ja kindel juhtimine ja kelle tegevust paraliseerib alatasa asjaolu, et politsei on täitsa detsentraliseeritud. Komisjon peab ühtlasi kaaluma, missugused paremused on ühtlasel, tsentraliseeritud politseil, palju tema ülalpidamine läheb maksma ja kuidas nimelt korraldada sarnast tsentraliseeritud politseid. Komisjoni poolt tehtavate konkreetsete ettepanekute põhjal tahetakse lähema aja jooksul läbi viia põhjalik politsei reform, kutsutakse võimaluse korral ellu riiklik, ühtlane politsei.

Tšehhoslovakkia on oma geograafilise asendi tõttu alalises mures õhuliiklemise küsimuste lahendamisel riigi piiridel. Liiklemise järelevalveks moodustati mõne aja eest erilised lennukite üksused alluvusega siseministrile; need üksused on alati sõiduvalmis ja peavad tarbekorral suutma maandumisele sundida võõrriikide lennukeid, mis seadusevastaselt lendavad üle Tšehhoslovakkia piiride. —

Huvitav on märkida, et Tšehhoslovakkia vist küll esimese riigina maailmas on keelanud sõiduajal suitsetamise isikuile, kes juhivad jõuvankreid. Suitsetamine sõiduajal tõmbavat Tšehhoslovakkias tehtud tähelepanekute järgi sõidukijuhi tähelepanu mujale, mille tagajärjel olevat tulnud ette õnnetusjuhtumeid liiklemisel.

Käesoleva ülevaate lõpuks mõni sõna Poola politseiametnike palgaoludest, mis võiks huvitada meie ametnikke. Seejuures peab meeles pidama vastava maa üldisi olusid, eriti seda, kui kallid on vastavas riigis elu võrreldes eluga meil. Poola politseiametnike tasu koosneb: 1) põhipalgast; 2) teenistuse asukoha palgalisast, mis näiteks Varssavis teeb välja 15% põhipalgast ja mõnedes teistes suuremates linnades 10% põhipalgast; 3) lisatasust, mis omakorda jaguneb kolme liiki: a) üldine lisatasu kõigile politseiohvitseridele ja politseimeeskonnale, b) kõrgem lisatasu kriminaalpolitsei teenistusse komandeeritud politseiohvitseridele ja meeskonnale ja d) veel kõrgem lisatasu juhtivatele politseiohvitseridele. Seda lisatasu võib saada ainult ühe liigi järgi. Viimane lisatasu suurus on järgmine (sulgudes vastavale ametile vastav teenistuskraad): peakomandant — 800 zlotti (kindralinspektor), staabiülem — 400 zl. (üleminspektor, inspektor), peakomando osakonna juhataja — 300 zl. (inspektor, alaminspektor), vojevodkonna komandant — 350 zl. (inspektor, alaminspektor), vojevodkonna kriminaalpolitseiameti juhataja 325 zl. (alaminspektor, ülemkomissar), linna- või koolikomandant — 275 zl. (alaminspektor, ülemkomissar, komissar), ringkonna komandant või suuremate reservide komandant — 250 zl. (ülemkomissar, komissar), komissariaadi juht, ringkonna kriminaalpolitseiameti juht või väiksemate reservide komandant — 225 zl. (komissar, alamkomissar), postikomandant — 80 zl. (ülemseersant, seersant). Üleminekuajal makstakse veel nn. üleminekuaja palgavahe lisatasu, mis antakse neile ametnikele, kes enne uute palkade maksmahakamist said suuremat palka kui näevad ette uued normid. Selle palgavahe lisatasu suurus kõigub 5 ja 100 zl. vahel. Kõik eeltoodud arvud käivad ühe kuu kohta.

Politseiohvitserid saavad politseiteenistusse astumisel ühekordse toetusena 430 zlotti mundri ja teiste varustusesemete muretsemiseks. See toetus antakse kaheks aastaks; pärast kaheaastase teenistuse möödumist antakse politseiohvitseridele igal aastal 215 zlotti mundrirahana. Meeskonnale ei anta mundriraha, vaid munder nauturas. Nimelt saab iga politseinik (sulgudes on märgitud vastava eseme kandetähtaeg): 1) kalevist mundri, s. o. kuue ja püksid (24 kuud), 2) mütsi (24 kuud), 3) kalevist mantli (40 kuud), 4) suvemundri, s. o. kuue ja püksid, mida kantakse 3 aasta jooksul igal aastal 4 kuud, nimelt 15. maist 15 septembrini (12 kuud), 5) vihmanantli (60 kuud), 6) kasukakrae (72 kuud), 7) lühikese kasukvesti (72 kuud), 8) suure vöö (48 kuud), 9) suure kasuka, mis hoitakse alal teenistuskohas ja pannakse selga ametikohuste täitmisel, 10) saaparaha, mis aastast teeb välja umbes 50 zl. Peale selle antakse igale politseinikule aastast 15 zlotti mundri korrashoidmiseks ning

mitmesuguste väikeste tarbeasjade muretsemiseks nagu kinnaste, elektri-taskulampide jne. ostmiseks.

Politseiohvitseridele ja politseinikele, kes asuvad juhtivatel kohtadel (nagu näiteks postikomandandid), antakse teenistuskorter riigi poolt. Harilikult ei anta muu seas seda korterit, vaid selle asemel maksetakse korteriraha ja nimelt 15% põhipalgast pluss teenistuskoha asukoha palgalisa. Politseinikele, kes ei ole abielus, antakse elamisruumid kasarmutes, mille kasutamise eest ei tule midagi maksta.

Palk on põhimõtteliselt maksudevaba; samuti ei võeta politseiametnike palgast maha pensionifondi heaks; ainult praegu võetakse ajutiselt maha väike summa erimaksu näol.

Komandeerimistel makstakse politseiametnikele peale sõiduraha veel päevaraha. Toodud andmed näitavad politseiametnike põhipalga suurust kuus ja 1 päeva päevaraha (sulgudes toodud arvud käivad: 1 — Varssavis makstava teenistuskoha asukoha palgalisa kohta, 2 — üldise lisatasu kohta ja 3 — kriminaalpolitseis makstava lisatasu kohta): kindralinspektor — 1000 zl. (150 zl., —, —) palka, 30 zl. päevaraha; üleminspektor — 700 zl. (100 zl., 450 zl., —) palka, 20 zl. päevaraha; inspektor — 700 zl. (100 zl., 350 zl., 440 zl.) palka, 20 zl. päevaraha; alaminspektor — 500 zl. (75 zl., 250 zl., 315 zl.) palka, 18 zl. päevaraha; ülemkomissar — 430 zl. (65 zl., 215 zl., 270 zl.) palka, 15 zl. päevaraha; komissar — 335 zl. (50 zl., 165 zl., 210 zl.) palka, 12 zl. päevaraha; alamkomissar — 270 zl. (40 zl., 135 zl., 170 zl.) palka, 10 zl. päevaraha; aspirant — 240 zl. (35 zl., 120 zl., 150 zl.) palka, 10 zl. päevaraha; ülemseersant — 200 zl. (30 zl., 65 zl., 100 zl.) palka, 8,5 zl. päevaraha; seersant — 180 zl. (30 zl., 60 zl., 90 zl.) palka, 8,5 zl. päevaraha; vanemkordnik — 160 zl. (25 zl., 55 zl., 80 zl.) palka, 8,5 zl. päevaraha; kordnik — 150 zl. (25 zl., 40 zl., 60 zl.) palka, 6 zl. päevaraha. Praeguse kursi järgi võrdub 100 zloti 70,55 kroonile.

Poola politsei käesoleva aasta eelarves on nähtud ette erifond 650.000 zloti suuruses toetusteks ja 112.290 zloti suuruses erilisteks autasudeks, mis kokku teeb välja umbes 1% politseiametnike aastapalga kogusummast. Toetusi antakse neile politseinikele, kes on ametikohuste täitmisel saanud haavata või jäänud raskelt haigeks. Eriliste autasude summadest antakse ühekordne lisatasu neile politseinikele, kes on näidanud erilist vahvust kurjategijate vastu võitlemisel, nende areteerimisel ja kahjutuks tegemisel, samuti neile, kes on oma elu kaalule pannes päästnud teiste elu, ja üldse säärase austatavate tegude toimepanemise eest, mis on ühenduses isikliku elu hädaohuga.

Liiklemisala korraldamisest ja 1935./36. a. tegevusandmestikust Tartu-Valga prefektuuris.

Tehnika kiire areng on toonud enesega kaasa arenemise ka liiklemisalal: hobusõidukite kõrvale ja osalt nende asemele on võetud tarvitusele suurel arvul mootorsõidukeid, mis liiklemisel võimaldavad suuremat kiirust ja rohkema arvu inimeste ja kaupade edasitoimetamist, kuid ühtlasi tingivad liiklemisõnnetuste rohkenemist. Viimase kümne aasta jooksul on mootorsõidukite arv Tartu-Valga prefektuuri piirkonnas kasvanud 138-lt 817-le, seega peaaegu kuuekordseks. Kõige rohkem on tõusnud mootorrattaste arv, suurenedes 22-lt 219-le, kuna kõige aeglasemat tõusu on näidanud autobuste arv, muutudes 10 aasta jooksul $3\frac{1}{2}$ -kordseks. Kõigist 1. aprillil 1936 registreeritud mootorsõidukeist seisab esikohal sõiduautode arv, moodustades 40% m/sõidukite üldarvust. Peaaegu võrdne arv on mootorrattaid ja veoautosid — 27%, ning kõige vähem on arvuliselt autobusi — 6% mootorsõidukite üldarvust. Võrreldes mootorsõidukite arvu kasvu üksikutes kohtades, selgub, et see on olnud maal suurem kui linnas: Tartu linnas on mootorsõidukite arv viimase 10 a. jooksul muutunud 4-kordseks, Tartumaal sama aja kestel 23-kordseks. Et Valgamaa ja seal asuva Valga ning Tõrva linna kohta puudub ülevaade, siis pole võimalik selgitada mootorsõidukite arvu kasvu nimetatud maa ja linnade suhtes eraldi.

Mootorsõidukite arvu suurenemisega linnades on kaasas käinud hobusõidukite arvu vähenemine. Tartu linnas on 1919 olnud 564 sõiduvõimeest, 1926 on neid olnud veel 202 ja 1936 ainult 104. Kuigi teistest linnadest andmed puuduvad, võib siiski oletada, et ka mujal mootorsõidukid tõrjuvad hobusõidukid välja. Mootorsõidukite suurema kasutamise tagajärjel on sagenenud sõidukite kokkupõrked jalakäijatega ja muude esemetega, mis väga sageli on ühenduses inimeste vigastustega ning varanduslike kahjudega. Liiklemisõnnetuste vältimiseks on politseil tulnud kindla käega teotseda ning maksma panna uusi korraldusi, pidades kinni põhimõttest, et liiklemisel esineb õnnetusi vähem siis, kui liiklemine sünnib korrapäraselt ja kindla järelevalve all.

Liiklemise paremaks korraldamiseks ja järelevalve teostamiseks koostati Tartu-Valga prefekti poolt 3. novembril 1934 ringkiri, milles nõutakse kõigepealt politseiametnike teadmiste tasapinna tõstmist liiklemist käsitlevate seaduste, määruste ja korralduste alal. Ka nõutakse üksikasjaliste liiklemiskavade koostamist vastavalt kohalikele oludele, nagu suurematel rahvakogunemistel: laulupidudel, näitustel, laatadel jne. Ühtlasi juhitakse ringkirjas tähelepanu „kodanikkude kasvatamisele“ politsei poolt, s. o. kodanikele liiklemismääruste õpetamist, sest liiklemismääruste ja korralduste täitmist kodanike poolt võib ainult siis loota, kui viimased neist on teadlikud. Sõidukijuhtide üle järelevalve teostamiseks seati sama ringkirja alusel kartoteek sõidukijuhtide karistuste ja elukommete kohta,

mille alusel tehakse ettepanekuid sõidulubade äravõtmiseks korra-
tuilt juhtidelt. Liiklemisalal esinevate väärnähtuste: kokkupõrgete,
vigastuste, varanduslike kahjude tekitamise jne. kohta ülevaate saa-
miseks pandi maksma andmete saatmise kohustus politseikomissa-
ride poolt igal kuul, et nende alusel jõuda selgusele väärnähtusi te-
kitavate põhjuste, tagajärgede kui ka nende üldise tendentsi suhtes.

Kuna enne seda ringkirja kandis liiklemisala korraldamine ja
järelevalve juhuslikku ilmet, ei ole võimalik saada ülevaadet eel-
misist aastaist, vaid tuleb piirduda 1935/1936. a. (1. aprillist 1935
kuni 1. aprillini 1936) andmetega. Nimetatud aasta andmeist sel-
gub, et selle aasta jooksul on prefektuuri piirkonnas esinenud in-
imestega liiklemisõnnetusi järgmiselt: surmajuhtumeid on olnud 2,
raskeid vigastusi — 8 ja kergeid vigastusi — 47. Loomade vigas-
tusi on olnud 18 ja sõidukite vigastusi 70. Kokkupõrkeid on olnud:
autode (sõidu- ja veoautod ning omnibused) vahel 29 juhtumil,
autode ja mootorrataste vahel 6 juhtumil, autode ja hobusõidukite
vahel 31 juhtumil, autode ja jalgrataste vahel 9 juhtumil, autode
ja jalakäijate vahel 24 juhtumil, autode ja muude esemete vahel
22 juhtumil, mootorrataste ja hobusõidukite vahel 1 juhtumil, moot-
orrataste ja jalgrataste vahel 1 juhtumil, mootorrataste ja jalakäi-
jate vahel 4 juhtumil, hobusõidukite ja jalakäijate vahel 14 juhtu-
mil, jalgrataste ja jalakäijate vahel 12 juhtumil, muude sõidukite
vahel 2 juhtumil. Kokkupõrgete juures on saanud vigastada 40 au-
tot, 6 mootorratast, 4 jalgratast ja 20 hobusõidukit. Kokkupõrgetel
ning muudel liiklemisõnnetustel tekkinud kahju oli 1935/36 jooksul
5641 kr. Sama aasta jooksul on sõidumääruste rikkumise eest teh-
tud 314 protokollit ja mootorsõidukijuhte karistatud 221 korda.

Halbade elukommete, peaausjalikulit alkoholitavitamise pärast
sõidukite juhtimisel on võetud jõuvankrijuhtidel juhtimisluube ära:
jäävvalt 4 juhil, 9 kuuks 1 juhil, 6 kuuks 2 juhil, 3 kuuks 1 juhil,
2 kuuks 2 juhil. Korduvalt sõidumääruste rikkumise eest on võetud
luba ära 2 kuuks 1 juhil (loata reisijate vedamise eest).

Peatudes 1935/1936 esinenud liiklemisõnnetuste juures ning
vaadeldes nende tekkimise põhjusi, näeme, et liiklemisõnnetuste
peamiseks põhjustajaks on olnud sõidukijuhtide kiire või ettevaat-
tamatu sõit, kuna muude sõidumääruste rikkumised, sõidukite rik-
ked, jalakäijate hooletus ja ettevaatamatus on olnud vähese tähtsu-
sega. Üldse on esinenud tähendatud aasta jooksul prefektuuri piir-
konnas 170 liiklemisõnnetust inimeste surmajuhtumite, vigastuste,
sõidukite ja muude esemete vigastuste ning varanduslike kahjude
näol. Mootorsõidukijuhtide kiiret või ettevaatamatut sõitu on re-
gistreeritud aasta kestel 126 juhtumil; liiklemisõnnetusi on sellest
tekkinud 104 korral (62% üldisest õnnetuste arvust). Muid sõidu-
määruste rikkumisi mootorsõidukijuhtide poolt on pandud tähele
154 juhtumil ning liiklemisõnnetusi on põhjustatud 6 korral (4%).
Mootorsõidukite rikkeid on selgunud 22 korral. Õnnetusi on sõidu-
kite rikked tekitanud 2 juhtumil (1%). Mootorsõidukite juhid on
leitnud joobnutena 20 juhtumil ning õnnetusi on sarnased juhid põh-

justanud 12 korral (11% neist mootorsõidukijuhtidest, kes põhjustasid liiklemisõnnetusi). Hobusõidukijuhid on kiirelt või ettevaatamatult sõitnud 36 juhtumil, 26 korral on sarnasele sõidule järgnenud liiklemisõnnetused (15% üldisest õnnetuste arvust). Muude sõidumääruste rikkumisi hobusõidukijuhtide poolt on olnud 33 korral ja õnnetusi on juhtunud 4 korral (2%). Joobnud olekut on hobusõidukijuhtide juures märgatud 20 korral; liiklemisõnnetusi on nende joobnud olek põhjustanud 7 korral (23% liiklemisõnnetusi põhjustanud hobusõidukijuhtidest). Jalgratturite kiiret ja ettevaatamatut sõitu on registreeritud 16 juhtumil; õnnetusi on sarnase sõiduga käinud kaasas 15 (9% liiklemisõnnetuste üldarvust). Jalgratturite joobnud olekut on märgitud 3 korral ja liiklemisõnnetusi on joobnud oleku tagajärjel tekitanud 2 (13% jalgrattureist, kes õnnetustes süüdi). Jalakäijate hooletus ja ettevaatamatus on põhjustanud 12 õnnetust (7% õnnetuste üldarvust) ning 5 neist jalakäijaist on olnud joobnud olekus (42% õnnetusi põhjustanud jalakäijate arvust).

Üldse on 1935/36 vigastada ja kannatada saanud 91 inimest, neist meesterahvaid 54 (59%) ja naisterahvaid 37 (41%). Vigastatud meesterahvaste arvuline ülekaal on arvatavasti tingitud asjaolust, et enamuse sõidukijuhtidest on meesterahvad.

Nagu toodud andmeist selgub, on kiire ja ettevaatamatu sõit, mis kõige enam põhjustanud õnnetusi, mootorsõidukijuhtide juures neli korda rohkem esinenud kui hobusõidukijuhtide juures. Mis puutub sõidukijuhtide joobnud olekusse, siis näitavad andmed, et sellel küllaltki suur mõju on olnud liiklemisõnnetuste tekitamisel.

Vaadeldes liiklemisõnnetusi üksikutes kohtades, selgub, et suurem osa, nimelt 77% kogu prefektuuri õnnetuste arvust on leidnud aset Tartu linnas, kusjuures vigastada saanud isikute arv on olnud 74% vigastatute üldarvust. Ülejäänud liiklemisõnnetused on pea eranditult juhtunud Tartumaal (ühes arvatud Otepää linn ja Tartumaal asuvad alevid), kuna Valgamaal, arvatud ühes ka Valga ja Tõrva linn, on registreeritud ainult 2 õnnetust ühes 2 inimese vigastusega.

Tartu linnas esinenud liiklemisõnnetused on omakorda jälle koondunud liiklemisrohketele tänavatele ja platsidele, kusjuures eriti silmatorkavad on mõnede tänavate ristkohad. Liiklemisõnnetuste poolest hädaohtlik tee Tartus algab, kui tulla raudteejaama poolt, Jul. Kuperjanovi, Kastani ja Viljandi tänavate ristkohast ja suundub seal edasi järgmisi tänavaid kaudu: Jul. Kuperjanovi tänav kuni kindral Põdra tänavani, kindral Põdra tänav kuni Riia tänavani, Riia tänav, alates kindral Põdra tänavast, kuni Võidu ja Kalevi tänavate ristkohani, Võidu tänav terves ulatuses, raekoja esine (tee Võidu tänavast üle Suurturu Rüütli tänavale), Rüütli tänav terves ulatuses, Lai tänav, alates Rüütli tänavast, kuni Vabadussillani, Vabadussild, Vene tänav ja Narva tänav — Vene tänavast kuni Peetri tänavani. Selle liiklemisele ohtliku tee juurde kuuluvad veel kaks kõrvalharu: üks neist haruneb Võidu, Kalevi ja Riia tänavate ristkohast ja suundub mööda Riia tänavat kuni Aleksandri tänavani, ja teine, mis algab raekoja eest, suundub üle Suurturu kuni Kivisil-

lani, sealt üle silla Raekoja tänavat kaudu Henningi platsile ja sealt Narva tänavat mööda Vene tänavani. Tähendatud teel, mille hulka kuuluvad loetletud tänavad või nende osad ja mille kogupikkus on umbes 4 km, on leidnud aset 84% kõigist Tartu linnas esinenud liiklemisõnnetusist või 65% kõigist prefektuuri piirkonnas olnud õnnetusist. Hädaohtlikem tänav sel õnnetusrikkal teel on Võidu tänav terves ulatuses. Sellel tänaval, mille pikkus on vähem kui pool kilomeetrit, on 17 õnnetust juhtunud või 22% Tartus olnud õnnetusist.

Peatudes Tartu linna üksikute politseijaoskondade juures, selgub, et 1935/36 jooksul on liiklemisalal koostatud protokolle järgmiselt: 1. jaoskonnas 86 (42%), 2. jaoskonnas 72 (35%) ja 3. jaoskonnas 47 (23%). Toodud arvudest selgub, et kõige rohkem on liiklemisjuhtumeid protokollitud 1. jaoskonnas. Põhjusena on 1. jaoskonnas esinev kõige elavam liiklemine, sest see jaoskond asetseb kesklinnas ja jaoskonna piires asub suurem osa kirjeldatud liiklemisõnnetuste poolest hädaohtlikku teed ning enamust kardetavaist tänavate ristkohtadest. Samuti seisab 1. jaoskond esimesel kohal liiklemisõnnetuste, s. o. inimeste, loomade ja sõidukite vigastuste jne. poolest. Siin võiks muu seas märkida asjaolu, et autode ja hobusõidukite vahelisi kokkupõrkeid on kõige rohkem olnud Tartumaa 1. jaoskonnas, võrreldes teiste politseijaoskondadega, mis tingitud hobusõidukite (maameeste) korratust liiklemisest, peaaesjalikult keskteed või vale kätt sõitmisest ja autode liiga suurest kiirusest ning ettevaatamatust kihutamisest maanteedel.

1935/36 liiklemisõnnetusi üksikute kuude järgi liigitades ilmneb, et vigastusi inimestega on olnud kõige vähem detsembrikuus; sellele järgnevad võrdsete vigastuste arvuga septembri-, jaanuari-, veebruari- ja märtsikuu; suurem on vigastuste arv olnud aprillis, juunis, oktoobris ja novembris, ning kõige rohkem on õnnetusi inimestega liiklemisel esinenud augustikuu. Keskmise vigastuste arvuga on olnud mai- ja juulikuu. Sõidukite vigastused on peaaegu samuti nagu inimeste vigastusedki tõusnud ja langenud, arvatud välja suurima vigastuste arvuga kuu, mis sõidukite juures on langenud novembrile. Tehtud protokollide hulga suhtes on sõiduki-juhtidele kõige armulisem olnud maikuu, kuna kõige kibedamateks kuudeks sel alal on olnud juuni- ja novembrikuu.

Peale 1935/36 liiklemisalal esinenud juhtumite lühikest ülevaadet peab kinnitama, et õnnetuste arv on küllaltki suur olnud, eriti Tartus, ning mõnel pool avaldatud arvamine, nagu oleks meie liiklemisoludes tähtsusetu või koguni naeruväärne kõnelda suurest liiklemisest ja nagu poleks vajalik selle korraldamisele liiga palju tähelepanu pöörata, ei pea paika, kuna üha suureneb hädaoht, mis liiklemisel ähvardab kodanikke vigastuste ja muude kahjude näol.

Liiklemisõnnetusist hoidumiseks peaksid kõik kodanikud sellele pöörama senisest rohkem tähelepanu. Ka noorsoo kasvatusasutused peaksid püüdma suurendada õpilaste teadmisi sellelgi alal. Liiklemisel peetagu silmas järgmised nõuded: 1) Sõidutee tänavail on sõidukeile liiklemiseks, kuna kõnnitee kasutamine kuulub jalakäi-

jaile; kui jalakäijad loobuvad vajaduseta käimisest sõiduteedel ja jalgrataste jaoks määratud radadel, siis jääb paljugi õnnetusi tulemata. 2) Kõik liikugu tänavatel ja teedel paremat kätt; tagant möödaminek sündigu aga eelminejast vasakult poolt. 3) Ei tule sõita kiirelt või ettevaatamatult. Eriti tuleb hoiduda suurest kiirusest kitsastel, kõveratel ja kallaktel ning -tänavail ja nende käänakuil ning ristkohtadel, raudtee ülesõidukohtadel ja suurematel rahvakogunemistel. 4) Juhid sõidukite juhtimisel olgu alati täiesti kained. Sõitjad omalt poolt hoidugu alkoholi pakkumisest sõidukijuhitidele, sest suur hulk sõiduõnnetusi on ikka siis juhtunud, kui sõidukijuht on olnud alkoholi mõju all. Ka eraisikud, juhtides oma isiklike sõidukeid, peaksid sel ajal olema täiesti kained, kuigi meil sageli armastatakse seltskonnas olles alkoholi tarvitada ka siis, kui autoga tuleb omanikul enesel ilma juhita koju sõita. Ei peaks juhtima sõidukeid ka üleliia väsinult ning kauemat aega magamatult, kuna juhi tukkuma jäädes võivad kergesti õnnetused tekkida; hobusõidukijuhid, tihti maamehed hommikul linnatulekul, magavad sõidukeil ning hobused sõidavad omapead. 6) Käänakuil näidaku jõuvankrijuhid aegsasti suunda, et teel olijad teaksid õigeaegselt kõrvale hoiduda sõidukite eest. 7) Sõitjad hoidugu sõiduajal jutlemisest sõidukijuhiga. Jutlemisega kallutatakse juhi tähelepanu sõidukijuhtimiselt mujale ja soodustatakse sellega ka õnnetuste tekkimist. 8) Tuleb hoiduda meil nii sageli esinevast hobuste ja teiste loomade ketitamisest ja karjatamisest maanteedel, kus loomad ehmed tihti sõidukeile hüppavad ette ja saavad vigastada. 9) Jalakäijad olgu ettevaatlikud tänavatest ja teedest üleminekul ja vaadaku enne sõiduteele astumist, kas neid ei ähvarda hädahoht mõne ligineva sõiduki poolt. Vaadatagu mõlemale poole, esiteks vasakule ja siis ka paremale. 10) Veel üks pahe, millest tuleb hoiduda, on meil see, et jalakäijad, jalgratturid ja hobusõidukid mootorsõidukite lähenemisel, eriti maal, hakkavad kas üle tee jooksmata või ehmed teel edasi-tagasi hüplema. Sõidukijuht ei tea säärasel korral kuidagi oma sõidukit juhtida ja selle läbi tekib küllalt palju õnnetusi.

Politsei, kui tegelik liiklemise korraldaja ja järelevalvaja, pöörab edaspidi rohkem tähelepanu liiklemismääruste ja -korralduste korrapärasele täitmisele, võtab sagedamalt ette kontrollimisi, ja kui selguvad joobnult sõidukite juhtimised või muud sõidumäärustest ülestumised, siis paratamatult järgnevad karistused ning juhtidele väljaantud sõidulubade tühistamised. Liiklemise korraldamisel oleks soovitatav, et ka teemeistrid maal liikudes rohkem tähelepanu pööraksid sõidumääruste täitmisele, eriti juhuveolubade järelevalve alal, ning tulemusist informeeriksid politseid.

Lõpuks olgu veel kord tähelepanu juhitud kolmele peasjaolule: 1) et mootorsõidukeid ei juhitaks alkoholi mõju all olles; 2) et sõidetaks paremat kätt ja 3) et ei sõidetaks liig kiirelt ega ettevaatamatult.

Kui kõik sõidukijuhid ja ka teised kodanikud heatahtlikult

püüavad ettevaatlikult liikuda ja teadlikud on liiklemismäärustes ning korraldustes ja korratust liiklemisest järgnevates õnnetustes ning hädaohtudes, siis loodetavasti suudetakse edaspidi vähendada liiklemisõnnetuste arvu, mis koos mootorsõidukite arvu suurenemisega kipub kasvama.

Politsei tegevusest olümpiamängudel.

K. Käär

On selge, et säärased hiigelsuured rahvusvahelised ettevõtted, nagu seda on iga nelja aasta tagant korraldatavad olümpiamängud, nõuavad politseilt väga palju tööd: suured on juba ettevalmistustööd, veel suuremad läbiviimise ülesanded. Seekordsed — arvult üheteistkümnendad — olümpiamängud korraldati teatavasti Berliinis ja Saksa politsei kõigi oma eriharudega tegi erilisi jõupingutusi, et olümpiamängud tuleksid hästi toime, nii palju kui see üldse oleneb politseist, lasus ju politseil peale teiste veel ülesanne tõendada väliskülalistele, et praeguses Saksa riigis valitseb eeskujulik kord ja eriline hool välismaalaste vastu.

Mitu kuud enne olümpiamängude algust asutati Saksa siseministri poolt eriline politseiline organ (nn. Polizeibefehlsstab für die XI Olympiade Berlin 1936), kelle kätte usaldati politseiliste ülesannete ettevalmistus- ja läbiviimistööd. See staap töötas käsi-käes olümpiamängude organisatsioonikomiteega. Selle staabi ülesandeks oli koondada oma kätte kõigi politseiliste ülesannete läbiviimine ja juhtimine, mis olid otseselt või kaudselt ühenduses olümpiamängudega. Nii tuli sellel staabil lahendada ja organiseerida küsimusi liiklemise korraldamise alalt, kriminaalpolitsei, tulekaitse politsei, tööstuse politsei jne. aladelt. Sellele staabile allusid vastavad küsimused mitte ainult Berliinis, vaid ka Kielis, kus teadupärast peeti veeolümpiaad.

Raskeimaks küsimuseks kujunes staabile ja üldse politseile muidugi liiklemise korraldamise küsimus: sellel alal tehti kauakestvaid ettevalmistusi, see ala nõudis tegelikul teostamisel ka kõige enam ametnikke ja jõupingutusi, kusjuures üldse peab märkima, et töö suurim koorem lasus mundrikandjal politseil, kuna kriminaalpolitsei töö kuigi suurenes, siis mitte väga tähtsal määral. Staabil tuli liiklemine Berliinis ja osalt ka Kielis sootuks ümber korraldada, kuid staabi mureks oli veel teise tähtsa ülesande korralik täitmine: küsimuse lahendamine kuidas toimetada mänguplatsidele külalastajaid, kusjuures tuli pidada silmas peale avalike ühendusvõimaluste veel erasõidukeid. Viimases osas töötas politseiline staap käsikäes olümpia liiklemise komisjoniga, kelle kompetentsi kuulusid sarnased küsimused. Politsei oli osalt vastutavaks tehtud liiklemise korralikkuse eest riigi piiridelt kuni Berliinini, viimases eneses, eriti mänguväljade ümbruses lasus vastutus liiklemise alal täiel määral politsei õlgadel.

Teiste kõnesoleval alal ettevõetud sammude seas tuleb mainida välisriikidest oma mootorsõidukitega Saksamaale sõitnud isikute tutvustamine Saksas maksvate liiklemismäärustega, kusjuures erilist tähelepanu pöörati nende riikide kodanikele, kus maksab vasakul poolel liiklemise kord nagu Inglismaal, Itaalias, Austrias, Tšehhoslovakkias ja mujal. Siin võeti korduvalt appi raadio, mille kaudu aegsasti enne olümpiamängude algust seletati maailmale saksa liiklemise reegleid. Oma riigi kodanike, eriti berlinlaste tähelepanu juhiti korduvalt sellele, et mõned välismaalased võiksid sõita koduse harjumuse tõttu vasakut kätt, mispärast tuleb olla ettevaatlik. Need hoiatused ja selgitused andsid tagajärgi, liiklemisõnnetuste arv oli võrdlemisi väike (politsei aruande järgi sai liiklemisõnnetuse tagajärjel vigastada ka 1 Eesti kodanik) ja välismaalaste osavõtt neist õnnetusist nii tekitajatena kui kannatajatena oli üle lootuste väike. Samuti tuli välismaalasi võrdlemisi väikesel arvul karistada liiklemismääruste vastu eksimiste pärast, võib olla pigistas politsei siin silmad veidi kinni. Politseil tuli liiklemise korraldamisel arvestada 20.000 mootorsõidukit, mis olümpianädalaks sõitis Berliini väljastpoolt ja muidugi koormas tunduvalt nii-kui-nii juba koormatud liiklemist. Kuna politsei üksi ei tulnud toime liiklemise reguleerimisega tugevasti raskendatud oludes, võeti politseile appi rahvussotsialistliku partei politseilisi abijõude. Siin võiks tähendada, et liiklemise reguleerimiseks Berliinis eneses — olümpia mänguväljakute ümbrus kaasa arvamata — tuli tööle rakendada 550 liiklemispolitsei ametnikku, s. o. kaks korda rohkem kui normaalse liiklemise ajal. Peale selle asetati liiklemise mõttes tähtsatele keskkohtadele, eriti välismaalaste kolooniate lähedusse, raudteejaamade juurde ja teistesse liiklemiskeskustesse politseinikke, kelle ülesandeks oli anda teateid väliskülalisile; need politseinikud pidid valitsema võõrkeeli ja kuna Berliini politseinike seas ei leidunud sarnaseid ametnikke küllaldasel määral, komandeeriti provintsisist pealinna hulk ametnikke võõrkeelte oskajaid. Neid tuli aegsasti kohale toimetada, sest neil tuli kohaneda Berliini oludega ja nad pidid ise alles õppima, et hiljem suuta juhtida teisi.

Liiklemisalal sünnitas palju vaeva ka mootorsõidukite parkimise küsimus. Kõigepealt loodi Berliini eeslinnades hulk jõuvankrite parkimiskohti, kuhu võisid jätta oma sõidukid need, kes Berliinis ei tahtnud tasuda oma sõiduki eest. Iga sõiduki eest tuli öö-päeva eest parkimiskohal maksta 0,50 saksa marka; selle raha eest valvati ka autot. Linnas eneses loodi hulk uusi parkimiskohti, isegi erilisi parkimise tänavaid olümpiamängude kestvuse ajaks. Selle vastu muudeti jällegi harilikud parkimiskohad mitmel pool ära. Loodi hulk tänavaid, kus liiklemine oli lubatud vaid ühes suunas, ja see kõik aitas kergendada liiklemist peatänavail, nii et tuldi läbi ilma et oleks tarvis olnud — nagu alul kardeti — liiklemist suuremal määral tõkestada. Teiste sammude seas, mis politseilt ette võeti liiklemise hõlbustamiseks, võib märkida keeldu sõidukitel tänavail ümber pöörata. Liikuda võidi vaid edasi ja kes tahtis samal tänaval

hakata sõitma teises suunas, sellel tuli teha väike ring mõne tänava kaudu. Berliini autoomanikele tehti ülesandeks parkimisel olümpiamängude väljakute läheduses, suuremate lõbustuskohtade, teatrite ja kinode läheduses alati anda eesõigus väljastpoolt sissesõitnud autodele, olgu need välismaalaste või oma riigi kodanike omad. Politsei aruande järgi on berliinlasist autoomanikud seda korraldust väikeste eranditega hästi täitnud ja tõesti parkinud kõrvalisil tänavail ja platsidel nagu politsei seda soovis. Berliini kõige tähtsamatel tänavatel — Unter den Linden ja Kurfürstendamm — keelati liiklemine veoautodele ja kärudele, korraldus, mis muide maksmata jäi pärast olümpiamängude lõppu.

Kõige tähtsamaks parkimiskohaks kujunesid muidugi tänavad ja platsid mänguväljakute ümbruses. Seal — Grünaus ja Staakenis — loodi terve rida parkimisplatse, igale sõidukiliigile eriplatsid. Mänguväljakute kõige lähemas ümbruses korraldati 24 parkimisplatsi, kuhu võidi mahutada 7500 sõidukit, mootorrattad ja jalgrattad kaasa arvamata. Kaugemal kutsuti ellu lisaks veel parkimisplatse. Kõik need parkimisplatsid ja nende asukohad olid nii korraldatud, et liiklemine peatänavaid mööda mänguplatsidele võis sündida takistamatult, tunni jooksul liikus iga peatänava kaudu keskmiselt 4500 jõuvankrit (enne mängude algust muidugi ja pärast nende lõppu). Kõigis parkimiskohtades oli sõidukite omanikel võimalus anda sõiduk erilise valve alla, mille eest tuli tasuda väike tunnitasu.

Kerge polnud ka politseil korraldada jalakäijate liiklemist nii südalinnas kui mänguplatside ümbruses. Tuli arvestada ka seda, et jalakäijad kogunesid teatavatel päevadel teatavatesse kohtadesse väga suurel arvul: näiteks raekoja ette olümpia meeskondade vastuvõtmisel, samuti tänavaille, kust viidi läbi olümpiatuli mänguplatsidele. Politsei oli suurearvuliselt kohtadel ja jalakäijad ise pidasid distsipliini, nii et kõik läks libedasti. Garmisch-Partenkirchenis taliolümpiaadil saadud kogemused näitasid, et tuleb arvestada 20.000 uudishimulise ümber, kes püüavad pääseda mänguplatsidele pääsmeeteta. Et sellest küsimusest üle saada, ümbritseti mänguväljad 1 kilomeetri laiuse vööga, kus liiklemine jalakäijaile oli keelatud. Mängudele pääsesid isikud üheksa kaardikontrollpunkti kaudu.

Politseil tuli reguleerida liiklemist tänavail ja platsidel, peale selle veel merel, sest olümpiavõistluste üks osa peeti merel ja nimelt Kielis. Seal korraldatakse igal aastal purjekate ja jahtide võidusõite, nii et üldine korraldamine polnud eriti raske, seda raskendas vaid asjaolu, et võistlusist osavõtjate arv oli rekordiliselt suur ja et võistlejaile tuli võimaldada võistlustega tutvuda ja proovisõite teha enne mängude algust. Treenima hakati juba juunikuus ja treeniti võrdlemisi tublisti, peale sakslaste võtsid neist ettevalmistussõitjatest eriti elavalt osa inglased ja hollandlased. Võib olla raskeimaks pähklik politseile sel alal oli tarvidus muuta kauba- ja reisilaevade harilikku maršruuti, millega ei tahtnud esialgu kuidagi

nõustuda laevakontorid, mis aga oli tungivalt tarvilik õnnetuste vältimiseks treeningutel ja üldse treeningute võimaldamiseks. Politseil õnnestus lõpuks kokku leppida laevakontoritega.

Palju tööd tegi mundrikandjale politseile peale liiklemise korraldamise veel küsimus, kus ja millises ulatuses panna maksuma erandkord kauplemise alal. On arusaadav, et sellel alal esineti tihti üksteisele risti-vastukäivate ettepanekutega, rippuvalt ettepanekute tegijaist ja nende erahuvidest: kaupmehed soovisid ühte, nende teenijaskond teist, jne. Kaubandus-tööstuskoja kaasabil suudeti siiski ühendada vastukäivad huvid ja kõiki enamvähem rahuldada. Nii pandi pikkade läbirääkimiste tulemusena mängude ajaks maksuma kord, mille järgi lahtised kauplused võisid äripäevil avatud olla kella 7 kella 21; piimamüügikohad ja pagariärid avati isegi juba kell 6 hommikul. Need ja teised sarnased korraldused pandi maksuma selleks, et võimaldada olümpiamängude külalistele teha vajalikke sisseoste ka pärast mängude lõppu, õhtul, et anda Berliinile ilus ilme, mida kahtlemata kätte saadi sellega, et hilja õhtuni olid kaupluste vaateaknad valgustatud. Pühapäeviti lubati samuti teatud raamidest kaupelda: fotoasjade ärid olid näiteks avatud kella 7 kella 10, pagariärid — kella 6 kella 10, piimakauplused — kella 6 kella 11, lilleärid, toiduainete kauplused — kella 7 kella 10, ajalehtede kioskid — $\frac{1}{2}$ 7 kella 12 ja kella 15 kella 21, kondiitriärid — kella 13 kella 17 jne. Need näidetena toodud arvud näitavad, misugust lisatööd andsid mängud välispolitseile, sest politseil tuli valvata selle järele, et neist tunniaegadest kinni peetaks, mida eriti eeslinnades ei tahetud teha, sest äri õitses ja kes katkestab kerge südamega äritegevuse! Kuid tuli mõelda ka äriteenijaile ja seepärast valvata maksmapandud erandliku korra täitmise järele. Eriti tülikaks osutus järeelvalve tänavkaubitsejate üle. Nende arv oli niikui-nii tõusnud 2000 võrra, kuid loasoovijate arv oli palju suurem. Seetõttu katsusid paljud kuidagi loata kaubitseda, mille vastu politseil tuli energiliselt võidelda. Kuid juba ainuüksi nende 2000 tänavkaubitseja väljavalik kõigi selleks soovi avaldanud isikute seast nõudis tükk tööd.

Politsei valvas algusest peale ka selle järele, et olümpianädala ajal ei tehtaks äride poolt üleliigset reklaami, kõigepealt mitte väliskülalisi tülitavat reklaami. Kaupmeeskonnale ja tööstuste omanikele tuli selgeks teha, et tegemist pole messiga, vaid spordimängudega, mil ei sobi kisendav ja liigselt silmatorkav reklaam. Edasi tuli kindlasti välja astuda igasuguse kerjamise vastu nii tänavail kui majades. Asi seisab selles, et paljud elukutselised kerjused ja hulkurid arvasid, et olümpiamängud on nende tegevuse õitseajaks välismaalaste viibimise tõttu Berliinis, kellele saksa olud ja kord võõrad ja kellelt on kergem välja norida raha piduliku mängupäevade meeolelu mõju all. Erilist tähelepanu pöörati kerjustele ja hulkuritele Berliini ja Potsdami ümbruses, kus võis arvata, et nad kipuvad tülitama linnast väljasõitnud

mängukülalisi, eriti välismaalasi. Siis tuli politseil energiliselt teotseda tulekaitse ülesannete alal, mis oli eriti tähtis suurtes massikorterites, kuhu oli kogunenud väga palju inimesi ööbima, samuti telklaagreis, mis asusid mänguväljakute ja teistes rajoonides. Samuti andis toiduainete kontroll välispolitseile hulk erakorralist tööd juurde. Külaliste arvu suur juurdekasv nõudis näiteks 3.750.000 kilo liha juurdemuretsemist harilikule Berliini normile, see teeb välja elusate loomade peale ümberarvestatult: 6000 karilooma ja 23000 siga. Liha ja üldse toiduainete üle teostati kõvendatud kontrolli, selleks moodustati kolm erilist kontrollivate ametnike gruppi: esimene grupp kontrollis toot- jaid, teine — suurärised ja kolmas — väikemüüjaid.

Politseile oli algusest peale selge, et sarnasele suurele rahvusvahelisele ettevõttele nagu seda on olümpiamängud koguneb ilmtingimata ka kurjategijaid, alates väikestest petistest ja lõpetades rahvusvahelise kuulsusega kurjategijatega. Sel ajal tuli kriminaalpolitseil teotseda: võimalikult juba ärahoidvate abinõudega, kuriteo toimepanemisel aga selgitamise alal. Üheks ärahoidvaks abinõuks oli muide kõva kriminaalpolitseilise valve sisseadmine riigi piiridele, kes pealegi pidi teotsema nähtamatult ja sissesõitjatele teadmatult. Alates 25. juulist seati Berliini politseipresiidiumi juures sisse eriline kriminaalpolitsei „Olümpiaamet“, mille osakonnad asusid mänguväljakute läheduses, Grünaus, Döberitz'i laagris ja mujal. Mängude ajaks koondati Berliini abijõude provintsist, kusjuures katsuti aga ka provintsis hoida kriminaalpolitseid tarvilisel kõrgusel, sest võis arvata, et kurjategijad katsuvad ka mujal äri teha, kasutades üldist meeolelu ja rahva ning välismaalaste rändamist ühest riigi osast teise. Kriminaalametnikele Berliinis anti kasutada eriline raadioga varustatud veoauto, mille abil võidi kergesti liikuda ja alalises ühenduses seista presiidiumiga ning välisriikide politseiasutustega, mis muide osutus paaril korral tarviliseks ja kasulikuks. Muidugi olid taskuvargad, petised jne. kõvasti ametis „äritegemisel“, kuid suur nende tulu politsei andmeil ei olnud, ja nii mõnigi neist tuli toimetada kindlasse kohta.

Lõpuks olgu tähendatud, et peale loetletud ajutiste politseiasutuste loomist tuli võistluste ajaks ellu kutsuda veel teisigi ameteid: nii teotses mänguväljakute läheduses eriline passiamet, kaotatud asjade leiubüroo, laste kogumiskoht jne. Kõigisse üksikasjadesse tungimine viiks liiga pikale. Sest nende ridade ülesanne on vaid näidata missuguste küsimuste lahendamiseks politsei, eriti mundrikandja-politsei kokku puutub suurtel rahvakogunemistel, kuivõrd ettenägelikult politsei peab teotsema, silmas ja meeles pidades pisikesi üksikasju, mille silmapaari vahele jätmine või halvasti või puudulikult korraldamine võib tuua halbu tagajärgi. Politsei peab oskama ja suutma julgeolekut, rahu ja korda organiseerida, mitte ainult nende järele valvata — see on

õpetus, mida meile annavad Berliinis peetud XI olümpiamängud. Olgu rahvakogunemine sarnastel puhkudel suur või väike, politsei mure on ühesuurune ja tema töö raske, mida ei näe ega tea harilikud kodanikud. Nähakse ju harilikult ainult seda, mis on ebaõnnestunud, kuidagi viltu läinud kas oma või teiste süü läbi. Mis aga läheb hästi, seda ei nähta, seda peetakse vaid loomulikuks, küsimata missugune vaev, missugune töö seisab selle kordaläinud asja taga.

Kas vastuhakkamine, sundimine või kvalifitseeritud vägivald.

Br. Pärli

Küsimus, millal on tegemist võimudele vastuhakkamisega, võimu sundimisega ja kvalifitseeritud vägivallaga võimu suhtes, võib sageli esinevail juhtumel valmistada raskusi niihästi juurdlevaile kui ka kohtuvõimudele. Paljud sellekohased politsei juurdlused tõendavad, et juurdluse toimetaja ei ole pannud küllaldaselt rõhku süüteo õigusliku külje selgitamiseks vajalike tõendite kogumisele. Osalt selle mõjul, osalt sellegi tõttu, et neil juhtumel enamus süüdlasi võtavad süüdistuse kohtus esitatud kujul õigeks, on võimalikud väärotsused, mille järele süüdlane karistatakse KrS § 125 tähendatud süüteos, kuigi teda oleks pidanud karistatama KrS § 439 järgi, ja ümberpöörduvalt. Veel enam on kujutletav ekslik KrS § 125 kohaldamine juhtumel, kus oleks pidanud tulema kohaldamisel KrS § 128.

Käsitletavas küsimuses on kõigi sellelaadiliste juriidiliste eksimuste ühiseks allikaks arutletavate süüteo tüüpide ühine väline pilt: vägivald isiku kallal või karistatav ähvardus, mõlemad teguviisid eraldi või koos sihitud riigi- või omavalitsus-teenija¹⁾ vastu.

Jättes siinkohal vägivalla ja karistatava ähvarduse mõisted puudutamata²⁾, olgu alljärgnevalt viidatud käsitletavate süütegude erinevusile.

KrS § 125 tähendatud süüteos võim sooritab teo, millele süütegija hakkab vastu, teenistuskohuste tõttu, sõltumata eraisikute huvidest. KrS § 128 tähendatud süüteos sooritab sama võim teo, või jätab teo, milleks ta oma teenistuse tõttu oli kohustatud, tegemata süütegija surve mõjul³⁾. Juhtumel, kus võimu aktiivsus (volituste kuritarvituse mõttes) on motiveeritud süüdlase poolt esilekutsutud füüsilise või psüühilise survega,⁴⁾ on erinevus KrS §-ist 125 selge. Raskusi tekitab aga juhtum, kus süüaluse

¹⁾ Edaspidi lühendatult „võim“.

²⁾ Vt. KrS § 438 ja 473.

³⁾ Tagantsevi VNS kommentaar art. 142 p. 17.

⁴⁾ Vägivald või karistatav ähvardus.

surve on sihitud võimu määratlemiseks jätta oma kohused täitmata. See surve peab oma sihilt olema konkreetne, s. o. sellest peab olema nähtav, milline teenistusülesanne tuleb jätta täitmata. Niisugune süüdlase tegevus eeldab vastava teenistuskohuse olemasolu. Ei ole seda olemas, osutub sundija tegevus katseks KrS § 128 tähendatud süüteo sooritamiseks kõlbmatu objekti kallal⁵⁾). On aga niisugune teenistuskohus surveobjekti suhtes olemas, siis niihästi selle teenistuskohuse täitmatajäämisel kui ka selle viivitamisel süüdlane langeb § 128 lõpetatud süüteo karistuse alla, ja ainult juhtumeil, kui survele vaatamata võimu poolt täideti teenistusülesanne kohusepäraselt, on meil tege- mist § 128 tähendatud süüteo katsega.

KrS § 125 karistab süüdlast sellele vaatamata, kas selle mõjul võimu ettevõetud seadusepärane tegevus teostati või katkestati. Sõnast „vastu hakkama“ tuleb järeldada teatud agres- siivsust nii ühelt kui teiselt poolt. § 128 nõuab seda ainult süüdlaselt. § 125 on süüdlase ja võimu tegevuses väljendatud sihid süüteo lõpuleviimise momendil teineteisele vastukäivad, § 128 märgitud süüteo lõpuleviimise momendil aga süüdlase ees- märk ja võimu tegevuse suund langevad ühte. Ainult KrS § 128 katse järgus võimu tegevuse suund ja süüdlase eesmärk on erinevad.

Et aga sel juhtumil küsimust mitte lahendada ideaalkonku- rents⁶⁾ abil § 125 ja 128 katse vahel, on õigem leida eritun- nus võimu tegevusseastumise ajalises vahekorras süütegija surve teostamise suhtes.

On võim asunud teostama teenistuskohust enne kui süüd- lane selle võimu tegevuse nurjaajamiseks on survet avaldama ha- kanud, siis on meil tegemist § 125 vastuhakkamisega⁷⁾, on aga süüdlase surve avaldunud enne kui võim survega nurjaajamist taotletava teenistuskohuse täitmisele on suutnud asuda⁸⁾, siis on meil tegemist sundimisega § 128 mõttes.

Mis puutub KrS § 439 märgitud vägivalda, siis on selge, et § 125 ja 128 teokoosseise ei kata, sest et § 439 tähendatud karis- tatav vägivald ei sisalda ei vastuhakkamisele ega sundimisele omaseid süüdlase sihte. Seepärast võiks kvalifitseeritud vägi- valda käesoleva kirjutuse mõttes ainult negatiivselt defineerida, ja nimelt kui niisugust riigi- või omavalitsusteenijale selle ko- huste täitmise ajal või pärast tekitatud vägivalda, mis ei ole sooritatud eesmärgiga takistada võimu kaasaegset tegevust või

⁵⁾ Milline objekt aga võib olla täiesti kõlvuline KrS § 439 või § 473 tähendatud süütegude toimepanemiseks. Sellega pole tahetud neil juhtumeil loobuda karista- misest KrS § 128 katse, sest et karistamine § 439 järgi tähendaks sel korral süüd- lase eksimise mittearvestamist asjaolus, millest oleme süüaluse vastutuse raskene- mine (kohustatud isiku objektiivne pundumine).

⁶⁾ KrS § 60.

⁷⁾ Näiteks keegi viskab tema vara arestimiseks kohale ilmunud kohtupristavi uksest välja. (Võimu tegevuse algmoment on faktiküsimus.)

⁸⁾ Näiteks keegi ilmub kohtupristavi töötuppa ja ähvardab seal kohtupristavit „maha lüüa“, kui see peaks julgema arestida tema varandust.

sundida võimu mõne teenistuskohuse täitmatajätmisele või teenistusliku volituse kuritarvitusele.

Kui süüdlasel kirjeldatud eesmärki ei olnud, siis ei muuda tema teo kvalifikatsiooni asjaolu, milline oli tema teo objektiivne tagajärg.

Nii oleme jõudnud otsusele, et ei leidu süütegusid, mida võiks üheaegselt viia kahe paragrahvi alla kolmest eelkäsitlust, mispärast ka igasugune ideaalkonkurents nende vahel on võimatu.

Neil kaalutlusil tuleks asjaomaste juurdluste toimetamisel rõhku panna mitte ainult süüdlase tegevuse kirjeldamisele, vaid ka võimu tegevuse arenemisele, näidates võimalikult kas ja misugust teenistuskohust võim täitis surveavalduse momendil ning missugune oli süüdlase teo otstarve (mitte vahetada ära tagajärjega!) ja motiiv. Seejuures tuleb panna tähele, et süüdlase vabandused — tema ei olevat tahtnud takistada võimu tegevust — on relv süüaluse vastu, on tõend süüaluse kahjuks (ühe aasta vangimaja asemele kolm § 439 järgi!), mida ei tohiks kergel käel kasutada, vaid tuleks juurdlusel püüda ka teiste tõendite varal kindlaks teha süütegija tõelist motiivi ja eesmärki.

Kihutus Kriminaalseadustiku konstruktsioonis.

P. Margna

KrS ei anna kihutuse mõistet ega määra neid viise, milliseid kihutamise võiks toimuda. Vanemais kriminaalkoodeksis on kihutamise viisid loendatud kas enamvähem purgiva või näitliku loendina. Nii NS luges kihutajaiks neid, kes süütegu ise teinud, vaid kasutasid palveid, veeneid või äraostmist ja kasude lubamist, või meelitusi ja pettusi, või sundimist ja ähvardusi selleks, et kallutada sellele süüteole teisi (§ 13).

Kui pidada silmas, et kihutamine võib toimuda mitte ainult ülalloendatult, vaid samuti näit. äritusega, kihlveoga, kihutaja liigutustega ja veel muulgi moel, siis näeme, et loend ei saa olla millalgi küllalt täielik selleks, et haarata kõik võimalused. See pärast on KrS uemate välismaiste koodeksite eeskujul üldse loobunud kihutamise viiside määramisest, sest on oluline vaid see, et kihutaja saavutas oma eesmärgi.

Kuna KrS leiame ainult kihutamise nimetamise, siis peame pöörduma selle mõiste ligemaks määramiseks ja sellega seoses olevate küsimuste lahendamiseks teooria poole. Motiivid KrS otsese allika, vene UNS juurde määravad kihutust kui teise isiku tahtlikku kallutamist mingile süüteost osavõtule, s. o. kas tegijusele või kaaslusele. See definitsioon on küll lihtis, kuid puudulik. Ed. Mezger defineerib kihutust kui tahtlikku tagajärje

põhjustamist teises isikus teootsuse esilekutsumise läbi ja tagajärje selle isiku, kui vastutusvõimelise tegija, poolt teostamist.

Teooria oma enamuses väidab, et karistatav võib olla ainult tahtlik kihutamine. Seejuures ei ole nõutav, et tahe oleks otsene, vaid piisab samuti vahetisest tahtest. On koodekseid, kus kihutamise karistatavuse tingimuseks on tahtluse nõue seatud üles selgesõnaliselt (saksa), teised vaikivad selles küsimuses. Ka KrS vaikib siin, kuid UNS motiivid loevad tahtluse nõude endastmõistetavaks.

Leidub ka teorias küllalt vaateid, et karistatav peaks olema samuti teadliku ettevaatamatusega teostatud kihutamine (luxuria, kui ta nägi küll ette tagajärje, millest tingitud selle teo kuritegelikkus, kuid kergemeelselt eeldas hoida ära seda tagajärge — KrS § 48, teine lõige). Need kihutamise võimalused on küll vägagi piiratud, kuid on siiski võimalikud. Nii näit. kui provokaator kihutab teist kuriteole, lootes selle teostamist ise takistada, kuid takistamine ei õnnestu ta hooletuse tõttu ja kihutatu teostab kuriteo. Kuna KrS ei ole tahtluse küsimus kihutuse juures selgesõnaliselt lahendatud, siis on võimalikud vaidlused, kas § 51 kihutuse mõiste hõlmab luxuria juhte.

Ei ole oluline see siht, mida taotleb kihutaja. Näit. on kihutamise karistatavaks lugemiseks ükskõik, kas oli see mõeldud kihutatu au riivamiseks, süüteo objekti kahjustamiseks, kasu saamiseks või mõneks muuks.

Tihedas seoses tahtluse küsimusega on nn. üleaste (excessus mandati) juhud, s. o. kui kihutatu oma teos kaugemale läheb, kui oli kihutaja tahe. Kuidas vastutab siis kihutaja? Et kihutaja tahe ja kihutatu tegu tegelikus elus igas üksikasjas kattuksid, see on üldse väheusutav. On vajaline, et nad kattuksid vaid olulisimais osis. Mitteoluliste kõrvalekaldumiste eest vastutab kihutaja täiel määral. Oluliste kõrvalekaldumiste eest ta ei vastuta. Mitteolulisiks tuleb lugeda kõik need kõrvalekaldumised, mis ei ületa selle süüteo-koostise piire, millele kihutati. Näit.: kihutaja kallutas vargile üht isikut, teostas varguse kaks, kihutati vargile aidast, kihutatu varastas aga elumajast, kihutati isiku A. tapmisele, kihutatu tappis aga eksikombel isiku B. On olulised kõrvalekaldumised, kui kihutatu ühe süüteo asemel paneb toime teise. Ei vastuta kihutaja süüd raskendavate asjaolude juurdetuleku eest, kui ta selgesõnaliselt just soovis neid välja jätta. Näit. kihutaja kallutas asja vargile, mille väärtus ei ületa kaht krooni, kihutatu teostab varguse, mille väärtus ületab tuhat krooni. Siin vastutab kihutaja vaid kihutuse piires. Samuti ei vastuta kihutaja asjaolude juurdetuleku eest, mida tal ei olnud võimalik ette näha. Ühe süüteo asemel teise toimimise ja süüd raskendavate asjaolude juurdetuleku eest vastutab kihutaja siis, kui need on seoses kihutaja vahetisegi tahtega. Näit. vastutab kihutaja pettuse eest, kui ta, soovides kolmanda isiku valdusest

eemaldada mõnd eset, kihutab teise selle vargile, kihutatu omandab eseme varguse asemel aga pettuse teel.

Kihutajaks KrS § 51 mõttes saab vaid seda lugeda, kes kallutab piirsat (kindlaksmääratud) isikut ja piirsale süüteo. On vaja, et isik ja süütegu oleksid üldjoonteski piiritletud. Kihutaja ei pea mitte ainult tahtma teatud süütegu, vaid samuti tahtma seda selle isiku kaudu, keda ta kallutab. Ei ole kihutamine KrS § 51 mõttes, kui mõnel avalikul koosolekul kiita vargust, kui teises isikus arendada üldse kuritegelisi kalduvusi või kiita heaks kavatsetud süütegu. Süüteo kordasaatja isiku piirsuse piiriks on kihutaja vahestine tahe, s. o. kihutamine on teostunud, kui süüteo kordasaatja on haaratud vähemalt kihutaja vahestisest tahtest. Näit. kihutaja pöördub piirsa süüteo kordasaatmisele kallutamiselega koos olevate isikute poole, kusjuures kihutajale on ükskõik, kes neist teostab selle süüteo. Siin on kihutaja süüteo osaliseks niipea, kui üks neist, keda ta kallutas, toimib süüteo. Kihutaja süüteo osaliseks lugemiseks on vaja, et nimelt kihutamine kutsus esile teises isikus süüteo kordasaatmise otsuse. On kordasaatmise otsus teises valminud juba varem, või valmib see mõnel teisel moel, siis ei saa lugeda kihutajat süüteo osaliseks.

Kihutatu peab olema süüdiv isik (vrld. KrS 6. ptk.). Kallutab kihutaja süüteo kordasaatmisele süüdimatu isiku (näit. mõistuslikult arenematu), siis tuleb lugeda kihutajat ise süüteo kordasaatjaks, nn. vahendlikuks kordasaatjaks.

On võimalik kihutamine süüdluse igale liigile: tahtlikule kui ettevaatamatule, katsele kui ettevalmistusele või kokkuleppele. Kihutamisele kihutajat tuleb käsitleda kui kihutajat ja kaasaitale kihutajat kui kaasaitajat. Ei ole vaja, et kihutamine toimuks vahetult, see võib toimuda ka kolmandate isikute kaudu. Kihutamine võib toimuda kas suuliselt, kirjalikult või järelduslike tegude kaudu.

Kihutuse kui intellektuaalse osavõtu piirid puutuvad tihedalt kokku intellektuaalse kaasaitaga. Vahet nende vahel saab tõmmata igal konkrethul, kui seada üles küsimus, on antud juhul antud tegevusega esile kutsutud teises isikus süüteo otsus. Jaatava vastuse puhul on meil tegemist kihutamise, muide kaasaitaga.

Kihutus on sõltuvuses süüteost, millele kihutati. See tähendab, et karistatav on vaid tagajärjekas kihutamine, kihutamine, mis kutsus esile teises isikus süüteo otsuse ja see just selle otsuse tagajärjel saatis süüteo tegelikult korda. Ei järgnenud kihutamisele süütegu, siis ei ole kihutamine karistatav. Kuna katsegi on selle karistatavuse juhtudel süütegu, siis on kihutamine karistatav ka juhul, kui tegu lõppes karistatava katsega (KrS § 49).

KrS § 51 neljanda lõike järgi erilised isiklikud vahekorrad ja tingimused, mis määravad, suurendavad või vähendavad mõne süüteo osalise karistatavuse, ei mõjuta teiste osaliste vastutust.

Sõnade „määravad“ all tuleb mõista niihästi vahekordi ja tingimusi, mis kõrvaldavad teo karistatavuse, kui ka neid, mis põhjustavad teo karistatavuse. Neid isiklikke vahekordi ja tingimusi võime jaotada kahte liiki. Esimesse kuuluvad need vahekorrad ja tingimused, mis vähendavad, suurendavad või kõrvaldavad teo karistatavuse ja mille subjektiks olemine on võimalik igal isikul, näit. lapseealsus, suur hingeline ärevus, sugulus jne. Nii kihutaja, kes kallutas kahel korral varguse eest karistuse ära kandnud retsidivist lihtvargusele, ei vastuta koos tegijaga mitte KrS § 553 järgi, vaid KrS § 548 esimese lõike järgi. Teise liiki kuuluvad need isiklikud vahekorrad ja tingimused, mis põhjustavad teo karistatavuse üldse, kus karistatava teo kordasaatmise võimalus on sõltuv tegija erilist looduslikest või juriidilisist omadusist. Need on nn. erisüüteod, kus tegijaks saab olla vaid piiratud ring isikuid, erisubjektid, näit. Eesti Vabariigi kodanik KrS § 82, meesisik KrS § 491, riigi- või omavalitsuseteenija KrS § 601. Lähtudes KrS konstruktsiooni seisukohalt, võime eritleda eriosas erisüütegusid kõige kergemini seega, et kus tegemist erisubjektiga, seal on normi dispositiivosas tavaliselt esinev sõna „süüdlast“ asemel süüteo subjekt eriliselt ligemalt määratud, näit. Eesti Vabariigi kodanik, apteegi juhataja, laevajuht jne. Kuid pean ütleva, et see erisüütegude leidmise moodus dispositiivosa sõnastuse abil on umbkaudne.

Vaadeldes dispositiivosa sõnastuse abil leitud erisüütegusid, näeme, et ühed neist on niisugused, kus süüdlase eriomadused ei ole süüd tingivaks, vaid ainult kas süüd raskendavaks või kergendavaks asjaoluks. Võtame KrS § 427 ettenähtud tapmise. Siin on küll nähtud ette süüteo erikoosseis ja erisubjekt, ema, kuid tegelikult on see süütegu vaid KrS § 420 ettenähtud tapmise alaliik, mis vaid privilegeeritud ema erilise hingelise seisukorra tõttu sünnitamisel. Ühesõnaga leiame KrS eriosas niisuguseid süüteo koosseise, kus küll dispositiivosa sõnastuses on nähtud ette erisubjekt, kuid mis ligemal vaatlemisel ei ole siiski erisüüteod sõna tehnilises mõttes, vaid on mõne üldsüüteo alaliik. Välja heites dispositiivosa sõnastuse abil leitud erisüütegudest viimati tähendatud üldsüütegude alaliiki kuuluvad, jäävad üle erisüüteod tehnilises või kitsamas mõttes, s. o. kus erisubjekti eriomadused on erilaadseid süütegusid võimaldavaiks asjaoludeks. Võtame KrS § 601 ettenähtud võimutegevusetuse. See on täiesti eri liiki süütegu, mida võib teostada vaid riigi- või omavalitsuseteenija, ja ei kuulu oma loomult mõne teise üldsüüteo hõlmesse. Juriidiline omadus olla riigi- või omavalitsuseteenijaks, on siin mitte süüd raskendavaks või kergendavaks asjaoluks, vaid just süütegu võimaldavaks teguriks.

Vaated erisüütegudele (kitsamas mõttes) kihutamise, ja üldse kaasluse, karistatavuse kohta on teoorias erinevad. Praegusaaja teooria oma enamuses on asunud seisukohale, et kuigi eri-

omadustega varustamata (nn. kvalifitseerimata) isik ei saa olla teo kordasaatjaks, siis see ometi ei takista teda olla kihutajaks. Näit. on ühtviisi võimeline kallutama riigiteenijat KrS § 598 ettenähtud võimuliialdusele niihästi eraisik kui riigiteenija. Truuks jäädes Vene Senati praksisele ja vanemale teorialle, võt-sid UNS koostajad omaks seisukohta, mis ei pea võimalikuks kvalifitseerimata isikute osavõttu erisüütegudest, nagu näha UNS motiividest ja järeldada selle § 51 neljanda lõike tekstist. Kuna KrS § 51 on sõnaline tõlge UNS, siis on jäänud ka KrS seisuko-haks, et süütegude puhul, milles on nähtud ette erisubjekt, saab karistada kihutajaid ja kaasaitajaid ainult sel juhul, kui need oma iseloomu tõttu võiksid ka seesuguse süüteo subjektiks olla (võrdle KrS § 414¹ motiivid). See seisukoht on kohaldatav vaid eelpool vaadeldud nn. erisüütegudele kitsamas mõttes ja ei saa laiendada teistele sellesse liiki mittekuuluvaile erisüütegudele.

Ei ole karistatav osavõtt, kui osavõtja isiklik hüve on vägi-tamise objektiks, nn. passiivne osavõtt. Näit. ei ole karistatav KrS § 574 ettenähtud liiakasuvõtmise juures laenusaja, kuigi ta ise kihutas laenuandjat liiakasuvõtmisele. Karistamatute hulka ei kuulu sarnased passiivse osavõtu juhud, kus küll seadus näeb karistuse ette ainult aktiivsele poolele, kuid kus ei ole tegemist passiivse poole puhtisikliku hüve kaitsega. Nii vastutab kihu-tajana KrS § 156 korras vang, kes kihutas teist enese vabasta-misele.

KrS § 51 teise lõike järgi on karistuse kergendamine nähtud ette vaid neile kaasaitajaile, kelle abil ei olnud olulist tähtsust. Seda ei tule nii tõlgendada, et kihutajale üldse ei saa karistust kergendada. See määrab vaid seda, et mitteolulisele kaasaitajale (resp. kihutajale) karistuse kergendamine on kohtule obliga-toorne, kihutajale karistuse kergendamine muil juhtudel jäetud aga olenevaks kohtu äranägemisest. Kriminaalõiguses maksab üldprintsip, et igaüks vastutab vaid isiklikult oma teo eest, s. o. ka oma süü suuruse järgi. Nagu iga süüdluse liigi juures, nii võib ka kihutaja oma tegu toimida asjaoludel, mis vähendavad või suurendavad süüd ja järelikult ka karistust. Ei oleks näit. karistuse määramisel ükskõik, kas kihutamine toimus omakasu motiividel või hädasunnil.

KrS § 51 viimase lõike järgi vabastatakse karistusest kihu-taja, kes õigel ajal võttis tarvitusele kõik temast olenevad abinõud süüteo kõrvaldamiseks. Õigeaegsuse mõõduks on süüteo kõrvaldamiseks sammude astumine niivõrd aegsasti, et oli veel selle kõrvaldamiseks võimalus. Kõigi temast olenevate abinõude tarvitusele võtmise mõõduks on inimese tõsine püüd niivõrd, nagu seda võime loota heaperemehelikult talitavalt isikult. Katkesta-vad õigeaegsuse ülejõulised erakorralised takistused, siis tuleb need lugeda kihutaja kasuks. Süüteo kõrvaldamiseks ettevõeta-vad abinõud võivad teostuda kas kihutaja enese poolt, kolman-

date isikute läbi või kompetentsele ametivõimule teatamise teel. Kolmandate isikute vigane tegevus tuleb lugeda kihutaja kahjuks, kompetentsete ametivõimude vigast tegevust ei saa lugeda kihutaja kahjuks.

Kihutamise aja küsimus omab praktilist tähtsust aegumise alguse määramisel. Kuna kihutamine on karistatav vaid süüteo teostumisel, siis on selge, et kihutamise kett lõpeb vaid ühel ajal süüteoga. Nii siis tuleb ka vastavalt KrS § 71 juhistele kihutamise aegumist arvutada selle süüteo kordasaatmise ajast, millele kihutati.

Kihutamise koha küsimus võib omada praktilist tähtsust, kui kihutamine teostus ühe riigi ja süüteo kordasaatmine teise riigi territooriumil. Siin tuleb õigeks pidada teoorias laialt tunnustatud vaadet, et süütegu on teostunud igas kohas, kus mingi osa sellest ketist kuni süüteo lõpuni on teostunud, s. o. teostamise kohaks tuleb lugeda niihästi kihutaja kui ka kihutatu teotsemiskohad.

Vere- ja teistest plekkidest sündmuskohal.*)

A. Raudalu

Vere mikroskoobilise uurimise läbi võime ära määrata, kust kehaosast on veri pärit, sest vereplekkide asetus sündmuskohal pole igakord määrava tähtsusega. Ninast joosnud verest võime mikroskoobilisel uurimisel leida ninakarvu ja lima. Vägistamisel leiame veres seemet ja suguosade karvu. Menstruatsiooni veres leiame mikroskoobi all üksikuid epiteeliumi rakukesi. Seesuguste elementide või osakeste olemasolu teopaigalt leitud veres võib mõnikord aidata kindlate järelduste tegemiseks, kuid teisest küljest nende puudumine ei tõenda veel, et veri ei ole sealt kehaosast pärit, kust öeldakse ta olevat.

Seemneplekke tuleb ette seoses seksuaalkuritegudega. Seksuaalkuriteoga seoses olev riietuse peab sündmuskohalt kohe asjatoimetuse juurde võetama, sest sageli võib juhtuda, et tähtis tõendus isiku süüteo kohta hävib riietuseseme pesemisega. Riietusesemed, millel sageli võib leida seemneplekke, on särgid, kombined, püksid, sokid, sukad, sukahoidjad jne. Seemneplekkide asukohta võib kergesti ära määrata ultraviolettkiirte abil nendele plekkidele omase iseloomuliku ja tugeva luministsentsi tõttu.

Olles kindlaks teinud kahtluse all oleva pleki asukoha, märgime pleki pliatsiga ära, tõmmates selle ümber sõõri. Seemneplekid riidel omavad ebakorrapärase kuju ja pleki pind näib olevat nagu tärgeldatud. Kuivanud seemnel ei ole mingit lõhna, kuid

*) Vt. „E. Politsei“ nr. 5 — 1936.

värskel on temale omane karakterne lõhn. Riietusesemete või asjade pakkimine, millel leiduvad seemneplekid, peab toimuma väga hoolikalt ja nimelt sel viisil, et riie või asi, millel leidub plekk, ei saaks hõõrutud. Kuivanud seemneplekid on väga murduvad ja võivad puruneda mitmeks tükiks nõnda, et osa plekist võib kaduma minna. Hõõrumine võib põhjustada spermatozoidide murdumise. Kunagi ei tohi seepärast riidetükki kokku rullida. Kõige otstarbekohasem on asetada riidetükk, millel leidub kahtlasi seemne-taolisi plekke, kahe papitüki vahele ja nõoriga nõnda siduda, et ei tekiks hõõrumist. Juhul, kui leitakse seeme vedelas olekus, tuleb see koguda katseklaasi ja korkida; riidetükil olev seeme põhjalikult kuivada lasta, kui ta juba poolenisti kuivanud on enne riidetüki pakkimist. Suvel, kui karta on, et seeme võib laguneda sooja ilma tõttu, võib vedela seemne hoida alal rikkimineku eest, lisades sellele mõned tilgad toluoli või 10% formaliini.

Seeme koosneb seemnerakkudest ehk nn. „spermatozoididest“, millel on munajas kuju ning pikk peen saba; spermatozoidi pikkus on umbes 0,05 mm. Seemne kuivades surevad seemnerakud, kuid säilivad oma kujult muutumatult, kui neid ei vigastata.

Seemne järeluurimiseks on kaks viisi: esimene on nn. Florenci reaktsioon ja teine on mikroskoobiline spermatozoidide olemasolu määritlemine.

Florenci reaktsiooni katseks vajame õige väikest osa kahtluse all olevast plekist, mille lahustame mikroskoobi all ühes tilgas jodopotassium jodiidi lahuses. Lahus valmistatakse järgnevalt: Potassium jodiidi 1,56 gr, puhast kristall. joodi 2,54 gr, destill. vett 30 cc. Potassium jodiid tuleb lahustada võimalikult väheses veehulgas, lahusele lisandatakse joodi. Ülejäänud vee hulk lisandatakse lahusele siis, kui joodikristallid on kaotanud oma kuju. Kui kahtlases plekis leidub seemet, võime mikroskoobi all näha seemne kristalle, mis on värvilt pruunid ja kujult rombilised. See reaktsioon on väga tundeline ja annab positiivseid tulemusi isegi vana, lagunenud seemnega ja seemnega, mida on kuumutatud. Kahjuks see reaktsioon ei ole mitte ainult spetsiifiline seemnele, vaid annab kristalle ka inimese teist liiki sekretsioonidest ja ka teatud aedviljadest. Ka nina limanaha ja süljenäärme eristused annavad samasuguseid kristalle. Negatiivne tulemus Florenci reaktsioonis ei õigusta mingi otsuseiks mingis suunas. Võõrelemendid, nagu väljaheited, mäda, veri, uriin ja kemikaalid võivad takistavalt mõjuda reaktsiooni kordaminekule.

Ainult terve spermatozoidi olemasolu pea ja sabaga lubab täie kindlusega teha teatavaid otsuseid. Teisest küljest spermatozoidide puudumine vastuksa ei esita enesest negatiivset tõendist, kuna nad võisid hõõrumise või lagunemise läbi hävida.

Vilumatu vaateleja võib kergesti pidada trichomonaade, mida võib leida naise vagina sekretsioonis, spermatozoidideks. Trichomonaadid erinevad siiski oma kujult spermatozoididest ja vilunud vaat-

lejale ei juhtu seesugust eksimist. Raske on vahet teha inimese ja looma seemnerakkude vahel. Ei ole mingit suhet looma suuruse ja spermatozoidi suuruse vahel. Mõnel putukate liigil on seemnerakk suurem kui inimesel ja vastupidiselt sellele on vaala seemnerakud suuremad kui inimese omad, ning peadel on kergelt erinev kuju. Samuti on märgata teatavaid lahkuminekuid Florenci kristallide kujus inimese ja looma seemnest, kuigi see vahe on väike.

G ü n e k o l o o g i l i s e d j a a b o r d i p l e k i d. Abordi, loote hävitamise, ja seksuaalroimade korral tuleb sündmuskohal eeskätt otsida plekke voodilinal, käterättidel, särgil, padjapüüril, madratsil jne. Mõnikord võib juurdluse alguses väga tõhusaks abiks olla koguni pleki koosseisu äramääramine. Sel juhul on vajalik pöörduda vastava vilunud arsti poole, kes hõlpsasti lahendab selle küsimuse.

V ä l j a h e i t e d. Neid võib leida teopaigalt plekkidena paberil või koos abordi sekretsioonidega seksuaalroimade uurimisel. Sageli leidub väljaheiteid sündmuskohal, mis jäetud sinna ebausust, kättemaksu soovist või tegelikust vajadusest tingituna — närvilisusest. Normaalselt on laste väljaheited kollakas-pruunid ja kõvad. Rinna- ja maolaste väljaheited omavad rohekas-kollase värvi, sisaldades seedimata juustutaolisi tükke, ja mikroskoobilisel uurimisel võime näha piimatükke ja rasvahappe kristallide peeni nõelu. Põhjalik väljaheite järeluurimine on üsna raske ja harva läheb seda politsei praktikas tarvis. Harilikult piisab mikroskoobilisest koosseisu määritlemisest. Selleks tuleb väljaheiteid pesta erilises prof. van Ledden Huselboschi poolt Amsterdamis konstrueeritud aparaadis, nn. coprolysatoris. Väljaheite karakterised koosseisu osad, nagu näit. puuvilja koored, parasiidid jne., on viinud mõnikord kurjategija areteerimisele ja süü tõestamisele.

V ä r v i p l e k i d. Kuriteo toimimisel võis süüdlane pühkida käsi vastu värskelt-värvitud või lubjatud seinale ja võis ka määrada oma riideid. Mikroskoobiline diagnoos ja mikrokeemiline analüüs aitavad identifitseerida värvi, isegi hoopis väikesi värviosakesi saab analüseerida. Selliseid identifitseerimise võimalusi ei tule alahinnata.

Arvutu hulk teist liiki plekke võib uurimisel etendada tähtsat osa, olgugi, et enamail juhtudel kõige tähtsam on vere ja seemneplekkide äramääramine. Mitte vähem tähtsust tuleb omistada teopaigal leiduvaile liha-, aedvilja-, rasva-, suhkru-, õli-, steariini-, rooste-, pori- jne. plekkidele.

Poola kriminaalpolitsei organisatsioonist.

A. Liiv

Avaliku korra, rahu ja julgeoleku alalhoidmiseks teotseb Poola vabariigis ühtlane ja sõjaväeliselt organiseeritud aparaat, millele seadusega anti nimetus „Policja Panstwowa“, s. o. riigipolitsei. Selle riigipolitsei ülesandesse kuuluvad muu seas ka kõik harilikud kriminaalpolitsei ülesanded. Seega on Poola kriminaalpolitsei organisatsiooni küsimus kõige lähemas seoses üldise politsei, riigipolitsei, organisatsiooni küsimusega, ja selleks, et anda ülevaadet Poola kriminaalpolitsei korraldusest, peab andma lühikese ülevaate Poola riigipolitsei organisatsioonist.

Avaliku korra, rahu ja julgeoleku kindlustamise ja alalhoidmise ülesannete täitmisel allub riigipolitsei üldise riikliku administratsiooni aparaatidele. Politseikorpuse organisatsiooni, siseadministratsiooni, eriti koosseisude komplekteerimise, ametnike väljaõppe, varustamise, sõjariistadega varustamise, teenistuse distsipliini, järelevalve jne. küsimused kuuluvad politsei ülemuste võimkonda, kuuluvad politsei enda lahendada. Mõlemas osas — nii üldise alluvuse kui puhtpolitseiliste küsimuste lahendamise suhtes — on politsei allutatud siseministrile, kui kõrgeimale politsei ülemusele. Kriminaalpolitsei tegevuse osas tuleb mainida, et kuritegude selgitamisel ja kurjategijate jälitamisel allub Poola riigipolitsei kohtutele ja prokuratuurile lahendatud asutuste otsuseid ja korraldusi täitva organina.

Riigipolitsei maa-ala jaotus vastab Poola vabariigi administratiivsele jaotusele vojevodkondadesse ja ringkondadesse. Iga vojevodkond kujutab enesest politseilises mõttes vojevodkonnakreisi ja iga ringkond — ringkonnajaoskonna. Viimased jagunevad maal postidesse, mis üldiselt vastavad meie maaajaoskondadele, kusjuures postide tegevuspiirkonnaks on kas mitu valda, üks vald, või ainult üks valla osa, nii et võib juhtuda, et ühe ja sama valla piires teotseb mitu politseijaoskonda. Ringkonnajaoskonnad linnades jagunevad komissariaatidesse, mis jällegi nagu meil teotsevad kas üks komissariaat terves linnas või mitu komissariaati ühes ja samas linnas olenevalt viimase suurusest ja tähtsusest kas majanduslikult, poliitiliselt või strateegiliselt.

Eriti iseloomustav Poola politsei organisatsioonile on tema ühtlane organisatsioon — ka siin sarnleb meie politsei vägagi Poola politseile. Kuigi Poola riigipolitsei üksikute eriharude tegevus ja ülesanded on lahkuminevad, maksab ikkagi kõigi politseiametnike suhtes ühesugune väljaõpetus, ühesugused teenistuseeskirjad, ühesugune sisemine kord; personaali ja distsipliini poliitika on ühesugune, juhtimine on ühtlane. Poola politsei ajalugu on näidanud, et säärane politsei korraldus on kõige otstarbekohasem ja kasulikum vähemalt Poolale endale. Ei tohi unustada, et Poolas tunti vabariigi uuestiloomisel pärast maailma-

sõja lõppu mitme iseloomuga politseikorraldusi: riigi suuremas osas, endise Vene riigi osas, tunti Vene politseid, riigi lääne- ja lõunapoolsetes osades endise Saksa ja Austria-Ungari politseid; tunti niihästi riiklikult korraldatud kui ka omavalitsuse politseid, tunti korda, kus mõlemad politsei organiseerimisviisid maksid kõrvuti. Poola vabariik, olles puutunud kokku kõikisuguste korraldamisviisidega, valis politsei lõplikul kujundamisel riikliku politsei korraldamise viisi, mis praegu ka juba teistes Euroopa riiges, kus seni seisti selle vastu, pooldades näiteks kõrvuti veel kommunaalpolitseid, leiab suurenevat poolehoidu — esijoones muidugi politseijuhtide ringes, kuid osalt ka juba poliitiliste tege- laste seas. Poola vabariigi riikliku politseikorpuse korraldus kergendab sihikindla julgeolekuaparaadi kasutamist, tema lubab selle kõrval kõige otstarbekohasemalt kasutada ka üksikuid üksusi ja ametnikke, rääkimata suurest kasust, mis annab politseikorpusele ühtlane väljaõpetamine ja ühtlane varustamine.

Riikliku politseikorpuse eesotsas seisab peakomandant (kindralinspektor), kelle nimetab ametisse vabariigi president ja kes allub vahenditult siseministrile. Tema tööorganiks on riikliku politsei peakomando. See koosneb: peakomandandist, staabi- ülemast, inspeksioonist, osakondadest, sekretariaadist, iseseis- vast referendi kohast sõjaväelisele küsimusile ja adjutantist. Peakomandandi ja staabiülemale vahel on töö jaotatud järgmiselt: I peakomando osakond (organisatsioon ja väljaõpe), III osakond (isiklikud koosseisud), sõjaväeliste küsimuste iseseisev referent ja sekretariaat moodustavad kokku peakomando staabi alluvusega staabiülema, kes omakorda allub peakomandandile. Peakomando II osakond (majandusajjad), IV osakond (kriminaalpolitsei üle- riiklik keskus), inspeksioon ja adjutant alluvad vahenditult peakomandandile.

Vojevodkondades allub politsei vastavale vojevodkonna ko- mandandile, kelle tööorganiks on vojevodkonna komando; vii- mane jaguneb üksikuisse osakonnisse. Ringkondades seisab po- litsei eesotsas vastava ringkonna komandant, kuna linnades, mis enesest moodustavad iseseisva politsei tegevuspiirkonna, seisab politsei eesotsas riikliku politsei linnakomandant. Ringkonna ko- mandandi tööorganiks on ringkonna komando, linnakomandandi tööorganiks — linnakomando. Seega on alluvad komandod orga- nisatsioonilt sama iseloomuga kui peakomando, korraldus on väga ühtlaselt läbi viidud ja maksab võimaluse piires nii kesk- kui kohalikes asutuses. Seejuures on politsei peakomando ja voje- vodkondade komandod ainult järelevalveasutused ja täidavad ülesandeid organisatsiooni, sisemise administratsiooni ja inspekt- siooni aladel. Puhtpolitseiliseks asutuseks tegelike politseiliste ülesannete täitmise mõttes võib nimetada ringkondade ja linnade komandosid, samuti nagu arusaadavalt komissariaate ja poste. Neil kõigil lasub säärase ülesannete täitmine, milleks politsei

üldse on loodud. Mõistagi on ringkondade ja linnade komandod peale selle veel järelevalveasutusiks: esimesed neile alluvate postide, viimased neile alluvate komissariaatide suhtes.

Mis nüüd puutub kriminaalpolitsei ülesannete täitmisse, võttes kriminaalpolitsei mõistet tavalises mõttes, siis täidavad põhimõtteliselt neid ülesandeid kõik riikliku politsei eksekutiivüksused, olgu see kuritegude ärahoidmine, asetleidnud kuritegude selgitamine või kurjategijate jälitamine.

Linnades ja ringkondades, kus kuritegevus on suurem ja tema vastu võitlemine politseiliste abinõudega raskem, teotsevad ringkondade ja linnade komandantide juures erilisel ettevalmistatud ametnikud, kes on saanud kriminaalhariduse. Tarbekorral — kui asjaolud seda tungivalt nõuavad — teotsevad erilise kriminaalpolitseilise ettevalmistusega ametnikud ka komissariatide ja postide juhtide juures.

Suuremates linnades ja muudes keskustes, kus kuritegevus on erilisel suur ja hädaohtlik, töötavad kriminaalpolitsei erilised koondised, seega enam mitte üksikud kriminaalametnikud. Need kriminaalpolitsei koondised, nn. Vydzialy Sledcze, moodustavad enesest ringkonna- või linnakomando ühe osa. Nende koondiste teenistuskohuste hulka kuuluvad: juurdluste toimetamine ja üldse sarnaste kuritegude selgitamine, mis nõuavad avastamiseks ja nurimiseks tehniliselt hästi ettevalmistatud personaali ja erilisi tehnilisi abinõusid kvartslampide, mikroskoopide ja teiste sarnaste seadeldiste näol. Koondise eesotsas seisab kriminalistlikult ettevalmistatud juht, kelle ülesandeks on esijoones juhtida kriminaalametnikke ja nende tööd uurimistehnilisest küljest ja kes oma aukraadilt võivad olla nii ohvitserid kui allohvitserid. Need kriminaalkoondiste juhid alluvad teenistuslikult vahenditult ringkonna- või linnakomandandile. Kriminaalkoondise terve teenistusliku tegevuse eest vastutab ikkagi täies ulatuses vastav ringkonna- või linnakomandant — Poola politsei organisatsiooni iseloomustavamaid jooni!

Mis puutub kriminaalkoondiste tehnilisse varustusse, siis on koondiste kasutada kõigepealt informatsiooni- ja jälitamiskartoteegid. Mõlemas leidub esimeses järjekorras andmeid kurjategijate kohta, kes teotsevad vastava koondise tegevuspiirkonnas; kuid peale selle leidub seal andmeid ka naaberkoondistes teotsevate kardetavate kurjategijate kohta, samuti ka üldse Poola vabariigis teotsevate tuntud kardetavate kurjategijate kohta, ja lõpuks isegi välismail teotsevate roimarite kohta, eriti poola rahvusest või kodakondsusest rahvusvaheliste roimarite kohta. Edasi on igas kriminaalkoondises kurjategijate näopiltide album, mis on korraldatud järgmiste tunnusmärkide abil: mehed, naised, mitte-aarialased (peamiselt juudid), väikesed, keskmise kasvuga, suured, noored, keskealsed, blondid, tumedad, mustad (puna- ja hallijuukselised ja paljaspead arvatakse blondide hulka). Näo-

pildid on peale selle veel paigutatud ja registreeritud kuritegude liikide järgi. Muidugi on igal kriminaalkoondisel peale selle oma aktide kogu, kuhu paigutatakse nende kurjategijate kohta käivad andmed, kes kuuluvad juba elukutseliste hulka ja teotsevad koondise tegevuspiirkonnas. Need aktid on korraldatud kuritegude eriliikide järgi, samuti ka töötamisviiside järgi. Lõpuks kuulub iga kriminaalkoondise tehnilise varustuse hulka päevapildiaparaat, päevapilditöökoda-ateljee, materjal ja abinõud jälgede kindlaks-tegemiseks ja alalhoidmiseks ja abinõud näpujälgede võtmiseks, registreerimiseks ja alalhoidmiseks. Olgu siinkohal möödamiines tähendatud, et igal politseipostil (ka seal, kus ei tööta eriline kriminaalametnik) on eelpoolkirjeldatud kurjategijate aktid, kõige hädavajalisemad abinõud ja materjalid jälgede kindlustamiseks ja nende äratõmmete alalhoiuks ning näpujälgede võtmiseks, registreerimiseks ja alalhoiuks. Peale selle varustatakse kõik, ka kõige vähemad politseiüksused tsentraalpolitsei ajakirjaga.

Iga vojevodkonna komando juures teotseb kriminaalpolitseiamet, nn. Urząd Sledczy, kuuludes sellesse komandosse iseseisva, kuid lahutamatu osana. Selle kriminaalpolitseiameti ülesandeks on kõigi kriminaalametnike ja -koondiste tegevuse järelevalve vastava vojevodkonna piires, selle tegevuse ühtlustamine, kriminaalametnike instrueerimine, kriminaalteenistuslike juhtnõõride andmine ja kriminaalametnike ja -asutuste igakülgne varustamine. Selle ameti ülesandeks on juhtida ja toimetada uurimisi eriti tähtsatel juhtudel, nii et kriminaalamet pole ainult järelevalveasutuseks, vaid on ühtlasi ka tööd tegevaks asutuseks. Vojevodkonna kriminaalamet allub erilisele juhile, kes omab vähemalt komissari teenistuskraadi (kuni alaminspektori teenistuskraadini) ja seisab politseikapteni, politseimajori või politsei-kolonelleitnandi aukraadis. Kriminaalameti juht on ühtlasi vojevodkonna komandandi alaliseks asetäitjaks kriminaalteenistuse osas vastavas vojevodkonnas.

Vojevodkonna kriminaalpolitseiameti kasutada on: 1) otsimiskartoteek, kuhu paigutatakse andmed kõigi Poolas teotsevate kurjategijate kohta, samuti andmed tähtsamate välisriigis teotsevate roimarite kohta, 2) informatsioonikartoteek, kuhu paigutatakse andmed kurjategijate kohta, kes teotsevad vastavas vojevodkonnas või naaber-vojevodkondades, 3) tähestiku järjekorras korraldatud kurjategijate näopiltide album. Mõned, kuritegevuse mõttes tähtsamad kriminaalametid on veel varustatud väikeste laboratooriumidega, kvartslampidega, mikroskoopidega jne. Pealinnas Varssavis teotseb samuti kriminaalpolitseiamet, kellel on oma; teiste kriminaalpolitseiametite organisatsioonist erinev korraldus ja kes on täiel määral eksekutiivorganiks.

Nagu ülal tähendatud, on kogu Poola vabariigi kriminaalpolitsei keskuseks riigipolitsei peakomando IV osakond, alluvusega otseselt politsei peakomandandile. Selles osakonnas peetak-

se järgmised nimekirjad, kartoteegid, albumid jne. (need on ühtlasi keskkartoteekideks, nimekirjadeks, albumiteks tervele Poola kriminaalpolitseile): 10 näpujälgede kogu, otsimiskartoteek, konfiskeeritud, leitud ja varastatud laskeriistade kartoteek, jäljetult kadunute ja tundmatute surnute kohta käivate teadaannete kogu, elukutseliste kurjategijate personaalaktid, kurjategijate näopiltide kartoteek; osakond annab välja otsimislehe („Gazeta Sledcza“), ühtlustab ja juhib kurjategijate otsimist ja jälitamist, korraldab ja ühtlustab teiste isikute, samuti kaotsiläänud või varastatud asjade otsimist, korraldab ja juhib koostöötamist välisriikide politseiasutustega, eriti otsimise ja informatsiooni alal.

Kui kriminaalpolitsei keskusel lasub peakomando IV osakonnal veel teisigi ülesandeid. Osakond on kõigi kriminaalametnike ja -asutuste järelevalveasutuseks Poolas; ta võtab kokku kohtadelt saadud andmed kuritegevuse kohta ja teeb nende kokkuvõtete najal järeldusi kuritegevuse kasvamisest või kahanemisest vastavas riigiosas ning rippuvalt sellest korraldab kriminaalametnike koosseise kohtadel; ta otsustab tema käes olevate materjalide abil selle üle kas üks või teine kriminaalametnik kõljab kriminaalteenistusse, väärrib kõrgendust ametis, üleviimist mõne teise politsei- või teenistusse või üldse teenistusest vabastamist; tema töötab välja kavad, kuidas õpetada ametnikke, kes tahavad endale võtta kriminaalametnike ülesanded, ja kuidas ja kuhu üldse suunata kriminaalametnike väljaõpetamist või teadmiste täiendamist.

Peakomando IV osakonna kasutada on eriline, rikkalikult varustatud politseilaboratoorium, tema juures asub keskbüroo võitluseks rahamärkide võltsimise vastu, tema koosseisu kuulub ka naispolitsei erireferent.

Mis puutub lühidalt politseilaboratooriumisse, siis kuuluvad selle ülesandesse järgmised tööd: jala- ja tööriistade jälgede identifitseerimine, dokumentide võltsimiste kindlakstegemine, arvamus avaldamine käekirjade ja kirjutusmasinate kirjade kohta. Peab ütleva, et kõnesolev laboratoorium on varustatud moodsaimate aparatuuridega kriminaaltehnika alal ja et teda alatas täiendatakse leiutistega, uute täiuslike kuritegusid ja kurjategijaid avastavate abinõudega.

Keskbüroo võitluseks rahamärkide ja raha võltsimise vastu ülesandeks on: nähete ja asjaolude uurimine, mis kergendavad või üldse võimaldavad rahamärkide võltsimist, misjuures vahet ei tehta oma riigi ja võõrriikide rahamärkide vahel; selle uurimise põhjal kokkuvõtete ja järelduste tegemine ning võitlus kõnesolevat kuritööd soodustavate asjaolude vastu; kõigi kõnesolevasse alasse puutuvate informatsioonide ja materjalide kogumine ja edasitoimetamine sinna, kus nende järgi on tarvidus. Peale selle on keskbüroo ülesandeks olla alalises ühenduses nende siseriigi

ja välisriikide asutustega ja keskustega, kes on huvitatud võitlusest rahamärkide ja raha võltsimise vastu.

Naispolitsei referent teostab järelevalvet riigipolitsei naisosakondade ametitegevuse üle, ühtlustab seda, pidades eriti silmas, et naispolitsei esimeseks ülesandeks Poolas on võitlus naiste ja lastega kaubitsemise ja kaubitsejate vastu. Siinjuures tuleb märkida, et naispolitsei tähtsus Poolas kasvab iga aastaga, et selle politsei koosseisu alatasa suurendatakse ja tema ülesandeid tulevikus veelgi laiendatakse. On nimelt kavatsusel anda naispolitseile lahendada ka küsimusi prostitutsiooni, pornograafia ja uimastavate mürkide seadusevastaselt müümise ning liigselt tarvita-
mise aladelt. Nagu näitab tegelik elu, on nende küsimuste lahendamise tsentraliseerimine tungivalt tarvilik, samuti on otstarbekohane anda nende küsimuste kohalik lahendamine vähemalt osaliselt naispolitsei kätte.

Poola riigi politsei ohvitserid ja allohvitserid ühes meeskonnaga, kes täidavad hariliku kriminaalpolitsei ülesandeid, olgu see ringkonna- või linnakomandode juures, komissariaatides või postidel või teistes eelnimetatud asutustes, kes tegelikult uurivad kuritegusid ja jälitavad kurjategijaid, täidavad oma ülesandeid üldise põhimõtte järgi erariides. Nende legitimatsiooniks on eriline ametimärk nagu meiega kriminaalametnikel. Kuid kõigil neil ametnikel on alati õigus kasutada ja kanda vastavat politseimundrit. Kui ametnik viibib teenistuses ja on ametikohuste täitmisel, siis otsustab ta ise üle, kas olla mundris või erariides, ta ise otsustab, kuid ise vastutab tagajärgede eest, näiteks juhtumi ja selle tagajärgede eest, kus ta ilmus kuriteo selgitamisele mundris ja teda seetõttu enneaegselt ära tunti.

Kõigi kriminaalasutuste meeskonnad jagunevad omakorda erigruppidesse, nn. brigaadidesse. Igal brigaadil on oma juht, kes on spetsialiseerunud vastaval kriminaalalal ja kuulub kas politseiohvitseride või -allohvitseride sekka. Varssavis on brigaadide ülemateks ainult ohvitserid, kui suurema eelharidusega isikud.

Nagu eeltoodust nähtub, määratakse politseiohvitseri, -allohvitseri ja politseimeeskonda kuuluvaid isikuid kriminaalametnikena kohtadele, kus nad töötavad kas üksi või mõnesuguste kriminaalüksuste liikmetena, olles sealjuures juhiks või juhitaavaks kriminaalpolitseilise töö alal. Näiliselt ei ole see kooskõlas Poola politsei organisatsioonis maksmapandud üldpõhimõttega, mille järgi politseikorpust on ühtlaseks üksuseks üle riigi, ühesuguste ülesannete, õiguste ja kohustustega. See ebakooskõla on vaid näiline, sest iga politseiohvitseri, iga politseis teenivat ametnikku võidakse igal ajal üle viia ühelt teenistuskohalt teise, ühete ülesannete täitmiselt teiste ülesannete täitmisele. Nii võidakse kriminaalpolitseiameti juhatajat igal ajal määrata politseikomissariaadi juhiks, ringkonna- või linnakomandandiks ja ümberpöörduvalt, võidakse politseikomissariaadi juhile teha kohuseks täita kriminaalpolitseiameti juhi ülesandeid. Politseiposti juht, kes on tõenda-

nud, et tal on annet, osavust, ja püsivust täita kriminaalametniku ülesandeid, määratakse tihti kriminaalpolitsei ameti teenistusse, kuna jällegi kriminaalametnik, kes aastaid täitis kriminaalpolitsei ülesandeid, määratakse vajaduse korral ja silmas pidades teenistuse üldhuve, postikomandandiks. Ainus vahe ametnike vahel, kes täidavad kriminaalametnike ülesandeid, ja teiste tegeliku politseiteenistust kandvate ametnike vahel seisab selles, et kriminaalpolitsei ülesandeid täitvad politseinikud pühenduvad täielikult oma kitsamale erialale, ei tee tegemist — senikaua kui nad täidavad kriminaalpolitseilisi ülesandeid — muude politseiliste ülesannetega, kannavad ametikohuste täitmisel erariideid ja saavad — muu seas võrdlemisi väikese — lisa oma põhipalgale. Poola politsei peakomandandi sihiks on, nagu kõnelevad poola politseinikud ise, politseikorpust veel enam ühtlustada, veel enam „kriminaliseerida“, s. o. võimalikult iga politseinikku valmistada ette kriminaalteenistusele ja varustada tervet politseid võimalikult rikkalikult tehniliste uurimisabinõudega.

Nõukogude Liidu kriminaalkoodeksist.*)

(Lõpp)

L. Kahkra

Koodeksi eriosas klassivalitsuslik iseloom, laad ja ülesanded on samuti varjamatult väljendatud nagu üldosas. Erilist tähelepanu kriminaalkoodeksi eriosas väärrib peatükk, mis pühendatud riiklikele kuritegudele, kus § 58 tervelt ühes neljateistkümne punktiga on määratud „kontrrevolutsioonilistele“ kuritegudele, missugust termini ei tunne ühegi teise riigi kriminaalseadustikuga üldse kriminaalõigus.

§ 58 p.1 ütleb: „kontrrevolutsiooniliseks tunnustatakse iga-sugune tegu, mis sihitud töölis-talupoegade nõukogude riigikorra kukutamisele, nõrgestamisele või õõnestamisele, mis kehtima pandud Nõukogude Liidu põhiseadusega, samuti ka iga süütegu, mis sihitud välisjulgeoleku nõrgestamisele ja majanduslike, poliitiliste ja natsionaalsete proletaarlise revolutsiooni saavutatud võitude vastu.“ Sama paragrahvi teise lõike järgi tunnustatakse kontrrevolutsiooniliseks ka teod, mis sihitud iga teise (?) tööriigi vastu, kuigi see riik ei kuulu Nõukogude Liidu osasse.

Huvitav on märkida, et Nõukogude Liidus riiklikeks kuritegudeks peetakse ka sotsialistlikule ühiskonnale kuuluva varanduse raiskamist ja omandamist. Sotsialistliku varanduse raiskaja on rahvavaenlane. N. Liidus ühiskonnale kuuluv omandus (kollektiivsele majapidamisele ja kooperatiivile) on „püha ja puutumatu“, kes seda puudutab, on rahva ja riigi vaenlane, on kurjategija, kuna ta seega riivab nõukogude riigi aluseid, selliseid

*) Vt. „E. Politsei“ Nr. 5 s. a.

süütegusid karistatakse võrdselt riiklike poliitiliste kurjategijatega.

Valju karistuse alla langevad isamaa äraandjad, neid karistatakse mahalaskmisega ühes varanduse konfiskeerimisega. Saadab korda sellise kuriteo kaitseväelane, millest olid teadlikud tema perekonnaliikmed ning ei annud sellest teada võimudele, karistatakse ka perekonnaliikmeid kinnihoidkaristusega 5 kuni 10 aastani ühes varanduse konfiskeerimisega. Isamaa äraandmises süüdlased täisealised perekonnaliikmed-kaasteadjad kaotavad valimisõigused ning nad saadetakse kaugematesse Siberi nurkadesse asumisele. Kõik isamaa äraandmisega seoses olevad süüteod alluvad sõjatribunaalidele (sõjaringkonnakohtutele). Meie KrS tunneb ainult riigi äraandmist, kuna N. Liidu kriminaalkodeks nimetab seda süütegu veel isamaa äraandmiseks.

Riiklike süütegude peatükis äratavad tähelepanu karistused, mis määratakse neile, kes ükskõik missugusel viisil annavad abi „rahvusvahelisele kodanlusele“; karistusena on ette nähtud kinnihoid mitte alla 3 aasta ühes varanduse konfiskeerimisega, kusjuures selliste süütegude asjaolusid raskendavil põhjusil kõrgemaks sotsiaalkaitse karistusmääraks on surmanuhtlus mahalaskmise teel.

Riikliku tööstuse tõkestamine, samuti transpordi, kaubanduse ja raba ringvoolu ja rahasüsteemi õõnestamine, mis saadetakse korda endiste eraomanike huvides või asjast huvitatud kapitalistlike organisatsioonide näpunäidetele, on karistatav kuni surmanuhtluseni. Kõik säärased süüteod kvalifitseeritakse terminiga „majanduslik kontrrevolutsioon“.

Lõpuks riiklike kuritegude peatükis äratav erilist tähelepanu § 58 p. 13, mille järgi karistatakse neid isikuid surmanuhtlusega, kes tsaarivalitsuse ajal teeninud sandarmivalitsuses või kodusõja päevil kontrrevolutsiooniliste valitsuste juures vastutusriikastel kohtadel või luureteenistuses. Seda põhjendatakse seega, et kuidagi ei saa jätta karistamata isikuid, kes minevikus on avaldanud vaenu ja viha töörahva vastu, kes minevikus avaldasid end vihaste vaenlastena töörahva ja nõukogude korra vastu, kes salaja andsid politsei kätte revolutsionääre. Sääraste isikute „sotsiaalne ohtlikkus“ nõukogude korra vastu olevat käegakatsutav, seepärast nõukogude õigusemõistmine ei saavat jätta tarvitamata nende kohta kõige raskemat karistust.

Kinnihoidkaristusega on karistatav (mitte alla ühe aasta) ka nn. sabotaaž, eriti vastutust raskendavate asjaolude ilmsikstulekul isegi surmanuhtlusega ühes osalise või kogu varanduse konfiskeerimisega. Sabotaaži all tuleb mõista süütegu, mis avaldub selles, et keegi on jätnud täitmata teadlikult ja tahtlikult teatavad ülesanded sihiga nõrgestada valitsusvõimu ja riigiaparaadi tegevust. Kontrrevolutsioonilist sabotaaži peavad nõukogude juristid väga lähedalseisvaks majanduslikule kontrrevolutsioonile, kuna ta teisalt erineb seepoolast, et see on süüteoline tegevusetus, majanduslik kontrrevolutsioon aga kuriteoline tegevus. Sabotaaži paragrahvi alusel N. Liidus on karistatud neid kollektiivmajapid. ja

kolhoosidesse „salaja pugenud“ isikuid, kes meelega olevat salajaselt vastu töötanud, kes ei ole täitnud riigi vastu normivilja andmise kohustusi, kes riigi eest vilja varjanud, peitnud jne.

§ 59 p. 1—13 on pühendatud „eriti tähtsatele ja ohtlikele süütegudele valitsemise korra vastu“, millised süüteod on rängasti karistatavad, kuigi neil otsestelt puudub kontrrevolutsiooniline siht, sest nad võivad nõrgestada nõukogude riigi korra aluseid, majanduslikku arengut ja majanduslikku jõudu; need on järgmised: massilised vägivaldteod, millele järgnenud korratused; raudteede ja teiste liiklemisvahendite lõhkumine ja süütamised; baiditism; laskeriistade ja -moona, mis kuulub sõjaväele, salajane ärakiskumine; sõjaväelase poolt teenistuskohuste täitmata jätmine või sellest kõrvalehoidmise sihiga enesele kehavigastuse tekitamine; sõjaväeteenistusest kõrvalehoidmine valedokumentide abil, altkäemaksu andmisega ametiisikule või usuliste põhjuste esiletoomine; igasugune kihutustöö või agitatsioon, mis tekitab rahvuslikke ja usulisi tülisid; valeraha, väärtmärkide, oma või välisriigi väärt-paberite jne. tegemine; kvalifitseeritud salakaubavedu; salaja ülepiirikäimine ja sellele kaasaitamine; väliskaubanduse monopoli ja valuutaoperatsiooni määruste rikkumine.

Väga iseloomustavalt ja omapäraselt selgitatakse banditismi tunnusmärke, nimelt: a) *salga olemasolu*, b) *sõjariistus olek*, c) *pealetungimine asutustele, eraisikutele, raudteerongide seismajätmine, raudtee ja teiste liiklemisteede lõhkumine ja d) avaliku pealetungimise iseloom*. Banditism jaotatakse veel kahte liiki: poliitiline ja kriminaalne. Piiritleda poliitilist ja kriminaalset banditismi on väga raske, nii et see termin evib relatiivse iseloomu.

Koodeksis mainitakse, et N. Liidus on usu ja südametunnistuse vabadus, et igal kodanikul on õigus takistamatult täita usutunnistuslikke talitusi, kuid niivõrd, kui see ei käi riiklike huvide vastu; „usutunnistus on vaba“ igale kodanikule, samuti igal kodanikul on õigus teha usuvastast kihutustööd, millest peame järeldama, et lubatud on ainult usuvastane propaganda.

Usuküsimusele on pühendatud IV peatükk: „määruste rikkumisest, mis käivad kiriku riigist lahutamise kohta.“ Kuni ühe aastaga töölaagris karistatakse neid, kes riiklikes ja eraõppeasutuses korraldavad usuõpetust alaealistele, sama karistuse alla langevad ka need, kes „saadavad korda petlikke tegusid, mis põhjustab massides ebausku“, et selle tagajärjel saavutada aimelisi hüvanguid. Mõnel juhul võib neid süütegusid karistada ka rahatrahviga (kuni 500 rbl.). Parandusmajaga kuni 6 kuuni karistatakse sunduslikke maksude võtjaid usutunnistusliku ühingu või kiriku kasuks. Valjusti on keelatud riiklikes ja ühiskondlikes asutuses ja ettevõtteis usuliste talituste täitmine ja sinna pühakujude paigutamine (töölaager kuni 3 kuuni ehk rahatrahv kuni 300 rbl.). § 127 kõneleb, et „usuliste talituste täitmise takistamine, kui see ei puuduta avalikku korda ja kodanike õigusi (?),“ on karistatav töölaagriga kuni 6 kuuni.

Üldiselt peame tähendama, et N. Liidu kriminalkoodeksi

järgi võib määrata süütegude eest palju rängemaid karistusi kui Eesti KrS alusel. Näiteks meil rahamärkide võltsimine on karistatav maksimum 12-aastase sunnitööga, N. Liidus aga kuni mahalaskmiseni ühes varanduse konfiskeerimisega. Säärane ränk karistus määratakse seal seepärast, et võltsitud rahamärkide ringvoolu sattumine mõjustab halvavalt ja desorganiseerivalt üldist majanduslikku seisukorda. Peab tähendama, et 1927. a. N. L. kr.-koodeksis puudus paragrahv, mis oleks rääkinud välisriikide rahamärkide valmistajaile ja levitajaile karistuse määramisest.

Kuritegudeks valitsemise korra vastu peetakse N. L. ka mitmesuguste avalike maksude mittemaksmist, kui kodanikul selleks ei puudunud ainelised võimalused. Nii karistatakse esimesel korral maksude mittemakskjaid rahatrahviga maksmatajäetud rahasumma suuruses, teisel korral kahekordselt või töölaagriga kuni 6 kuuni. Nn. „kulakutele“, jõukatele talupoegadele, määratakse kümnekordne rahatrahv ehk üks aasta töölaagris. N. Liidus võetakse erilisi sõjamakse, mille mittemaksmisel määratakse juba kolmekordne trahv.

Massiline kariloomade hävitamine või teadlik ja tahtlik kariloomale kehavigastuse tekitamine, mis sihitud põllumajanduse kollektiviseerimise õõnestamisele, karistatakse kinnihoidkaristusega kuni 2 a. ühes teise piirkonda väljasaatmisega, või viimaseta. See paragrahv võeti koodeksi 1934. a., kui ilmnesis sageli juhud, et kolhoosidesse kasvatamiseks antud kariloomi tapeti ja müüdi lihaks, mis mõjus pidurdavalt kariloomade arvu kasvule, millist tegu koodeksis nimetatakse sotsiaalselt ohtlikuks.

Lõpuks veel mõni sõna kuritegevuse ametlikust statistikast: Käesoleva aasta jaanuaris esines N. Liidu ülemprokurör A. Vyschinskij aruandega kuritegevuse liikumise kohta, millest nähtub, et kuritegevuse üldarv 1935. a. esimesel poolel võrreldes 1934. a. on vähenenud 13,2% ja 1933. a. võrreldes — 39,3%. Ühiskondliku eraomanduse vastu sihitud kuritegevus sama ülemprokuröri kinnitusele olevat suuresti vähenenud: võttes säärase süütegude eest süüdimõistetute arvu 1933. a. I poolel arvuga 100, oli see arv 1934. a. 29 ja 1935. a. — 11.

Siseministeriumi Administratiivala Kirjastuse juhatuse abiesimees Eugen Maddisoo 50-aastane.

10. oktoobril s. a. sai endine kauaaegne „Eesti Politsei“ (end. „Eesti Politseilehe“) vastutav toimetaja ja praegune kirjastuse abiesimees, Siseministri abi Eugen Maddisoo 50-aastaseks.

Juubilar sündis 10. oktoobril 1886 Tallinnas käsitöölise pojana. Üldhariduse sai Tallinna Aleksandri gümnaasiumis, hiljem Peterburi VI gümnaasiumis, mille lõpetas 1905. Abielus Lydia Abrikosoff'iga 1907. a. 1910. a. lõpetas Peterburi ülikooli juriidilise fakulteedi cand. jur. diplomiga. 1911—1912 oli kohtuameti kandidaat Tiflisi kohtupalati juures, 1912—1913 — Baku

ringkonnakohtu sekretär, 1913 — Bakus rahukohtunik, 1913—1918 — Tiflisi kohtupalati sekretär. Oli vann. advokaat, ühtlasi Vene linnade liidu Kaukasuse peakomitee peasekretär ja adm.-osakonna juhataja; selle järele Gruusia linnade liidu peasekretär 1918. a.; Gruusia kõrgema majandusnõukogu asjadevalitseja 1921. a.; oli Kaukasuse õigusteadlaste seltsi peasekretär ja ühtlasi tegev Gruusia vabariigi mitmesugustes omavalitsuse ja seltskondlikes organisatsioonides.

Eestis oli E. Maddisoo sise-ministeeriumi nõunik 1922. a., Siseministeeriumi Administratiiv- asjade Peavalitsuse juhataja 1922—1926, Siseministeeriumi peasekretär ministri abi õigustega 1926—1928, 1928. alates Riigikogu asjadevalitseja. 7. septembrist 1934. a. vabastati ta ajutiselt Riigikogu asjadevalitseja ülesannete tegelikust täitmisest tema nimetamise puhul Siseministri abiks, millist ülesannet praegugi täidab.

E. Maddisoo seltskondlik tegevus on väga laiaulatuslik. Ta oli Eesti Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Liidu kesknõukogu esimees, samuti Eesti Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Keskliidu esimees; Sotsiaalse Edu Eesti Ühingu abiesimees; Eesti-Rootsi Ühingu revisjonikomisjoni liige; „Eesti Politseilehe“ peatoimetaja jne. Praegu on: Eesti Punase Risti Peavalitsuse liige, peasekretär ja juriskonsult; Draamastuudio Ühingu esimees; Riia Rahvusteatri auliige, Riia Põllumeeste Teatri auliige; Eesti skautide peavanema abi; Tallinna Skautide Maleva vanem; Kaitseliidu Sadama Malevkonna propagandapealik; Eesti-Tšehhoslovakkia Ühingu esimees; Eesti-Poola Ühingu abiesimees; Eesti-Rumeenia Ühingu asutaja liige; Punase Risti samariitlaste organisatsiooni administratiiv-inspektor; Eesti Autoklubi revisjonikomisjoni esimees; Vaimse Hügieeni Ühingu abiesimees; Siseministeeriumi Administratiivala Kirjastuse abiesimees; sihtasutise „Ühisabi“ abiesimees.

Samuti üldtuntud on E. Maddisoo teaduslik tegevus. Ta on Eesti ametlik esindaja Administratiivteaduste Rahvusvahelises Instituudis, ühtlasi sama instituudi liige ja instituudi juhatuse liige, tähendatud instituudi eesti sektsiooni esimees; ajakirja „Õigus“ toimetuse liige; „Annuario di diritto comparato e di studi legisla-

Siseministri abi Eugen Maddisoo

tivi ja Repertorio Mondiale“ alaline kaastööline Instituto di studi legislativi asutamises peale (1926); Õiguse ja Sotsiaalfilosoofia Rahvusvahelise Ühingu (Berliinis) liige; Association internationale pour l'étude du droit des minorités (Haagis) liige; Parlamentidevahelise Unioni Eesti Rühma sekretär; Euroopa Koostöö Eesti Ajutise Komitee liige; „Eesti Entsüklopeedia“ kaastööline riigi- ja administratiivõiguse alal.

E. Maddisoo sulest ilmunud rohkearvulistest teaduslikest töödest ja kirjutistest oleks nimetada tähtsamaid: Die nationalen Minderheiten und ihre Rechte; Die estnische Staatsbürgerschaft; ühiselt O. Angelusega: Das Grundgesetz des Freistaats Estland (Kommentar) (1928); Parlamentarism ja Eesti Põhiseadus (1933); Poola ja ta põhiseadus (1930); Omavalitsuse korraldus (1929); Meie maaomavalitsuste ümberkorraldamise sihid (1929); Tartu linna õiguslik seisukord (1927); ühiselt J. Kaivuga: Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta (1926/1932); L'Autonomie des self-gouvernements en Estonie (1930); Die Verfassung und die nationalen Minderheiten Estlands (1928); Nationalpolitische Grundsätze der estländischen Staatsverfassung (1928); Der vorläufige Entwurf der neuen Gerichtsorganisation und die Verfassung (1929); Estlands Verfassung (1935); Eesti kodanikud ja nende põhiõigused (1926); Presidendi instituudi sisseadmise küsimus Eestis (1928); Omavalitsused põhiseaduse järgi (1928).

Peale nimetatute on E. Maddisoo avaldanud ülevaateid ja artikleid Itaalia, Saksa ja Belgia juriidilistes eriajakirjades.

E. Maddisoo tegevust ja tööd on hinnatud paljude aumärkidega. Nii omab juubilar Jeruusalemma Püha Laatsaruse Ordu suurristi, piiskop Platon'i mälestusmärgi, peale selle mitmeid Punase Risti aumärke Eestist, Belgiast, Lätist, Poolast, Portugalist, Saksamaalt, Ungarist, Poolast veel aumärgid pour le mérite ja „Polonia Restituta“, Tšehhoslovakkias „Valge Lõvi“ aumärk j. t.

Ametlik osa.

Siseministri käskkiri nr. 48 — 24. oktoobrist 1936.

Teedeministeerium teatas Siseministeeriumile, et sõites maanteedel riigi ja omavalitsuse asutistele kuuluvate veoautodega ja autobustega ei arvestata liiklemismäärustes ettenähtud kiiruse norme ja sõidetakse isegi kuni 100 km. kiirusega. Siseministeeriumi palutakse teha otseselt alluvatele ja omavalitsuse asutistele korraldus, et sõites asutistele kuuluvate jõuvankritega, eriti veoautodega ja autobustega, ei rikutaks liiklemiseeskirju, vaid sõidetaks määruste kohaselt, andes eeskuju teistele teetarvitajaile.

Eelolnut Siseministeeriumile alluvatele riigi- ja omavalitsusasutistele teatavaks tehes ja liiklemismääruste täitmist nõudes pean va-

jalikuks lisandada, et viimasel ajal on olnud juhtumeid, kus ametiisikud just sõiduautodel on harrastanud ülemäära kiiret sõitu, mille tagajärjeks olid rasked õnnetused. Ka on tegeliku autojuhi asemel asunud autosid juhtima ametiisikud, missugune asjaolu samuti on põhjustanud õnnetusi ja riigi vara kahjustamisi. Sealjuures need sõidud alati ei olnud ametisõidud, vaid tihti isiklikes huvides ühest kohast teise kihutamised.

Nende väärnämete vältimiseks:

1. Keelan liiklemismäärustes jõuvankritele ettenähtud kiiruse-norme ületava kiirusega sõidu, välja arvatud politsei autod, ametiülesande täitmisel.

2. Keelan ametiisikutele asutise autode juhtimise, kui koosseisus on nähtud ette autojuht. Erand on lubatud ainult seal, kus autojuhti ei ole ja kus auto on antud ametiisikute eneste juhtimisele.

3. Keelan ametiisikutele asutise auto kasutamise autojuhtimise õppimiseks ja sel alal praktiseerimiseks, välja arvatud juhud, kui koosseisulist autojuhti ei ole ja mootorsõidukit peab juhtima ametiisik. Niisugusel korral peab väljaõpe sündima ülema korraldusel ja järelevalvel.

4. Võimalikult vältida ametiasutiste autode kasutamist sõitudeks, mis ei ole seoses ametiülesannete täitmisega.

Juhtides kõigele sellele tähelepanu, tuletan meelde, et liiklusvahendeid peab tarvitama heaperemeheliku hoole ja kohusetundega ja nii, et võimalike õnnetuste puhul vastutavad võiksid olla sõidukite juhid, kui oma eriala tundjad, aga mitte ametiisikud ise.

Eriti on õigustatud nõue, et need ametiisikud, kellele on usaldatud liiklemise järelevalve ja kontroll, ei eksiks ise liiklemiskorra vastu.

Väärnähteid sellel alal tuleb kohelda teenistuse korra kohaselt.

K. E e n p a l u,
Siseminister.

Ametisse määramisi:

Õigusteadlane Richard Laur on määratud 15. septembrist s. a. arvates kriminaalpolitsei assistendi kohustetäitjaks.

Mihkel Nõmm on määratud Pärnu linna IV rajooni konstaabliliks, arvates 16. okt. s. a.

Ametikõrgendusi:

Viru-Järva prefektuuri konstaabel Eduard Karsna on määratud teenistuse huvides Petseri-Võru prefektuuri politsei-abikomissariks, arvates 1. okt. s. a.

Kordnik Jaan Kaalep, kes on lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse, on määratud Sõmerpalu rajooni konstaabliliks, arvates 16. okt. s. a.

Ümberpaigutusi:

Poliitilise politsei agent Eduard Veisman on määratud teenistusse huvides Pajusi rajooni konstaabliks, arvates 15. okt. s. a.

Heimtali-Loodi rajooni konstaabel Albert Raadik on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Audru rajooni konstaabliks, arvates 1. novembrist s. a.

Valga jsk. konstaabel Erik Jänes on paigutatud ümber oma palvel Tallinna-Harju prefektuuri VII rajooni konstaabliks, arvates 16. okt. s. a.

Petseri-Võru prefektuuri konstaabel Konstantin Kallas on paigutatud ümber oma palvel ja huvides Tartu-Valga prefektuuri konstaabliks, arvates 1. nov. s. a.

Kärdla 1. rajooni konstaabel Johannes Teras on paigutatud ümber teenistuse huvides ja oma nõusolekul Palivere rajooni konstaabliks, arvates 16. oktoobrist s. a.

Piirivalve Tallinna jsk. J.-Jõesuu rajooni ülem kapten J. Koel on määratud teenistuse huvides Peipsi jsk. Mustvee rajooni ülemaks ja 2. üksikust jalaväepataljonist Piirivalvesse üle toodud kapten S. Maripuu — Tallinna jsk. J.-Jõesuu rajooni ülemaks, arvates 25. augustist s. a.

Ametist vabastamisi:

Audru rajooni konstaabel Mihkel Metsaots on vabastatud teenistusest parandamatu haiguse tõttu, mis takistab ametikohuste täitmist, arvates 21. sept. s. a.

Tartu-Valga prefektuuri konstaabel Jaan Puhu on vabastatud teenistusest oma palvel teisele teenistuskohale ülemineku puhul, arvates 1. nov. s. a.

Rootova 1. rajooni konstaabel Karl Kunst on vabastatud teenistusest oma palvel tervislikel põhjusil pensionile mineku puhul, arvates 7. sept. s. a.

Palivere rajooni konstaabel Andreas Uus on vabastatud teenistusest oma palvel teisele ametikohale ülemineku puhul, arvates 15. okt. s. a.

Piirivalve Lääne jaoskonna Hiiumaa rajooni ülem kapten Mart Nuudi suri 13. augustil s. a. Tallinna Linna Keskhaiglas kõhukelme ja ajukelme põletikku vähjatõve tagajärjel, misajast ta on kustutatud piirivalve ohvitseride nimekirjast.

Kiiduavaldusi ja autasu määramisi:

Tallinna-Harju prefektuuri van. kordnikule Elmar Pajo'le on määratud 50 krooni rahalist autasu tähelepanelikkuse ja energilise tegevuse eest kahe kurjategija-retsidiivisti tabamisel.

Viru-Järva prefektuuri kordnikule Ilmar Ruske'le on määratud

50 krooni rahalist autasu vangilaagrist põgenenud kurjategija tabamisel ülesnäidatud hoolsuse ja tähelepanelikkuse eest.

Võhmata rajooni konstaablile Jaan Aus'ale on avaldatud kiitust hoolsalt ja energiliselt teotsemise eest kurjategijate jälgimisel ja tabamisel.

Järvesuu 2. rajooni konstaablile Richard Sibbul'ale on määratud 50 krooni rahalist autasu energilise tegevuse eest tagaotsitava kurjategija jälgimisel ja tabamisel.

Kriminaalpolitsei assistendile Oskar Laanemäe'le on määratud 50 krooni rahalist autasu revideerimistel leitud temale kuuluva kantseleilise asjaajamise eeskujulise korra eest.

Piirivalve Narva jaoskonna Narva rajooni N.-Raudtee kordoni katuse põlemasüttimise juures tulekustutamisel ülesnäidatud eriti kiire ja ennastsalgava tegevuse eest on määratud kordoniülemale veltv. Johan Tõnismäe'le, valvureile n.a.o. Meinhard Proode'le ja Ants Luide'le kummalegi 10 krooni rahalist autasu ja kapral Albert Tang'ile, n.a.o. Voldemar Valk'ile, Johannes Vutt'ile, kapr. Peeter Lesta'le ja August Heidelberg'ile, kes samuti olid kustutustööl ennastsalgavalt ametis, on avaldatud kiitust.

Piirivalve Lääne jaoskonna Pärnu rajooni ülemale kapten V. Struss'ile on jaoskonnaülema poolt avaldatud kiitust salakaubaveo vastu võitlemisel ülesnäidatud energilise ja tagajärjeka tegevuse eest.

Piirivalve Lääne jaoskonna Pärnu rajooni kordoniülemale veltv. August Ilves'ele ja valvurile kapr. Peeter Tali'le on jaoskonnaülema poolt avaldatud kiitust 7. oktoobril s. a. Ikla rannas salakauba tabamisel ülesnäidatud energilise teotsemise eest.

Perekonnanimemuutmisi:

Poliitilise politsei assistendile Hermann Madisson'ile on määratud uueks perekonnanimeks „Põldvere“, Saku rajooni konstaablile August Veldemann'ile — „Veldre“, Juuru rajooni konstaablile Richard-Voldemar Plumtal'ile — „Raudi“, Nina rajooni konstaablile Nikolai Elendt'ile — „Helend“, kriminaalpolitsei assistendile Johannes-Voldemar Zapp'ile — „Kalvet“, Torma rajooni konstaablile Johan Arbeiter'ile — „Kaldvee“, Rapla rajooni konstaablile Jüri Ostnik'ule — „Aarne“, Vana-Tänassilma-Uusna rajooni konstaablile Jüri Tõnisson'ile — „Tõnissoo“, krim.-politsei assistendile Feodor-Nicolai-Georg Tohne'le — „Toone“ ja Sooru rajooni konstaablile Jaan Kriiva'le — „Kurepalu“.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) Vabadussõja andmeid käsitava sisuga ajakiri „Vabadussõja Tähistel“, ilmub Tallinnas, 6—12 korda aastas, väljaandja — Vabadussõja Mälestamise Komitee ja vastutav toimetaja — Oskar Kurvits,

2) vaimuliku sisuga ajakiri „Kirikliku Noorsootöö Juhised“, ilmub Tallinnas, viis korda aastas; väljaandja — Eesti Ev.-Lut. Kiriku Noorsootöö Keskus ja vastutav toimetaja — Karl Tiit.

3) teatrikunsti sisuga ajakiri „Töölisteraater“, ilmub Tallinnas kuus korda aastas; väljaandja — Töölisteraatri Ühing ja vastutav toimetaja — Johannes Põldroos,

4) filatelistliku sisuga ajakiri „Rossica“, ilmub Tallinnas neli korda aastas; väljaandja — Eugeni Arhangel'sky ja vastutav toimetaja — Konstantin Arensburger-Ivanov,

5) ajaviitesisuline ajakiri „Kriminaal-romaan“, ilmub Tartus 12 korda aastas; väljaandja — K/O. „Loodus“ ja vastutav toimetaja — Helene Purre, ja

6) kunsti, kirjanduse ja populaarteadusliku sisuga ajakiri „Eliit“, ilmub Tartus 12 korda aastas; väljaandja — Alfred Navi ja vastutav toimetaja — Julius Kukk.

Politseivalitsuse poolt on antud load:

laskeriistade ja -moonaga kauplemiseks: Villem Juhani p. Schmidt'ile Tapal, Jaama 6, maksvusega 27. augustini 1937, Otepää Tarvitajate Ühisuse juhatusel Otepääl, Turg 13, maksvusega 21. augustini 1937, Kristjan Peetri p. Sarapuule Pärnus, Laidoneri t. 12, maksvusega 20. sept. 1937, Boris Nikolai p. Vassil'kov'ile Kuressaares, Turu t. 2, maksvusega 11. septembrini 1937, Julius Adami p. Tibbing'ile Petseris, Turu plats 12, maksvusega 31. augustini 1937, Roland Mooritsi p. Abel'ile Kanepi alevikus, maksvusega 18. augustini 1937, Karl-Julius Friedrichi p. Keskküll'ile Kuressaares, Turu t. 1, maksvusega 10. septembrini 1937, Herman Johani p. Eisen'ile Rakke alevikus, maksvusega 22. septembrini 1937, Paul Villemi p. Saretok'ile Valgas, Kesk t. 15, maksvusega 1. oktoobrini 1937, Järva-Jaani Tarvitajate Ühisuse juhatusel peakaupluses Järva Jaanis ja abikaupluses Koerus, maksvusega 31. augustini 1937, Jaan Andrese p. Kõresaar'ele Tapal, Pikk 20, maksvusega 20. augustini 1937, Karl Karli p. Jakobsonile Haapsalus, Saue 4, maksvusega 14. oktoobrini 1937, Alma Kivi'le Otepääl, Turg 7, maksvusega 24. augustini 1937, Avelinius Matsi p. Tõnisson'ile Türil, Viljandi 5, maksvusega 3. augustini 1937, August Juku p. Taal'ile Võrus, Tartu 15, maksvusega 17. augustini 1937, Võhma Majandusühisuse Pülistvere harukauplusele Pülistveres, maksvusega 27. juulini 1937, Theodor Andrese p. Karolin'ile Valgas, Vabaduse 34, maksvusega 12. oktoobrini 1937, Vidrik Jaagu p. Särg'ile Tartus, Promenaadi 2, maksvusega 14. okt. 1937, Mõisaküla Ühiskaupluse juhatusel Mõisakülas, Kesk t. 7, maksvusega 3. septembrini 1937 ja Karl Jüri p. Rumvolt'ile Põltsamaal, Jõgeva mnt. 6, maksvusega 13. oktoobrini 1937;

laskeriistade ja -moonaga kauplemiseks ning laskeriistade parandamiseks: Adalbert Hansu p. Vasar'ile Tartus, Poe 8, maksvusega 23. septembrini 1937, ja Aleksander Joosepi p. Amos'ele Narvas, Joala 26, maksvusega 20. oktoobrini 1937;

laskemoonaga kauplemiseks: Jõgeva Majandusühisuse juhatusele Jõgeva alevis, maksvusega 4. oktoobrini 1937, Gustav Johannese p. Esken'ile Püssi v., Irvala k., maksvusega 1. augustini 1937, Haapsalu Tarvitajate Ühisuse „Ökoonomia“ harukauplusele Oru vallas, Linnamäe alevikus, maksvusega 7. augustini 1937, Harald Jauker'ile Jõgeval, Suur t. 2, maksvusega 28. juunini 1937, August Mutli'le Suure-Jaani alevis, Viljandi 10, maksvusega 24. augustini 1937;

laskemoonaga kauplemiseks ja laskeriistade parandamiseks: Aleksander Jüri p. Koppel'ile Vändra alevikus, maksvusega 28. augustini 1937, Heinrich Loorentsi p. Nylaender'ile Rakveres, Pikk 3, maksvusega 10. septembrini 1937, ja Rudolf Ado p. Veinberg'ile — Raplas, maksvusega 11. septembrini 1937;

laskeriistade parandamiseks: Jaan Kõiv'ule Otepääl, Valga 10, maksvusega 12. augustini 1937, Rudolf Gustavi p. Passup'ile Põltsamaa Tööstuskoolis, maksvusega 10. sept. 1937, Aleksander Jaani p. Teller'ile Tallinnas, Vana-Kalamaja 48, maksvusega 22. augustini 1937, K/m. Lier ja Rossbaum omanikele Franz Lier'ile ja Ludvig Rossbaum'ile Tallinnas, Viru 7, maksvusega 26. septembrini 1937, Vilhelm Roberti p. Albrecht'ile Tartus, Lossi 24, maksvusega 9. augustini 1937, Jaan Vaher'ile Kuigatsi vallas, Priipalu alevikus, maksvusega 14. oktoobrini 1937 ja Aleksander Joosepi p. Teinfeldt'ile Vihula v. Annikvere külas, maksvusega 17. septembrini 1937;

laskeriistade parandamiseks, valmistamiseks ja müümiseks — Põltsamaa Tööstuskoolile.

Politseivalitsuse direktori otsustega on tühistatud:

Järvesuu vallas elava Johannes Gustavi p. Krasna, Vastse-Antsla valls elava August Ernsti p. Vaher-Siida, Järvesuu vallas elava Kusma Nikolai p. Paluveer'e, Pala vallas elava Osvald Johannese p. Rajamäe, Tallinnas elava Nikolai Juhani p. Vehlmann'i, Kohila alevikus elava Otto Priidiku p. Jürgens'i, Rägavere vallas elava Eduard Mihkli p. Reinmanni, Taevere vallas elava Theodor Mathilde p. Laos'e, Vihula vallas elava August Joosepi p. Saksmani, Järve vallas elava Johannes Madise p. Randmer'i, Koiola vallas elava Otto Augusti p. Pikk'a, Velise vallas elava Herman Jaani p. Koch'i ja Keila vallas elava August Juhani p. Paalberg'i laskeriistaload ja Anna vallas elavate Richard Otto p. Ulla, Richard Jüri p. Kärdi ja Johannes Villemi p. Kivi, Kavastu vallas elavate Armand-Eduard Emilie p. Säinast'i ja Rudolf Kusta p. Saar'e ja Kõarepere jaamas elava Heinrich Mardi p. Kütt'i laskeriistaload jahipüüsi hoidmise ja kandmise osas.

Küsimusi ja kostmisi.

V. v—s. Küsimus 1. Kas tuleb võtta lisaraha sead. nr. 472 § 1 (RT 55 — 1936) alusel endiste aastate nende maksuvõlgade sissenõudmisel, mis ei kuulunud varem lisaraha seaduse alla, nagu 1935. a. isikumaksuvõlg?

Vastus 1. Lisaraha tuleb võtta endiste aastate nende maksuvõlgade sissenõudmisel, mis varem ei kuulunud lisaraha seaduse alla (RT 4 ja 75 — 1921) ainult siis, kui kirjalik korraldus võla sissenõudmiseks on tehtud 1. juulil 1936 või hiljem.

N.

Küsimus 2. Kas vallavanema abil on õigus saada päevaraha vallavolikogu koosolekuil käimise eest kordadel, kui temal ei lasu volikogu koosoleku juhatamise ja seega vallavanema abi ametiga seotud kohused? Seoses sellega — kas volikogu koosolekust osavõtt kuulub vallavanema abi ametikohusesse, kui ta on volikogu liige?

Vastus 2. Kui vallavanema abi on ühtlasi vallavolikogu liige, võtab ta osa vallavolikogu koosolekust volikogu liikmena. Järelikult, kui ta ei juhata vallavolikogu koosolekut, ei ole tal õigust saada päevaraha.

N.

Konstaabel T. Küsimus. RT 43 — 1923 avaldatud Avalikkude ettekannete seaduse § 7 alusel on pandud valve avalikkude ettekannete üle politseiülemaile või nende asemikele, kellel on õigus saada selleks otstarbeks kaks kohta ettekandele. Kas tähendatud kohtade saamise õigus käib ka maarajooni konstaablite kohta oma rajoonis toimuvate avalikkude ettekannete puhul? Jaataval korral, kas need kaks kohta on mõeldud ainult korra järele valvavate politseinike jaoks, või võib konstaabel teise koha edasi anda?

Vastus. Maarajooni konstaablil on õigus saada tasuta kohta oma rajooni piires toimival avalikul ettekandel, kui ta teostab järelevalvet avaliku ettekande üle. Tasuta kohad politseiesindajaile on nähtud ette järelevalve teostamise võimaldamiseks, mispärast ei ole õigustatud tähendatud kohtade edasiandmine isikuile, kes ei teosta järelevalvet.

N.

P. v—s. Küsimus 1. Kas algkooli hoolekogul on võimalik ilma vallavolikogu sellekohase otsuseta astuda rahvamaja ülalpidamiseks moodustatava sihtasutise liikmeks?

Vastus 1. Avaliku algkooli hoolekogu ei saa üldse olla sihtasutise asutajaks, vaatamata sellele, kas on olemas vallavolikogu otsus või mitte.

N.

Küsimus 2. Kas omab hääleõiguse vallavolikogu valimistel kodanik, kellel yallas on talukoht, mis on rendile antud, kuid omanik on jätnud enda kasutada ühe eluruumi, kus asub temale kuuluv talus olev tubane sissesead, missugust ruumi omanik kasutab suvepuhkuste ja üksikutel talus viibimiste puhkudel, ise seisab aga linnas kindlapalgalises teenistuses, omab seal korteri sisseseadega ja elab seal alaliselt ühes perekonnaga?

Vastus. Tähen datud isikul on hääleõigus vallavolikogu valimistel, sest tal on valla piires kodune sissesead, mida ta kasutab seal elamiseks. **N.**

Konstaabel S. Küsimus I. Kas on lubatud jahipidamine belgia Browning FN süsteemi üheraudse, viie padruniga laetava jahipüsigiga?

Vastus 1. Jahiseaduse (RT 45 — 1934) § 23 p. 5 põhjal on keelatud jahipidamisel tarvitada automaat-tulirelvi, äärtulepadruneid ja helisumbutajaid. Belgia Browning FN süsteemi üheraudne, viie padruniga laetav jahipüsi kuulub nn. poolautomaat-tulirelvade hulka, sest laadimine ja kestaheitmine sünnib automaatselt, kuigi saab lasta ainult üksiklaske. Arvestades laskmise võimaluse kiirust, peab arvama, et ka nn. poolautomaat-tulirelvadega jahipidamine on keelatud, missugusele seisukohale on asunud ka Põllutööministerrium.

Küsimus 2. Kas metsaülema trahvimääruse (koost. Kr. kp. s. § 935 alusel) kättetoimetamise kohta tuleb kohaldada Adm.-menetl. s. § 35?

Vastus 2. Kr. kp. s. § 937 järgi metsaülema trahvimäärus kuulutatakse süüalusele politsei kaudu ühes ettepanekuga täita määrus ühe kuu jooksul. Määruse kuulutamisel võetakse süüaluselt allkiri selle täitmiseks nõusoleku andmise või täitmisest keeldumise kohta. Kuna Kr. kp. s. on eriseadus, tuleb arvata, et käesoleval juhul ei tule kohaldamisele üldseadus, s. o. Administratiivmenetluse seaduse § 35 eeskiri.

Konstaabel M. K. Küsimus. Kas käib administratiivkorras sissenõudmisele erametsa põlemiste kustutajatele kuuluv tasu?

Vastus. Metsaseaduse § 66 korras metsatulikahju kustutamiseks abiks nõutud isikule sama seaduse § 70 alusel makstav tasu kuulub sissenõudmisele administratiivkorras. **N.**

Konstaabel A. Küsimus. Kas on kohtupristavil seaduslikku alust nõudja avaldusel täitelehe põhjal nõude kindlustamiseks arestitud asja nii kinni pitseerida, et seda ei saa kasutada, ja kas võib kohtupristav nõude kindlustamiseks arestitud asja kasutamist selle valdajale keelata? Nõude kindlustamiseks arestitud asi on selle valdaja-kostja kätte hoiule antud.

Vastus. Mitte äratarvitatava vara arestimine nõude kindlustamiseks ei võta sel juhul, kui vara jäetakse hoiule vara omanikule, vara omanikult õigust selle harilikuks tarvitamiseks vara senises asukohas. Seega kohtupristavil ei ole alust tähendatud vara pitseerimiseks sellisel kujul, et seda ei saa tarvitada. **N.**

H. K. Küsimus 1. Kas omavalitsuse makse saab sundkorras sisse nõuda ka siis, kui nende summa ei ületa ühte krooni?

Vastus 1. Omavalitsuse makse nõutakse sisse administratiivkorras ka siis, kui maks ei ületa ühte krooni. **N.**

Küsimus 2. Kas Adm.-sissenõudmise seaduse § 9 alusel saab sisse nõuda ühise maksunõudelehega mitu maksu, jaataval korral, kuidas arvestada maksude sissenõudmise lisaraha?

Vastus 2. Adm.-sissenõudmise seaduse § 9 ei tee selleks takistusi, et sissenõudmist korraldav asutis esitab sissenõudmiseks mitu maksuvõlga ühe ja sama kirjaliku nõudmisega. Sellisel juhul tuleb aga lisaraha arvestada siiski iga maksu pealt eraldi. **N.**

Konstaabel T. Küsimus. R. T. nr. 55 — 1936 art. 472 on avaldatud Avalikkude maksu- ja maksutrahvivõlgade sissenõudmisel võetava lisaraha seadus. Missuguste maksuvõlgade ja maksutrahvivõlgade sissenõudmisel tuleb selle seaduse alusel lisaraha võtta? Kas veeühingute liikme- ja osamak- sude sissenõudmisel tuleb ka lisaraha võtta? Kui sissenõudmist korraldav asutus ei ole nõudelehes tähendanud lisaraha määra, kas tuleb nõudeleht tagastada Adm.-sissen. sead. § 11 põhjal?

Vastus. Avalikkude maksu- ja maksutrahvivõlgade sisse- nõudmisel võetava lisaraha seaduse (R. T. 55 — 1936) alu- sel tuleb võtta lisaraha ainult avalikkude maksude ja nende trahvivõlgade sissenõudmisel, olgu siis need riigi, omavalitsuste või kodade maksud, mitte aga lõivude ja muude võlgade ning trahvide sissenõudmisel. Uus seadus laiendas lisaraha võtmise ala ainult niipalju, et lisaraha võtmise senistele juhtudele tulid lisaks omavalitsuste ja kodade maksud, kuivõrd need kannavad avalikkude maksude iseloomu. Seega tuleb võtta lisaraha riigi- maksude suhtes samadel juhtudel, kui seda võeti endise seaduse maksvuse ajal (R. T. 4 ja 75 — 1921), peale selle aga veel omavalitsuste ja kodade avalikkude maksude sissenõudmisel. Ei tule võtta lisaraha muuseas riigirentide, alkoolitrahvide, Eesti Maapanga laenude, veeühingute liikme- ja osamak- sude sisse- nõudmisel.

Lisaraha tuleb võtta uue seaduse alusel ka eelmiste aastate maksude sissenõudmisel, kui kirjalik korraldus maksu sissenõud- miseks on tehtud pärast 1. juulit 1936.

Kui sissenõudmist korraldav asutus ei ole avaliku maksu sisse- nõudmise puhul nõudelehes tähendanud lisaraha määra, tuleb nõudeleht tagasi saata kui mittevastav Adm.-sissen. sead § 9 (R. T. 29 — 1936) teise lõike eeskirjale.

Kantseleiametnik L. S. Küsimus. Raudteejaama juures asuva end. mõisa krundist planeeriti osa ehituskruuntideks ja aeti sisse tänavate sihid. Kes on kohustatud liiklemiseks korda seadma välja- mõõdetud tänavad ehituskruuntide vahel?

Vastus. Alevikkudes planeeritud tänavad kuuluvad kor- raldamisele krundiomanikkude poolt niivõrd, kuivõrd nad on tun- nustatud erakul korraspeetavateks avalikkudeks teedeks Maan- teede seaduse mõttes. **N.**

L. R. Küsimus. Kas on lubatud avalikus kohas (näitusel) hinnata välja jagada saaduste ingliskeelseid kirjeldusi?

Vastus. Keelemääruse (RT 2 — 1935) § 1 teise lõike põhjal peavad olema eestikeelsed avalikus kohas hinnata väljajagatavad reklaambrošüürid ja lendlehed ja sama määruse § 10 teise lõike

põhjal peavad olema eestikeelsed Eestis asuva kaubandusliku või tööstusliku ettevõtte poolt ettevõtte tutvustamiseks siseriigis levitatavad igasugused hinnakirjad, prospektid ja reklaambrošüürid. Tähendab Eestis asuva kaubandusliku või tööstusliku ettevõtte kohta on kõnesolevas küsimuses pandud maksma suuremad kitsendused: reklaambrošüürid peavad olema eestikeelsed nii avalikus kohas hinnata väljajagamisel kui üldse siseriigis levitamisel, kui see levitamine sünnib ettevõtte tutvustamiseks. Kuna üldine eeskiri käib vaid reklaambrošüüride (ja lendlehtede) kohta, puudutab erieeskiri Eestis asuva kaubandusliku või tööstusliku ettevõtte suhtes ka veel hinnakirju ja prospekte. Kaubaartiklite kirjeldusi ei käsita üks ega teine eeskiri. Peab arvama, et Eestis asuv kaubanduslik või tööstuslik ettevõtte siiski ei või hinnata ükskõik mil teel välja jagada kaubaartiklite võõr- või vähemusrahvuskeelseid kirjeldusi, kasutamiseõpetusi jne., sest 1) see on lõpuks ikkagi ainult reklaam, kuigi teisel, Keelemääruses otseselt mitte-ettenähtud kujul, ja 2) Keelemäärus taotleb muu seas eesti keele tarvitamist eesti ettevõtete suhtes. Kui on tegemist väliskaubaga, välismaiste kaubaartiklitega ja nende võõr- või vähemusrahvuskeelsete kirjeldustega või kasutamiseõpetustega, siis ei võiks sarnaste kirjelduste ja kasutamiseõpetuste hinnata väljajamiseks näitusel takistusi olla. Seejuures peab igal üksikul juhul otsustama, kas on tegemist vaid kirjeldusega, kasutamiseõpetusega jne. või aga reklaamiga, kuigi varjatud kujul.

Perekonnaseisumetnik. Küsimus. Kuidas tuleb registreerimisel kirjutada võõrapäraseid nimesid: kas eesti- või võõrkeelse transkriptsiooni järgi?

Vastus. Siseministri ringkirja järgi 15. jaanuarist 1935, nr. 1021, ei anta eestlastele üldse võõrapäraseid nimesid sünni registreerimisel ja perekonnaseisumetnikel tuleb tarbekorral võimaluste piires keelduda võõrapärase nime panemisest eestlaste sünni registreerimisel. Iseasi on muulastega. Sama ringkirja järgi võib võõrrahvusse kuuluvate laste sünni registreerimisel neile anda ka võõrapäraseid nimesid. Kui tekib kahtlus, kas tegemist on eestlasega või mitte, võiks perekonnaseisumetnik nõuda rahvusse kuuluvuse tunnistuse esitamist, mille annab Rahvusse kuuluvuse aluste määramise seaduse (RT 93 — 1934) § 9 põhjal Siseministeerium, või aga vastava vähemusrahvuse kultuurivalitsuse tunnistuse esitamist, et lapse vanemad kuuluvad vastasse kultuuroromavalitsusse. Kui on tegemist võõrrahvusse kuuluva lapsega, pole takistusi nime kirjutamisel käia vastava võõrkeelse transkriptsiooni järgi, näiteks kirjutada Evald (pro Eevald), Joseph (pro Joosep), Rosa (pro Roosa), Theophil (pro Teofiil) jne.

Perekonnaseisumetnik. Küsimus 1. Kas võib määrata säärase nime, mis ei esine raamatus „Eestipäraseid eesnimisid“?

Vastus 1. Põhimõtteliselt maksab nõue, et eestlasele antakse vaid eestipärane nimi (eesnimi), olgu see lapse sünni registreerimi-

sel või nime muutmisel (vt. Siseministri ringkiri kõigile perekonnaseisuametnikele 15. jaanuarist 1935, nr. 1021). Eestipärasteks on tunnustatud kõik J. Mägiste poolt toimetatud raamatus „Eestipäraseid eesnimisid“ leiduvad naiste- ja meestenimed, millest võib-olla mõni edaspidi välja langeb, nagu näiteks Arma või Rain, mille eestipärasuses on hakatud kahtlema. Hea oleks igatahes, kui perekonnaseisuametnikud võimalikult hoiduksid nende kahe nime andmisest. Tähendatud raamatuga ei ole eestipäraseid nimesid lõplikult kindlaks määratud, sest rahva uudislooming eestipärase nime alal kestab ja uusi ilusaid ja vastuvõetavaid nimesid tuleb järjest juurde (vt. Siseministeeriumi ringkiri kõigile omavalitsuste perekonnaseisuametnikele 21. juulist 1936, nr. 1383). Nii näiteks lubatakse järgmised nimesid, mis ei leidu kõnesolevas raamatus ja mis on leidnud tunnustamist eestipärase nimedena ka Akadeemilise Emakeele Seltsi poolt: Oili, Raili (naistenimed); Alu, Evo, Hiljar, Mati, Raho (meestenimed). Iseasi on muidugi võõrrahvusse kuuluvate laste nimedega nende sünni registreerimisel: siin ei ole takistust võõrapärase nime panemiseks. Võõrapärase nime muutmise võõrapärase vastu, mis on võimalik võõrrahvusse kuuluvate isikute juures, ei kuulu omavalitsuste perekonnaseisuametnike, vaid kuulub Siseministri kompetentsi.

Küsimus 2. Missugused perekonnanimed kuuluvad tuntud tegelaste perekonnanimede hulka?

Vastus 2. Perekonnanimede korraldamise seaduse § 11 põhjal ei või palutud uueks perekonnanimeks olla mõne tuntud tegelase või mõne üldtuntud sugukonna perekonnanimi. Kui omavalitsuse perekonnaseisuametnikul tekib kahtlus, kas soovitud uus perekonnanimi on mõne tuntud tegelase või mõne üldtuntud sugukonna perekonnanimi, esitab ta asja otsustamiseks Siseministrile Perekonnanimede ja nime korraldamise määruse (RT. 102 — 1934) § 22 p. 2 põhjal. Mingit üldnimekirja üldtuntud sugukonna või tegelaste perekonnanimede kohta ei ole, seda oleks ka äärmiselt raske koostada, kuna kogemata võib kergesti välja jääda üks või teine perekonnanimi, mis kuuluks kaitse alla kõnesolevaid põhimõtteid. Siseminister otsustab igal konkreetsel juhtumil, kas on tegemist üldtuntud sugukonna või tegelase perekonnanimega või mitte. Seni on tagasi lükatud järgmiste tuntud tegelaste ja sugukondade perekonnanimede andmine neile tegelasile ja sugukondadele võõrastele isikutele: Haava, Hellat, Jõgever, Koidula, Kunileid, Läte, Martna, Metsanurk, Rahamägi, Tammsaare, Tärnpuu. Muidugi on meil veel hulk tuntud tegelaste ja sugukondade perekonnanimesid, kuid nende võtmiseks pole seni avaldatud soovi.

R. S. Küsimus 1. Missuguse tähtajani võib perekonnaseisuametnik vastu võtta perekonnanimede eestistamise sooviavaldusi?

Vastus 1. Perekonnanimede korraldamise seaduse § 1 järgi maksab perekonnanimede muutmise lihtsustatud kord kuni 1. jaanuarini 1937. Sama seaduse § 7 põhjal maksab see kord nime suh-

tes sama tähtjani. Omavalitsuste perekonnaseisuametnikud võivad otsustada perekonnanimede ja nimede muutmisi ainult lihtsustatud korras. Sellest järgneb, et omavalitsuste perekonnaseisuametnikud võtavad vastu perekonnanimede ja nimede muutmise sooviavaldusi lihtsustatud korras ja annavad neile käigu kuni 1. jaanuarini 1937; nii näiteks käib lihtsustatud korra alla perekonnanime eestistamise sooviavaldus, mis postile pandud 31. detsembril 1936 ja vastava omavalitsuse perekonnaseisuametniku kätte saabub alles uuel aastal, s. o. pärast 1. jaanuari 1937. Sarnasest sooviavaldusest tuleb kuulutada „Riigi Teatajas“ ja üldse temaga toimida nii, nagu praegu toimitakse perekonnanimede ja nimede eestistamisega.

Küsimus 2. Kas nimemuutmise eitav otsus tuleb motiveerida?

Vastus 2. Tuleb. See järeldeb juba Perekonnanimede korraldamise seaduse § 3, mille põhjal võib omavalitsuste perekonnaseisuametnike eitavate otsuste või ka otsuste peale, millega on jäetud tagajärjeta perekonnanime eestistamise või muutmise puhul esitatud vastuvaidlused, kaevata Siseministrile. Kaebamine pole võimalik, kui pole teada otsuse motiive. Kuid sarnast motiveerimist nõuab otseselt Administratiiv-menetluse seadus. Nii et eitav otsus tuleb igal juhul motiveerida Administratiiv-menetluse seaduse (RT 4 — 1936) 13. peatüki alusel ja korras, kusjuures omavalitsuse perekonnaseisuametnik peab otsusele märkima, millise aja kestel ja missugusele asutusele võib esitada kaebuse tehtud otsuse vastu.

Küsimus 3. Kui R. T. on sattunud viga, kas siis arvatakse tähtaeg uue kuulutuse ilmumise päevast?

Vastus 3. Kui Riigi Teataja lissasse on sattunud viga, teatab kuulutuse saatnud omavalitsuse perekonnaseisuametnik sellest Siseministeeriumi kaudu Riigi Teatajale kuulutuse parandatud kujul avaldamiseks; kui on tegemist olulise veaga (näiteks viga sooviavaldaja muuta kavatsetavas või uues perekonnanimes, viga sooviavaldaja sünniajas, üle 18-aastase nõusolekut avaldanud lapse kuulutusest väljajätmine), arvatakse tähtaeg uue kuulutuse Riigi Teataja lissas ilmumise päevast, muil juhtumel ei pikene seaduses ettenähtud tähtaeg. Kui kuulutusse ühes teistega on sattunud isikuid, kes pole avaldanud soovi muuta perekonnanime (näiteks üle 18-aastased lapsed, kellelt puudub perekonnanime muutmise nõusoleku allkiri ja keda on eksikombel võetud vanemate kohta käivasse kuulutusse), ei tule seda viga Riigi Teataja lissas õiendada, sest lõppotsuse tegemisel jäävad need isikud välja. Kuulutustesse vigade sattumise vältimiseks tuleb perekonnanime või nime muuta sooviva kodaniku perekonnakirjad korraldada enne sooviavaldusele käigu andmist (vt. Siseministeeriumi ringkiri omavalitsuste perekonnaseisuametnikele 21. juulist 1936, nr. 1383 p. 7).

N. V. Küsimus 1. Perekonnanime eestistamise otsusse ja kuulutustesse sattus eksikombel vale nimi. Kas otsus on maksev?

Vastus 1. Kuna perekonnanime muutmise toiming on võetud

ette käesoleval juhul isikuga, kes selleks ei ole avaldanud soovi, otsus ei ole maksev, on tühine. Administratiiv-menetluse seaduse (RT 4 — 1936) § 86 järgi otsuseid, mis pole avalikult teatavaks tehtud või asjaosalistele teada antud, võib otsuse teinud ametiasutus ise muuta igal ajal. Kui järelikult perekonnanime eestistamise otsusest pole kuulutatud Riigi Teatajas ega teada antud asjaosalistele, võib omavalitsuse perekonnaseisuametnik ise tühistada otsuse. Kui otsus on kuulutatud Riigi Teatajas või asjaosalistele teada antud, on Administratiiv-menetluse seaduse § 88 põhjal kõrgemal ametiasutusel õigus järelevalve korras muuta muide otsuseid, mis... muide puuduste tõttu tühised (p. 5). Kõrgemaks ametiasutuseks tuleb kõnesolevates küsimustes lugeda Siseministrit, kuna perekonnanimede ja nimede muutmise asjades maksab erikord (võrdle Perekonnanimede korraldamise seaduse § 2, 3 j. t.). Kui otsus tühistatakse, tuleb sellest kuulutada ka Riigi Teatajas, sest viimase põhjal koguvad andmeid perekonnanimede ja nimede muutmiste osas riigiasutused (kellele otsuse ära kirja ei saadeta, nagu Kaitseministeerium ja teised, kes on asjast huvitatud) ja eraasutused, nagu näiteks pangad. Otsuse tühistamisest tuleb veel teatada neile asutustele ja isikutele, kellele saadeti otsuse ära kiri. Otsuse tühistamisest kuulutab see asutus, kes teeb tühistamise otsuse, tema saadab eeltähendatud asutustele ja isikutele ka tühistamise otsuse ära kirjad. — Sarnased „eksikombel“ otsustesse ja kuulutustesse sattunud vead tulevad sellest, et ei korraldata perekonnanime või nime muuta sooviva isiku perekonnakirju enne sooviavaldusele käigu andmist.

Küsimus 2. Kas vald kannab haige ravikulud, keda viidi teiste isikute poolt haiglasse?

Vastus 2. Selle kohta on Riigikohus seletanud järgmist. Kuigi vallavalitsus ei ole abivajavate arstiabi tegelikult korraldanud, vaid abivajaja viidi teiste isikute poolt haiglasse, ei vabasta see asjaolu selle valla vallavalitsust, kus isik abivajavasse seisukorda sattus, temale Hoolekandeseaduse § 90 järgi pandud kohustistest, s. o. ravikulude kandmise kohustistest, omades aga ühtlasi õiguse kantud kulud tagasi nõuda sellelt valla-, alevi- või linnavalitsuselt, kelle piirkonnas oli abivajaja alaline elukoht abisaamise ajal (Riigikohtu adm.-osak. toim. 234¹ — 13. detsembrist 1935; vt. J. Valge, Riigikohtu administratiivosakonnas 1935. a. lahendatud küsimusi, lk. 35 ja 36).

Küsimus 3. Kas võib esineda vastulausega vallavolikogu otsuse vastu tööstusmaksu asjas volikogule?

Vastus 3. Arvamus, nagu ei võiks esineda vastulausega vallavolikogu otsuse vastu tööstusmaksu asjas vallavolikogule ja nagu käiks Ajutise seaduse valla- ja maaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta (RT 18/19 — 1920) § 57 ja 58 üksnes vallavalitsuste otsusega määratud maksude kohta, on ekslik. Ajutise seaduse valla- ja maaomavalitsuste sissetule-

kute, väljaminekute jne. kohta § 57 ja 58 põhjal tuleb maksukohuslasil tööstusmaksu asjus kõigepealt pöörduda kaebuse-vastulausega vallavolikogu poole § 57 ettenähtud tähtajal pärast maksulehe kättesaamist, mille kättetoimetamine toimub sama seaduse § 53 ja 54 alusel, ja alles pärast vastulause-kaebuse otsustamist vallavolikogu poolt võib esineda sama seaduse § 60 põhjal administratiivkaebusega kohtule. Otseselt administratiivkohtule tuleb esitada kaebusi üksnes sama seaduse § 62 ettenähtud maksuasjades.

Küsimus 4. Kas vallaslapse seadustamist võib taotleda ka pärast tema surma?

Vastus 4. BES § 173 järgi seadustatakse vallaslaps tema vanemate abiellumise fakti jõul ning tema seadustamine tõestatakse vastava märkuse tegemisega perekonnaseisuregistrisse abielumehe avaldise põhjal, et ta tunnistab ennast oma naise enne abiellumist sündinud vallaslapse isaks (Perekonnaseisuseaduse § 31, RT 191/192 — 1925; Siseministri juhtnööride Perekonnaseisuseaduse kohta § 69, RT 48 — 1926). Seadustamise tagajärjel BES § 173 alusel omandab vallaslaps kõik seadusliku lapse õigused ning vanemate abiellumise momendist on tema perekonnas seadusliku lapse juriidilises seisundis ning sellest järgnevad vastastikused õigused ja kohustused nii isale kui ka lapsele. Vallaslapse seadustamisel BES § 173 põhjal ei ole tähtsust isa varalisel seisukorral ja isa vaesus ei või olla muu seas takistuseks vallaslapse seadustamiseks, mispärast ei ole õige väita, et seadustamine võib üksnes toimuda vallaslapse huvides, aga mitte seadustaja isa huvides. BES § 173 põhjal vallaslapse seadustamiseks ei ole seatud üles mingit tähtaega ja seadustamine toimub juriidilise fakti, s. o. vallaslapse vanemate järgnenud abielu tõttu isa vastava avaldise põhjal. Seadus samuti ei piira isa avaldise väljendamist mingi tähtajaga, näiteks vallaslapse surmaga. Kuna seega BES § 173 ja Perekonnaseisuseaduse § 31 ei näe ette, et vallaslapse surma järele kaob vallaslapse ema abielumehel õigus taotleda selle vallaslapse seadustamist ebiellumise tagajärjel vallaslapse emaga, siis ei saa pidada seaduslikuks perekonnaseisumetniku keeldumist sisse kandmast perekonnaseisuregistrisse vastavat märkust surnud vallaslapse seadustamise kohta.

R. R. Küsimus 1. Kas kaebused perekonnanime muutmise otsuse vastu kuuluvad tempelmaksustamisele?

Vastus 1. Kaebused, mis esitatakse perekonnanime (või nime) eestistada või halvatähendusliku eestipärase perekonnanime muuta soovija poolt Siseministrile omavalitsuse perekonnaseisumetniku vastava otsuse puhul, tuleb lugeda tempelmaksust vabaks Perekonnanimede korraldamise seaduse § 4 (RT 30 — 1935) põhjal; kaebused, mis esitatakse kolmandate isikute poolt (näiteks isiku poolt, kes ei soovi, et tema perekonnanimi antakse temale ja tema perekonnale sootuks võõrale isikule), käivad tempelmaksu alla hariliku tariifi järgi. Samal seisukohal asub ka Maksudevalitsus (Maksudevalitsuse seletus 12. juunist 1935, nr. 131/g). Siseministri otsuste

vastu perekonnanime ja nime muutmise asjas ei saa edasi kaevata, need on lõplikud (Perekonnanime korraldamise seaduse § 13 ja 26).

Küsimus 2. Kas järelevalveasutus on asjast huvitatud isik Perekonnasead. juhtn. § 58 mõttes?

Vastus 2. Siseministri juhtnõotide Perekonnaseisuseaduse kohta (RT 48 — 1926) § 58 järgi võidakse juhul, kui aktis sisalduv viga on sisulise tähendusega (sünniaeg — sünniregistris, abielu registreerimise aeg, lapse vanemana sissekantud isik ei tunnista last omaks jne.), akti parandada ainult kohtu teel asjast huvitatud isiku algatusel. Sääraseks isikuks tuleb lugeda kõigepealt isik, kelle kohta käib vigane kanne aktis, tema vanemad, lapsed, teised sugulased jne. Asjast huvitatud isikute hulka peab aga nähtavasti arvama ka järelevalveasutuse. Perekonnaseisuseaduse § 28 ütleb, et igal isikul, kes märkab perekonnakirjas (s. o. sünni-, surma- ja abielusõlmimise aktis) vea, on õigus juhtida sellele järelevalveasutuse tähelepanu. Tuleb arvata, et see tähelepanu juhtimine toimub selleks, et järelevalveasutus astuks samme vastava akti parandamiseks; kui on tegemist sisulise tähendusega veaga, peab järelevalveasutus astuma samme vea parandamiseks kohtu teel.

Küsimus 3. Kas perekonnanime saab muuta mitu korda?

Vastus 3. Perekonnanime võib muuta ainult üks kord (vt. Siseministeeriumi Üldosakonna ringkiri kõigile omavalitsuste perekonnaseisumetniketele 24. maist 1935, nr. 751). Kuigi seadus otseselt ei keela perekonnanime muutmist rohkem kui üks kord, peab siiski arvama, et juba muudetud perekonnanime enam ei saa muuta järgmistel kaalutlustel. Seaduseandja on arvestanud seda, et kodanikul võib mitmesugustel Perekonnanime korraldamise seaduse § 8 p. 1—6 loendatud põhjustel tekkida soov muuta perekonnanime. Kuna kodanik võib endale valida uue perekonnanime oma soovi kohaselt, arvatud välja mõned Perekonnanime korraldamise seaduse § 11 ettenähtud kitsendused, ja kuna temale ei saa anda sama § 11 põhjal muu seas perekonnanime, mis on laialt tarvitusel, millel on halb tähendus või kõla, mis on võõrapärane, ühesõnaga, mis annaks jällegi põhjust perekonnanime muutmiseks, langevad ära kõik eeldused perekonnanime teiskordseks muutmiseks. Perekonnanime mitmekordsete muutmiste ärahoidmiseks täiendati Siseministri poolt 12. veebruaril 1935 Perekonnaseisuseaduse kohta antud juhtnõotide § 81 (RT 15 — 1935) nõudmisega märkida perekonnaseisutunnistusele juhul, kui isik on muutnud oma perekonnanime või nime, **endine perekonnanimi või nimi**, tähendades millal ja kelle otsusega muudeti perekonnanimi või nimi. Iseasi on, kui naiskodanik on muutnud oma perekonnanime enne abiellumist ja 1) abielus olles ühes abikaasaga muudab oma perekonnanime, sest tema nõusolekut perekonnanime muutmiseks ei nõuta, või 2) kui ta abielu lahutatakse ja ta soovib endale tagasi perekonnanime, mida ta kandis enne abiellumist, sest siin ei ole tegemist uue

perekonnanime võtmisega, vaid endise perekonnanime tagasisaamisega. Arvestades Perekonnanime korraldamise seaduse peasihti — eestitada perekonnanimed ja nimed — peab arvama, et teiskordne perekonnanime muutmine on lubatav, kui soovitakse eestitada perekonnanime.

Väljaandja: *Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*

Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetule järgmised tunnistused:

- K a n n i s t u**, Aleksander Jaani p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 848, v. a. Naisaare komandantuurilt 29. 9. 31. a. (46425)
- T r e u b l a t h**, Valdeko Villemi p., kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 1668, v.a. Pioneerpataljoni ülemalt 30.9. 30 a. (46432)
- R u t h e**, Feliks, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 5091, v. a. 7. jalaväe polgu ülemalt 14. 2. 20. a. (33586)
- B a c h m a n n**, Rudolf, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 099, v. a. 7. jalaväe polgu ülemalt 30. 3. 20. a. (33587)
- N u u t e r**, Aleksander, hobusepass nr. 149, v. a. Võnnu valla-valitsuselt 15. 1. 21. a.
- O j a s a l u**, Martin, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3959, v. a. 7. jalaväe polgu ülemalt 30. III 20. a. (33590)
- S u u**, Aleksander Matvei p., kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 1365, v. a. 7. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 30 a. (46434)
- N i i n**, Mihkel Kaarli p., kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 4111, v. a. Tallinna tagavarapolgu ülemalt 26. 2. 20. a.
- N a h k**, Jüri Jüri p., kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 425, v. a. Soomusrongide brigaadi staabiülemalt 31. 10. 22. a.
- O j a**, Jaan, kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 406, v. a. 1. jalaväe rügemendi ülemalt 31. 1. 30. a. Feodor Grüning'i nimele. (33589)
- A d r a m e e s**, Karl, laskeriistaluba nr. 2721, v. a. Viru-Järva prefektilt 15. 2. 34. a., maksvusega 31. 12. 36. a. (33588)
- P e n d e r**, Villem Karli p., kaitseväest vabastamise tunnistus nr. 3725, v. a. 1. ratsarügemendi ülemalt 28. 4. 20. a.
- V a h k a l**, Endel Märdi p., matrikkel nr. 9864, v. a. Tartu Ülikooli valitsuselt 26. 1. 29. a. (46435)
- L a e v**, Anton, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 2409, v. a. 7. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 9. 30. a. (46437).
- K a s k**, Artur, kaitseväeteenistusest vabastamise tunnistus nr. 2043, v. a. Tallinna garnisoni komandantuuri ja vahipataljoni ülemalt 30. 5. 34. a. (46438).

VEF *hõõglamp!*

VEF EESTI OSAKOND
TALLINN PIKK 25

Nõudke kõikjal

„Esto“

***vorste,
sinke,
konserve,
pirukaid,
võileibu,
seksereid jne.***

Ühisus

Estonia Eksporttapamajad,

Tallinn.